

ANECDOTA
CARTOGRAPHICA
SEPTENTRIONALIA

EDIDERUNT

AXEL ANTHON BJØRNBO & CARL S. PETERSEN

HAUNIAE

SUMPTIBUS SOCIETATIS REGIAE SCIENTIARUM DANICAE

MCMVIII

ANATOMY
CARTOONING
SEPTEMBER

ANECDOTA
CARTOGRAPHICA
SEPTENTRIONALIA

EDIDERUNT

AXEL ANTHON BJØRNBO & CARL S. PETERSEN

HAUNIAE

SUMPTIBUS SOCIETATIS REGIAE SCIENTIARUM DANICAE

MCMVIII

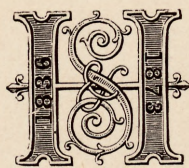
TRYKT PÅ BEKOSTNING AF DET KONGELIGE DANSKE
VIDENSKABERNES SELSKAB

PRINTED AT THE EXPENSE OF THE ROYAL DANISH
SOCIETY OF SCIENCES

OVERSAT PÅ ENGELSK AF SOPHIA BERTELSEN

THE ENGLISH TRANSLATION BY SOPHIA BERTELSEN

F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONSANSTALT
BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

KONGELIG HOFBOGHANDEL ANDR. FRED. HØST & SØN

BY SPECIAL APPOINTMENT BOOKSELLERS TO

HER MAJESTY QUEEN ALEXANDRA

KØBENHAVN

LEIPZIG

1908

1.

(Pag. 4, Tab. 1, Facs. I)

Anonymt katalansk Søkort, 14. årh. [udsnit]. Anonymous Catalanian Sea-Chart, 14th C. [section].
(Biblioteca Nazionale, Museo Borbonico, Napoli)

2.

(Pag. 5, Tab. 2, Facs. II)

Henricus Martellus Germanus: Kort over Norden, ca. 1490. Henricus Martellus Germanus: Map of the North, ca. 1490.
(Universiteitsbibliotheek, Leiden)

3.

(Pag. 5, Tab. 3, Facs. III)

Henricus Martellus Germanus: Kort over Skandinavien, ca. 1490. Henricus Martellus Germanus: Map of Scandinavia,
ca. 1490.
(British Museum, London)

4.

(Pag. 6, Tab. 4, Facs. IV)

Anonymt Kort over Atlanterhavet, ca. 1504 [udsnit]. Anonymous Chart of the Atlantic Ocean, ca. 1504 [section].
(Kgl. Bayerische Armeebibliothek, München)

5.

(Pag. 7, Tab. 5, Facs. V)

Cornelis Anthonisz.: Kort over Danmark og omliggende Lande, ca. 1550—1565. Cornelis Anthonisz.: Map of Denmark and Adjacent
Countries, ca. 1550—1565.
(Ehemal. Universitätsbibliothek, Helmstedt)

6.

(Pag. 8, Tab. 6, Facs. VI)

Marcus Jordan: Kort over Slesvig og Holsten, 1559. Marcus Jordan: Map of Schleswig and Holstein, 1559.
(Universiteitsbibliotheek, Leiden)

7.

(Pag. 8, Tab. 7, Facs. VII)

Anonymt Kort over den indre Østersø, 1550—1600. Anonymous Map of the Inner Baltic, 1550—1600.
(Universiteitsbibliotheek, Leiden)

8.

(Pag. 9, Tab. 8, Facs. VIII)

Anonymt Kort over Nordfjord, 1594. Anonymous Map of North Fjord, 1594.
(K. K. Hofbibliothek, Wien)

9.

(Pag. 9, Tab. 9, Facs. IX)

Anonym Kortskizze over Norges sydlige Vestkyst, 1586—1600. Anonymous Sketch for a Map of the Southern Part
of the West Coast of Norway, 1586—1600.
(K. K. Hofbibliothek, Wien)

10.

(Pag. 11, Tab. 10, Facs. X)

Simon van Salinghen: Kort over det nordligste Europa, 1601. Simon van Salinghen: Map of the Northernmost Parts
of Europe, 1601.
(Riksarkivet, Stockholm)

11.

(Pag. 12, Tab. 11, Facs. XI)

Joris Carolus: Kort over Island, Grønland og det nordøstlige Amerika, 1626. Joris Carolus: Map of Iceland, Greenland and the Northeastern
Part of America, 1626.
(Algemeene Rijksarchief, 's Gravenhage)

Addenda et Corrigenda:

Pag. 11 a, lin. 5 infra: Nordlands,	lege: Kolahalvoens, Nordlands
- 11 b, - 2: Europa	- Europe
- - - 5 infra: Nordland	- the Kola Peninsula, Nordland
- 13 a & b lin. 6 infra: <i>suaffte</i> for <i>suaffte</i>	- <i>Haderflue</i> for <i>Haderflue</i>
- 16 lin. 16: „Fæmo“	- „Fæmo“ i. e. Insula feminarum
- 17 - 27: } Korsør (C)	- Tårnborgh (C)
- 24 - 8: ?	- Korsør
- - - 23: ?	- Sandhamn?
	- Salvoren?
Facs. VIII, lin. 1: Mapof	lege: Map of

INDLEDNING.

DET foreliggende arbejde må hverken betragtes som en bog eller et atlas; hensigten med det er ligeså lidt at give en skreven udsigt som et kartografisk overblik over fremstillingen af Norden i ældre tid. Værket må bedømmes som en ren materialsamling, som en kronologisk ordnet suite kartografiske kilder vedrørende Norden fra det 14de til det 17de århundrede. Giver det alligevel en oversigt over udviklingen, da beror dette ikke på en bevidst stræben fra udgiverens side. I følge vor betragtning af værket som kildesamling har vi, uden hensyntagen til anskueliggørelse eller belæring, medtaget alle de endnu ikke offentliggjorte Nordenskort, der bevisligt besad en selvstændig kildeværdi, og udelukket alle andre, hvor interessante og dekorative de end kunde være.

Med støtte af F. Hendriksens reproduktionsanstalt har vi søgt at få reproduktionerne så tydelige som muligt uden at tage os nær, om visse skønhedshensyn blev krænket; men æren for resultatet er i første række reproduktørens, hvad der betyder så meget mere, som det her i værket er kortfacsimilerne, der er hovedsagen, medens teksten snarere er ramme.

Når teksten dog for navnetabellernes vedkommende er mere end en indfatning til facsimilerne, skyldes det en gennem erfaring vundet overbevisning om, at en ad fotografisk vej tilvejebragt reproduktion kun danner en halv udgave, når talen er om et gammelt geografisk kort; den anden halvdel, der aldrig burde mangle, består i en læsning og tolkning af kortets stednavne. Dette synspunkt for en udgivers pligter har desværre endnu ikke vundet hævd blandt kartografihistorikerne, fordi det at overlade reproduktionsfirmaet kortudgivelsen og selv nøjes med at udnytte resultatet er ulige nemmere end at skaffe sig adgang til originalerne og med dem i hånden påtage sig ansvaret for den rette læsning og sandsynligste forklaring af hvert enkelt af de ofte talrige og ikke så sjældent halvt udviskede navne. Medens nemlig den ad fotografisk vej erhvervede gengivelse af håndskrifter og tryksager i reglen helt erstatter originalen, viser erfaring, at vor reproduktionsteknik kun undtagelsesvis ad ren mekanisk vej formår at gengive navnene på de gamle geografiske kort ligeså tydeligt eller blot tilnærmelsesvis så tydeligt som på originalen.

Friherre Nordenskiöld, der som alle kortudgivere hurtigt opdagede dette, fordømte ikke uden grund de kunstgreb, ved hvilke reproduktøren søgte at bøde på den svigtende tekniske evne, og han opnåede, at de gengivelser, han satte sit navn på som udgiver, blev fuldt ud ærlige, men til gengæld af og til så utydelige, at deres kildeværdi væsentligt forringedes. Kretschmer og andre med ham har ved kunstige midler gjort deres kortreproduktioner både ensartede og let læselige, men på ærlighedens bekostning. Ongania endelig opgav reproduktionen og holdt sig til den opklæbte fotografiske kopi, men som han personlig har tilstået overfor os, var der kort, som så hårdnakket trodsede alle anstrængelser, at det blev ham umuligt at fuldføre sit stort anlagte værk.

Vi har valgt en mellemvej. På sine steder, hvor der på originalen ingen tvivl hersker, men hvor fotografien på grund af urenheder i materialet, farvetoner eller lignende slår klik,

INTRODUCTION.

THIS work must neither be considered as a book or an atlas; it is just as little its object to give a written as a cartographical survey of the representations of the north in former times. The work must be judged purely as a collection of material, as a chronologically arranged series of cartographical sources concerning the north from the 14th to the 17th century. If nevertheless it gives a survey of the development, then this is not due to any conscious effort on the part of the editors. In accordance with our view of the work as a collection of sources, we have, without regard for perspicuity or instructiveness, included all the as yet unpublished maps of the north that possessed certain and independent value as sources, and excluded all others, however interesting and decorative they might be.

With the help of F. Hendriksen's reproducing-house we have tried to get the reproductions as clear as possible without being too particular if certain aesthetic considerations had to be disregarded. And the honour for the result is for the largest part due to the reproducer, an honour which is the greater as it is the facsimiles of the maps that are the chief thing in this work, while the text is rather a framework.

When, however, in the case of the tables of names, the text is something more than a setting for the facsimiles, it is because we have through experience become convinced that an old geographical map that is reproduced after a photograph is only half edited; the other half of the editor's work, which ought never to be lacking, consists of readings and interpretations of the place-names on the map. This view of an editor's duties has unfortunately not yet been generally taken by historians of cartography, because it is much easier to leave the editing of the maps to the reproduction-firm and only make use of the results thus obtained, than it is to gain access to the originals and with them at hand undertake the responsibility for the correct reading and the most probable explanation of each single one of the frequently numerous and not so seldom half effaced names. For while photographic reproductions of manuscripts and printed matter are as a rule quite as good for practical purposes as the originals, it has been found by experience that only occasionally is it possible by purely mechanical means of reproduction to get the names on the old geographical maps just as distinct or only approximately as distinct as in the originals.

It was not without reason that Baron Nordenskiöld, who, like all other editors of maps, soon discovered this, condemned the artificial devices by which the reproducer tried to make up for the insufficiency of the technical art, and the result was that all the reproductions for which he had the responsibility as editor were perfectly true, but on the other hand sometimes so indistinct that their value as sources was essentially lessened. Kretschmer and some others have by artificial means made their reproductions of maps both uniform and legible, but at the expense of reliability. Ongania finally gave up reproduction and fell back on the mounted photographic copy, but, as he himself has admitted to us, there were some maps which so persistently defied all attempt to get good photographs of them, that it became impossible for him to complete his ambitious work.

We have chosen a middle way. In some places, where there is no doubt in the original, but where the photograph on account of impurities in the material, tones of colour etc. fails

læser vi en forsigtig korrektur efter originalen; ved at lægge en farvetone på vand eller land søger vi af og til at bringe mere klarhed til veje, end den fotografiske gengivelse kan skaffe; derimod afholder vi os fra at fremkunste mere læselighed på facsimilet, end der er på originalen, og ligeledes fra at gøre tydeligheden ensartet ved at trække de blegere navne op eller lignende. I hvert enkelt tilfælde gør vi rede for vor fremgangsmåde. At vore navnetabeller undertiden giver læsninger, som reproduktionerne åbenbart ikke har kunnet yde, har sin grund i, at navnene er læst efter originalerne.

Når vi på tre steder har udvidet navnetabellen over det facsimilerede kort til at omfatte de søsterkort, der har selvstændig kildeværdi, er vi os bevidst at være gået ud over, hvad pligten bød, ja endog at have brudt værket's enhed som udgave betragtet. Da det imidlertid fremfor alt var os om at gøre, at det som materialsamling kunde fremtræde i den mest praktiske skikkelse, mente vi ikke at burde lade de navne stå ene, som først ved sammenstilling med andre kom til at oplyse noget fuldstændigt om den tabte grundkilde.

På disse punkter godkendte de herrer Johs. Steenstrup og Kr. Erslev, der som repræsentanter for Det kongelige danske Videnskabernes Selskab skulde fastslå grænserne for vor publikation, helt og holdent vort syn på sagen. Vi skylder selskabet al tak for den beredvillighed, hvormed det har ydet os midler til at få vort arbejde frem. Carlsbergfondet, der har understøttet vore studier, og Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, der satte Carl S. Petersen i stand til at foretage den rejse til Holland, hvorved adskillige af de i værket optagne kort bragtes for dagen, bringer vi ligeledes vor ærbødige tak.

Værdifuld støtte er ydet os af flere fagfæller i udlandet; vi nævner særligt de herrer overbibliotekar Dahlgren i Stockholm, professor Palmén i Helsingfors, hofrat v. Wieser i Innsbruck, dr. W. Ruge i Leipzig og professor Uzielli i Firenze. Stor tak skylder vi også hr. overbibliotekar Lange i København og de kolleger i udlandets biblioteker og arkiver, der beredvilligt har stået os bi; navnlig er det vor skyldighed at anerkende den overordentlige liberalitet, man har vist os ved at udlåne os originaler af gamle værdifulde kort fra universitetsbiblioteket i Leiden, hofbiblioteket i Wien, gymnasialbiblioteket (Ehemalige Universitätsbibliothek) i Helmstedt, rigsarkiverne i Haag og Stockholm samt statsarkivet i Königsberg.

Når grænsen for de i værket optagne kort er sat ved begyndelsen af det 17de århundrede, er det ingenlunde, fordi kort fra den efterfølgende tid — navnlig de håndtegnede — ikke også skulde fortjene at komme frem, men fordi materialet fra denne tid voxer stærkt i omfang samtidigt med, at den kartografiske udvikling skifter karakter. Omtrent fra dette tidspunkt er det nemlig, at de exakte observationer og den heraf afhængige exakte kortlægning for alvor begynder at vinde herredømme i Norden.

Medens den senere periode i ren geografisk henseende er nok så betydningsfuld, er det tiden før 1625, der yder det historisk set livligste og mest afvexlende stof. Den ene type efter den anden dukker op, gode og dårlige kort afløser hverandre og kombineres kritikløst; hvert nyt på selvsyn grundet kortbillede, man i Norden fæstner på papiret, giver på sin vandring mod syd anledning til en ny række kombinationer. Først fra det øjeblik man ad observationernes vej når at få det virkelige Nordensbillede frem, begynder der at komme klarhed, men samtidigt bliver det tidligere så brogede billede mere og mere monotont.

Alt i alt var det en, omend springende, så dog i sin helhed indgribende udvikling, Nordeuropas kartografi gennemgik i den periode, vore kort er hentet fra. I dette tidsrum gik Norden fra at være et legendeopfyldt og halvt sagnagtigt ultima Thule over til at være et ret velkendt og forholdsvis uinteressant led i verdensbilledet. Ved året 1300 var de nordiske riger kartografisk set knap mere end et par navne og en række myter. Ved

the purpose, we cautiously correct the proofs after the original; occasionally we have tried to obtain more distinctness than the photographic reproduction could give us, by adding a tone of colour to the water or the land; but we have refrained from producing an artificial legibility in the facsimile that was not in the original, and likewise from making the distinctness uniform by bringing out the more faded names, and similar devices. In each single case we state our method of proceeding. When our tables of names sometimes give readings which can obviously not have been obtained from the reproductions, it is because the names have been read after the originals.

When we in three places have extended the table of names beyond the facsimile map so as to embrace those sister-maps that possess independent value as sources, we realize that we have done more than our duty required, indeed that we have even broken the unity of the work when considered as an edition. But since it was our chief aim to present it as a collection of material in the most practical form, we thought we ought not to let those names remain isolated which only in collocation with others could give any complete information about the lost original source.

On these points, our views were shared by the Professors Johannes Steenstrup and Kristian Erslev, who as representatives of «Det kongelige danske Videnskabernes Selskab» were to determine the limits for our publication. We owe the society our gratitude for the readiness with which it has given us the means of bringing out our work. We should also like to take this opportunity of expressing our indebtedness to the Carlsberg Fund which has given us financial aid to pursue our studies, and likewise to the Department of Ecclesiastical Affairs and Public Instruction which enabled Carl S. Petersen to take the trip to Holland on which several of the maps included in this work were brought to light.

Valuable support has been given us by several fellow-professionals in foreign countries; we mention especially the chief librarian Mr. Dahlgren in Stockholm, Professor Palmén in Helsingfors, Hofrat v. Wieser in Innsbruck, Dr. W. Ruge in Leipzig, and Professor Uzielli in Florence. We are also greatly indebted to the chief librarian Mr. Lange in Copenhagen and those colleagues in foreign libraries and archives who have so willingly helped us; it is especially our duty to acknowledge the great liberality with which it has been permitted us to borrow the originals of valuable old maps from the University Library in Leiden, the Imperial Library in Vienna, the Gymnasium Library in Helmstedt, and the royal archives at the Hague and in Stockholm and Königsberg.

When the limit for the maps included in this work is placed at the beginning of the 17th century, it is by no means because maps from the following period, especially those drawn by hand, do not also deserve to be published, but because the material from this period increases greatly in extent while at the same time the cartographical development changes character. For it is just about at this time that exact observations and, in consequence of this, exact map-drawing begins to make real headway in the north.

While the later period is naturally more important in purely geographical respects, it is the time before 1625 that from a historical point of view gives us the most interesting and diversified material. Different types succeed each other; good maps and poor maps are combined together without critical judgment; every new map based on personal knowledge that is put to paper in the north causes on its wandering toward the south a new series of combinations. It is only from the moment when through observations the real view of the north has been obtained that the maps begin to clear up, but at the same time the picture that was formerly so variegated becomes more and more monotonous.

All in all the development which the cartography of North Europe underwent in the period from which our maps are taken was, although it took place by fits and starts, decisively important. In this period, the north, from having been a half-legendary ultima Thule, came to be a rather well-known and comparatively uninteresting part of the world-map. In 1300, the northern countries were from a cartographical point of view

året 1650 er de allerede blevet til en kendt europæisk afkrog, som den kartografiske videbegærlighed har forladt for at stræbe videre mod det ukendte Nord eller fordybe sig i det ny land mod vest. Island deler i det væsentlige skæbne med de nordiske riger, kun Grønland vedbliver og er lige til vor tid vedblevet at holde den kartografiske interesse fangen udenfor fagmændenes kres.

Den her skizzerede udvikling kommer den foreliggende halve snes kort til på sin vis at illustrere og belyse, omend glimtvis og ikke i samlet sammenhæng, fordi det dels er ydre tilfældigheder dels spørgsmålet om kildeværdien, der har været afgørende for deres optagelse i værket. Ser vi på Skandinavien og navnlig på fremstillingen af Sverige på facsimilerne I, II—IV, V, VII og X, er det iøjnefaldende, hvordan typerne næsten kaleidoskopisk afløser hverandre. Sidestiller vi det gamle, endnu helt skematiske katalanske søkort med dets få, ofte til ukendelighed fordrejede bynavne (facs. I) med det ypperlige specialkort over Nordfjord med dets talrige øer og bygder, gårde og sætre (facs. VIII), får vi et klart begreb om det spring, der er fra år 1325 — det år, da det katalanske korts italienske grundtype møder os første gang — til 1594, da Nordfjordskortet blev til. Men i året 1325 var der jo også over et halvt århundrede, til Nordens første kartograf, Danskeren Claudius Clavus, blev født, og han nåede endda aldrig ud over den begavede dilettantisme. I året 1594 derimod var øen Hven det midtpunkt for exakt videnskabelighed, som Europas lærde så hen til med størst beundring.

Ikke alle kortene i den herværende samling har begribeligvis samme værdi hverken som historiske kilder eller som geografiske typer. Medens Henricus Martellus's kort (facs. II—III) og, trods sin kuriositet, også Atlanterhavskortet (facs. IV) er epigonkort med stedvis kildeværdi og geografisk set stærkt forvrængede, det katalanske søkort (facs. I) og Anthoniszoon's Sydskandinavien (facs. V) kun et blandt flere tidligere kendte søsterkort — ganske vist bedre end disse —, så er Marcus Jordens kort over Slesvig og Holsten (facs. VI) ikke blot som Anthoniszoon's et typografisk unicum, men selve den hidtil tabte grundkilde. Kortet over den indre Østersø (facs. VII) er historisk set og Nordfjordskortet (facs. VIII) geografisk set enestående; for dem træder atter, trods den store kildeværdi, det skizzemæssigt udførte Vestnorgeskort (facs. IX) og Simon van Salinghens kort over det nordligste Europa (facs. X) næsten i skygge. Hvad Joris Carolus's kort (facs. XI) angår, er både type og navne i hovedsagen kendt fra senere kopier, men for Grønlands vedkommende er kortet selve grundkilden, hvor de gamle Østerbygdnavne for første gang findes henlagt til østkysten.

Flere af kortene frister stærkt til en øjeblikkelig mere indgående behandling, men da de ikke tilsteder en sammenhængende skildring eller udredning, må på grundlag af de her meddelte facsimiler og tabeller hellere hvert af dem tages for i sin naturlige sammenhæng. Lidt efter lidt vil da mere og mere stof blive sigtet og derved tiden moden til den samlede fremstilling af Nordens kartografihistorie, som endnu savnes og en rum tid må savnes.

scarcely anything else but a few names and a series of myths. By the year 1650 they have already become a familiar corner of Europe, which cartographical investigation has left behind in order to proceed further toward the unknown north or penetrate into the new land toward the west. Iceland shares essentially the same fate as the Scandinavian countries, only Greenland continues and has all the way down to our time continued to rouse cartographical interest outside of the limits of the profession.

The development just sketched will be in a way illustrated and elucidated by the eleven maps presented here, even if this be only by glimpses and not connectedly, because exterior circumstances and the question of their value as sources have been the determining factors for their inclusion in this work. If we look at Scandinavia and especially at the representations of Sweden on the facsimiles I, II—IV, V, VII and X, it is striking how the types change almost kaleidoscopically. If we compare the old and as yet wholly schematic Catalanian sea-chart with its few distorted and often unrecognizable town-names (facs. I) with the excellent local map of North Fjord with its numerous islands and parishes, farms and mountain-dairies (facs. VIII), we get a good idea of the jump there is from the year 1325 — the year when we for the first time meet with the original Italian type of the Catalanian map — to 1594, the year when the map of North Fjord was drawn. But then in the year 1325, there is still half a century till the birth of the first native cartographer of the north, the Dane Claudius Clavus, and even he never attained to be more than a talented dilettante. In the year 1594, however, the island Hven was that centre of exact science which the scholars of Europe looked upon with the greatest admiration.

Of course all the maps in the present collection are not of equal value either as historical sources or as geographical types. While Henricus Martellus's maps (facs. II—III) and also, in spite of its curiosity, the map of the Atlantic Ocean (facs. IV) are epigonic maps, only occasionally original, and from a geographical point of view greatly distorted, and while the Catalanian sea-chart (facs. I) and Anthoniszoon's South Scandinavia (facs. V) are only single ones from among several formerly known sister-maps — though to be sure better than them —, Marcus Jordens map of Schleswig and Holstein (facs. VI) is not only, like Anthoniszoon's, a unique piece of typography but is even the original source that has hitherto been lost. The map of the inner Baltic (facs. VII) is from an historical, and the map of North Fjord (facs. VIII) from a geographical point of view unique; they almost eclipse the sketchy map of the west coast of Norway (facs. IX) and Simon van Salinghen's map of the northernmost part of Europe (facs. X), despite the great value of these maps as sources. With respect to the map of Joris Carolus (facs. XI), both the type and the names are in the main familiar from later copies, but so far as Greenland is concerned, the map is the original source itself, where the old names of Østerbygd are for the first time found on the east coast.

Several of the maps may seem to call for more thorough treatment immediately, but since they would not allow of a continuous description or explanation, it is better for each one of them, on the basis of the facsimiles and tables given here, to be taken up in its natural connection. Thus little by little more and more material will be sifted until the time is ripe for the complete account of the history of Scandinavian cartography, which is still lacking and must be lacking for some time yet.

1. Anonymt katalansk Søkort.

Håndtegnning på løst pergamentblad uden signatur i Biblioteca Nazionale (Museo Borbonico) i Napoli, sat i glas og ramme. Kortflade 126 à 112 × 85 cm. Uden forfatternavn, titel eller datering. Kortet må efter skrift og karakter henføres til det 14de århundrede. Navnene delvis latinsk, delvis katalansk farvet, legenderne katalanske. Flerfarvet og forgyldt; navne røde eller mørke; øer og bjerge (se Norge) udfyldt med mørk farve eller forgyldning; faner, våben og vindroser brogede. Kortets område: Middelhavslændene, Europa og det vestlige Asien. Se Tab. 1 og Facs. I. — Navnene læst efter originalen. Reproduktionen lustryk efter to sammenføjede fotografier; både navne og legender er kunstigt forstærket efter originalen, dog kun når læsningen var absolut sikker (se legenden om Norge og Skanörs navn *scamor*). Fotografiet er taget gennem glas, bag hvilket har samlet sig støv og snavs, som gør reproduktionen grumset. Facsimilet er et udsnit langs kortets nordlige yderkant, medtagende hele Østersøen og alle kortets øer i Nordhavet. — Se G. Uzielli e P. Amat di S. Filippo: Studi biografici e bibliografici sulla storia della geografia in Italia. II. Roma 1882, s. 231 (her står: «Fu incisa in rame da G. Rodini nel 1842»; efter oplysning af Uzielli og direktøren (Martini) for biblioteket betyder dette næppe, at kortet er publiceret); Hamy i Bulletin de géographie hist. et descript. 1888, s. 332—432. — I tab. 1 sammenstillet med følgende søsterkort: Giovanni Carignano ca. 1300 (Ongania tavle III, Periplus tavle IV), Angelino Dalorto 1325 (A. Magnaghi: La carta nautica costruita nel 1325 da Angelino Dalorto, Firenze 1898) og 1339 (Periplus tavle VIII—IX), «Det medicæiske verdensatlas» 1351 (Ongania tavle V, Periplus tavle X), Francesco Pizigano 1367 (Jomard: Monuments de la géographie tavle 10) og udateret fragment af samme¹⁾ (M. Toeppen i Hansische Geschichtsblätter 1880—81, s. 39—66), «Atlas Catalan» 1375 (Choix des documents géographiques tavle XVI, Periplus tavle XII), udateret no. 16 i Biblioteca Nazionale i Firenze (Ongania tavle XIII), Mecia de Viladestes 1413 (G. Marcel: Choix de cartes et de mappemondes, Paris 1896).

Kortets optagelse i nærværende værk skyldes den omstændighed, at det er det eneste ikke offentliggjorte blandt de syd-europæiske kompasskort før Claudius Clavus, som medtager Norden. Alle disse kort er af samme type, så at det er arten og mængden af navne og legender, som betinger deres kildeværdi. Medens det i den italienske række (se tab. 1) er Dalortos kort fra 1325, der er det fyldigste, er, hvad navnene angår, nærværende kort det mest fremtrædende blandt de katalanske. Det indeholder navne, som ikke forekommer på de italienske kort²⁾ (f. ex. *vuarlant, almehrung, arrus, orsnes, assingland*) og er mindre fordervede end ellers på de katalanske, og dette giver da kortet kildeværdi. På legender er det fyldigere end de italienske, men fattigere end de andre katalanske. Om det er det ældste blandt disse sidste, er usikkert, da kildesammenhængen ikke er udredt og måske ikke lader sig udrede, fordi grundkilden er tabt og altfor mange mellemlid bortfaldet. Efter vort skøn er ordenen i tab. 1 dog den kronologisk rigtige.

¹⁾ At dette kort er af Pizigano, ses dels af skriften, dels af navneudvalget (se tab. 1), dels af ortografien (f. ex. *svenzia, carmo, vesgozia — este regione*).

²⁾ Først efter Clavus's tid blandes hos Andrea del Bianco 1436 (Ongania tavle IX) navnene fra de gamle italienske med dem fra de katalanske kort, men hos ham er navnene allerede langt mere forvanskede.

1. Anonymous Catalanian Sea-Chart.

Drawn on a loose sheet of parchment without signature, in Biblioteca Nazionale (Museo Borbonico) in Naples, encased in glass and frame. Size of the map 126 by 112 × 85 cm. Without title or date or author's name. Judging by the handwriting and character of the map, it must be assigned to the 14th century. The names partly half-Latin, partly half-Catalanian, the legends Catalanian. Party-coloured and gilded; names red or dark; islands and mountains (v. Norway) filled out with dark colour or gilding; banners, coats-of-arms and compass-roses variegated. Territory included on the map: the Mediterranean countries, Europe and the western part of Asia. Cf. Tab. 1 and Facs. I. — The names read after the original. Reproduction collotype after two photographs joined together; both names and legends artificially made clearer after the original, but only when the reading was absolutely certain (v. the legend about Norway and Skanör's name *scamor*). The photograph was taken through glass behind which there had collected a quantity of dust and dirt, which makes the reproduction look somewhat soiled. The facsimile is a section along the northern edge of the map, including the whole of the Baltic and all the islands of the North Ocean found on the map. — Cf. G. Uzielli e P. Amat di S. Filippo: Studi biografici e bibliografici sulla storia della geografia in Italia. II. Roma 1882, p. 231 (here stands: «Fu incisa in rame da G. Rodini nel 1842»; according to information from Uzielli and the director (Martini) of the library, this can scarcely mean that the map has been published); Hamy in Bulletin de géographie hist. et descript. 1888, pp. 332—432. — In tab. 1 compared with the following sister-maps: Giovanni Carignano about 1300 (Ongania table III, Periplus table IV), Angelino Dalorto 1325 (A. Magnaghi: La carta nautica costruita nel 1325 da Angelino Dalorto, Firenze 1898) and 1339 (Periplus table VIII—IX), «The Medician World-Atlas» 1351 (Ongania table V, Periplus table X), Francesco Pizigano 1367 (Jomard: Monuments de la géographie table 10) and undated fragment of the same¹⁾ (M. Toeppen in Hansische Geschichtsblätter 1880—81, pp. 39—66), «Atlas Catalan» 1375 (Choix des documents géographiques table XVI, Periplus table XII), undated no. 16 in Biblioteca Nazionale in Florence (Ongania table XIII), Mecia de Viladestes 1413 (G. Marcel: Choix de cartes et de mappemondes, Paris 1896).

The reason why this map has been included in the present work is that it is the only one that has not been published of the South European compass-charts including the north that existed before the time of Claudius Clavus. All of these maps are of the same type, so that it is the kind and number of names and legends that decide their value as sources. While of the Italian series (v. tab. 1) it is Dalorto's map from 1325 that is the most complete, it is the map presented here that, so far as the names are concerned, is the most prominent of the Catalanian maps. It contains names that are not found on the Italian maps²⁾ (e. g. *vuarlant, almehrung, arrus, orsnes, assingland*) and they are less corrupt than is otherwise the case on Catalanian maps, and this makes the map valuable as a source. With respect to legends it is more complete than the Italian, but less complete than the other Catalanian maps. If it is the oldest of the Catalanian maps is uncertain, since the interdependence between the sources has not been and perhaps cannot be unravelled out, because the original source is lost and there are too many links missing. According to our judgment, however, the order given in tab. 1 is chronologically the correct one.

¹⁾ That this map is by Pizigano may be seen partly by the handwriting, partly by the selection of names (v. tab. 1), partly by the orthography (e. g. *svenzia, carmo, vesgozia — este regione*).

²⁾ It was not until after Clavus's time that Andrea del Bianco 1436 (Ongania table IX) mixed the names from the old Italian with those from the Catalanian maps, but with him the names are already much more corrupt.

2. Henricus Martellus Germanus: Kort over Norden.

Håndtegnet kort anbragt fol. 76^v i cod. Voss. lat. 23,2^o i universitetsbiblioteket i Leiden. Pergamentshåndskrift uden datering, men kortet samtidigt med og af samme hånd (Martellus's) som søsterkortet fra ca. 1490 (no. 3 i nærvær. værk). Det indeholder fol. 1^r—61^v Henrici Martelli Germani insularium illustratum (titlen fol. 1^r er uleselig). Texten begynder fol. 2^r: «Omnium Insularum nostri maris, quod mediterraneum dicimus, exteri etiam pelagi, quod oceanum appellant, quas quidem partim uidimus, partim ex antiquorum nostrisque temporis auctorum monumentis scriptisque cognouimus, liber hic nuper a nobis elucubratus illustratas continet descriptiones . . . . slutter fol. 61^v: uita hominum .c. annis modicam. hec comperta de Taprobane» og har fol. 62^r—73^v et tillæg med beskrivelser af Italien (Nicolaus Germanus's), verden, Vesteuropa, Tyskland, Grækenland samt fol. 74^r—80^r kort over det indre Middelhav, Sortehavet, Norden, Vesteuropa og Kreta. Kortflade (uden ramme) ca. 22 × 20,3 cm. Kortet er tegnet på ulinjeret pergament og flerfarvet. Vand blå; navne sorte eller blegrede; træer grønne; bjerge gule eller guldbroncerede; byer spor af lys farve. Som hele det øvrige håndskrift er kortet stærkt ødelagt af vand, hvorved farverne, navnlig de blå og grønne, er flydt ud, guldbroncen og de gule eller rødlige farver stærkt afbleget, pergamentet derimod blevet smudsigt og brunligt. — Se Tab. 2—3 og Facs. II, hvor kortet er sidestillet sit søsterkort, det her efterfølgende no. 3, samt Martellus's Germanienskort i cod. Magliab. XIII, 16 (Bibl. Nazion., Firenze), «Nicolaus Cusanus, Eystat 1491» og Waldseemüllers carta marina (1516). — Navnene læst efter originalen. Reproduktionen lustryk. De afblegede navne, som tydeligt kunde læses på originalen, er på reproduktionen varsomt forstærket efter denne. — Se Catalogus librorum Bibliothecæ Universitatis Lugduno-Bataviæ, Lugd. Bat. 1716, s. 369; R. Röhrich: Bibliotheca geographica Palaestinae, Berlin 1890, s. 603 (no. 54).

Dette kort blev fundet af Carl S. Petersen i Leiden år 1904 i et kendt håndskrift. Om dets betydning se ndfr. under no. 3.

3. Henricus Martellus Germanus: Kort over Skandinavien.

Håndtegnet kort anbragt fol. 54^v—55^r i cod. Addit. 15760 i British Museum i London. Pergamentshåndskrift fra ca. 1490 (verdenskortet fol. 68^v—69^r har årstallet 1489 ved Afrikas sydspids) indeholdende fol. 1^r—62^r «Insularium illustratum Henrici Martelli Germani», der begynder: «Omnium insularum nostri maris, etc.» som det under no. 2 nævnte håndskrift, og fol. 63^r—75^r et tillæg med beskrivelser af Italien (Nicolaus Germanus's), verden, Vesteuropa, det indre Middelhav og Sortehavet. Kortflade 23,6 × 39 cm. Kortet er tegnet på linjeret pergament og flerfarvet med stærk anvendelse af guldbronce. Vand blå; navne sorte eller mørkerede, ofte på lyserød eller gul bund i guldbroncerede rammer; træer grønne; byer udfyldt med gult, rødgult eller guldbronce; enkelte øer røde; landkonturer guldbroncerede; bjerge guldbroncerede med gule toppe. — Se Tab. 2—3 og Facs. III, hvor kortet er sidestillet sit søsterkort, det her forudgående no. 2, samt Martellus's Germanienskort i cod. Magliab. XIII, 16 (Bibl. Nazion., Firenze), «Nicolaus Cusanus, Eystat 1491» og Waldseemüllers carta marina (1516). — Navnene læst efter originalen. Reproduktionen lustryk. Navnene direkte reproduceret uden korrektur. — Se I. G. Kohl i Zeitschrift für allg. Erdkunde, Neue Folge I, Berlin 1856, s. 444—454.

Ligesom det foregående søsterkort er dette, der blev fundet af Axel Anthon Bjørnbo i London år 1904 i et kendt håndskrift, kartografisk set af ringere interesse; ti på dem begge fremstiller Martellus Norden i den skikkelse, som man kender så godt fra Danskeren Claudius Clavus's yngre arbejde (se Axel Anthon Bjørnbo & Carl S. Petersen: Fyenboen Claudius Claussøn Swart (Claudius Clavus), Nordens ældste Kartograf, Kbh. 1904; tysk udgave: Der Däne Claudius Claussøn Swart etc., Innsbruck 1908). Begge kort hører altså til den store mængde epigonkort, som dette arbejde affødte. Kun på kortet i London betegner øen *sanse* (Samsø) og det som ø løsrevne Vendsyssel (*Vendesis*) kartografiske småafvigelser fra Clavus; men på disse punkter stemmer det med det trykte kort, som går under Nicolaus Cusanus's navn (talrige reproduktioner).

Hvad der imidlertid giver Martellus's kort en virkelig kildeværdi, er navnene. En del af dem er ganske vist Claviske, tilsyneladende hentet fra mere end et Clavuskort, hvad dubletter som *offlandena* (A₁, A₆) og *flautena* (Ulmerudg. 1482) viser; men et stort antal, navnlig i Jylland (Leidenerkortet) og i Sve-

2. Henricus Martellus Germanus: Map of the North.

Drawn by hand, placed fol. 76^v in cod. Voss. lat. 23,2^o in the University Library in Leiden. Parchment manuscript without date, but the map contemporary with, and by the same hand (Martellus's) as the sister-map from about 1490 (no. 3 in the present work). It contains fol. 1^r—61^v Henrici Martelli Germani insularium illustratum (the title fol. 1^r is illegible). The text begins fol. 2^r: «Omnium Insularum nostri maris, quod mediterraneum dicimus, exteri etiam pelagi, quod oceanum appellant, quas quidem partim uidimus, partim ex antiquorum nostrisque temporis auctorum monumentis scriptisque cognouimus, liber hic nuper a nobis elucubratus illustratas continet descriptiones . . . . ends fol. 61^v: uita hominum .c. annis modicam. hec comperta de Taprobane» and has fol. 62^r—73^v a supplement with descriptions of Italy (Nicolaus Germanus's), the World, West Europe, Germany, Greece together with fol. 74^r—80^r maps of the inner Mediterranean, the Black Sea, the North, West Europe and Crete. Size of the map (without the frame) about 22 × 20,3 cm. The map is drawn on unlined parchment and is party-coloured. Water blue; names black or pink; trees green; mountains yellow or golden bronze; towns traces of light colour. Like all the rest of the manuscript, the map has been greatly injured by water, so that the colours, especially the blue and the green, have run, the golden bronze and the reddish colours have become greatly faded, and the parchment has become dirty and brownish. — See Tab. 2—3 and Facs. II, where the map may be compared with its sister-map, no. 3 in the present work, as likewise with Martellus's map of Germania in cod. Magliab. XIII, 16 (Bibl. Nazion., Firenze), «Nicolaus Cusanus, Eystat 1491» and Waldseemüllers carta marina (1516). — The names read after the original. Reproduction collotype. The faded names, which could clearly be read on the original, have cautiously been made more distinct on the reproduction. — See Catalogus librorum Bibliothecæ Universitatis Lugduno-Bataviæ, Lugd. Bat. 1716, p. 369; R. Röhrich: Bibliotheca geographica Palaestinae, Berlin 1890, p. 603 (no. 54).

This map was found by Carl S. Petersen in Leiden in 1904 in a known manuscript. As to its importance, see below under no. 3.

3. Henricus Martellus Germanus: Map of Scandinavia.

Drawn by hand, placed fol. 54^v—55^r in cod. Addit. 15760 in the British Museum in London. Parchment manuscript from about 1490 (the map of the world fol. 68^v—69^r has the date 1489 at the southern point of Africa) containing fol. 1^r—62^r «Insularium illustratum Henrici Martelli Germani» that begins: «Omnium insularum nostri maris, etc.», like the manuscript mentioned under no. 2, and fol. 63^r—75^r a supplement with descriptions of Italy (Nicolaus Germanus's), the World, West Europe, the inner Mediterranean and the Black Sea. Size of the map 23,6 × 39 cm. The map is drawn on lined parchment and is party-coloured, golden bronze being much employed. Water blue; names black or dark red, often on pink or yellow ground in golden bronze frames; trees green; towns filled out with yellow, reddish yellow or golden bronze; some islands red; outlines of land golden bronze; mountains golden bronze with yellow tops. — See Tab. 2—3 and Facs. III, where the map may be compared with its sister-map, no. 2 in the present work, as likewise with Martellus's map of Germania in cod. Magliab. XIII, 16 (Bibl. Nazion., Firenze), «Nicolaus Cusanus, Eystat 1491» and Waldseemüllers carta marina (1516). — The names read after the original. Reproduction collotype. The names directly reproduced without correction. — Cf. I. G. Kohl in Zeitschrift für allg. Erdkunde, Neue Folge I, Berlin 1856, pp. 444—454.

This map, which was found by Axel Anthon Bjørnbo in London in 1904 in a known manuscript, is, like the preceding sister-map, from a cartographical point of view of little interest, because on both of them, Martellus represents the north in that shape, which is so well known from the second work of the Dane Claudius Clavus (cf. Axel Anthon Bjørnbo & Carl S. Petersen: Der Däne Claudius Claussøn Swart (Claudius Clavus), der erste Kartograph des Nordens, Innsbruck 1908). Both maps, accordingly, belong to the great number of imitations which his work gave rise to. Only on the map in London there are a couple of cartographical deviations from Clavus, namely the island *sanse* (Samsø) and Vendsyssel (*Vendesis*), which is here represented as an island; but on these points it agrees with the printed map that goes under the name of Nicolaus Cusanus (numerous reproductions).

But what gives Martellus's maps real value as sources is the names. A number of them are, to be sure, Clavian, and apparently taken from more than one of Clavus's maps, as we see from such doublets as *offlandena* (A₁, A₆) and *flautena* (Ulmer Ed. 1482), but a large number, especially in Jutland (the

rige (Londonerkortet), er taget fra en anden kilde, hvad man strax ser af de på ét og samme kort optrædende dubletter som *aosia* og *ans*, *soriensis* og *scharis*, *asto* og *asoya*, hvor de først nævnte former stammer fra Clavus. Som tab. 2—3 viser, svarer de navne, som Clavus ikke kender, overvejende til det trykte «Cusanus»-kort, enkelte af dem til den stump af Danmark, som findes på Martellus's Germanienskort. Da v. Wieser med god grund antager, at dette sidste er en kopi af det oprindelige Cusanuskort og tilmed en langt nøjagtigere end det trykte, får Martellus's her publicerede kort den betydning, at deres ikke-Claviske navne kaster lys over det tabte originale Cusanuskorts fremstilling af Norden.

4. Anonymt Kort over Atlanterhavet.

Håndtegning på løst pergamentblad, der sammen med tre andre blade udgør Inv. No. 31 i Kgl. Bayerische Armeebibliothek i München. Det blad, hvoraf den nordligste del gengives på vor reproduktion, er betegnet som no. 2 og omfatter foruden det nordlige Atlanterhav hele Evropa, Lilleasien og dele af Afrika og Amerika. Bladets største højde (på midten) er 112,5 cm., bredden 84 cm. Det er opklæbet på groft lærred og mangler forfatternavn, datering og titel, medens blad 1 bærer påskriften: «Saluat de Pilestrina en Mallorques en lay MDXI». Bladet er flerfarvet; landet ufarvet; havet ufarvet eller (mod nord) blå; søer og floder blå; bjerge grønne; vindroser brogede; navne og kompasstreger sorte og røde. Se Tab. 4 og Facs. IV. — Navnene læst efter originalen. Reproduktionen lustryk efter to sammenføjede fotografier. Navnene direkte reproduceret uden korrektur. — Se Fr. Kunstmann: Die Entdeckung Amerikas, München 1859, s. 127 ff. & tavle III; K. Kretschmer: Die Entdeckung Amerikas, Berlin 1892, s. 327, 379 & tavle IX¹; H. HARRISSE: The Discovery of North America, London & Paris 1892, s. 74, 176—177, 425—426 & 728; H. WAGNER: Leitfaden durch den Entwicklungsgang der Seekarten, Bremen 1895, s. 21; S. RUGE i Petermanns Mitteilungen. Ergänzungsbd. 23, Heft 106, s. 36—37; Catalog über die im Kgl. Bayerischen Haupt Conservatorium der Armee befindlichen Landkarten und Pläne, München 1832, s. 6—7 (forkerte opgivelser; cfr. ovfr.). — Kortet kaldtes tidligere Pilestrina-kortet¹) efter blad 1, men denne betegnelse er usikker; i alt fald er der enighed om, at kortet er tegnet ca. 1504 og ikke 1511 som blad 1.

Geografisk set hører kortet for Nordens vedkommende til de mindre heldige; men det har den historiske interesse at være et af de ejendommeligste eksempler på korttegnernes evne til at danne nye typer ved at kombinere de ældre. Danmark (med Skåne) og den sydlige Østersøkyst bærer navne, der må være taget fra Nicolaus Cusanus's kort og altså har kildeværdi (cfr. tab. 2—3 med 4 og Bjørnbo & Petersen: Fyenboen Claudius Claussøn Swart, Kbh. 1904, s. 162). Billedet af Danmark minder da også noget om det trykte Cusanuskort, medens den skandinaviske halvø åbenbart er en forvansket Clavustype. Landsnavnet *Einlant* (= *Finlant*), det nord for Norge liggende *Engronelant* og Island med deres rester af Clavus's grønlandske og islandske navne (folkeviseverset og runenavnene), viser, at det er B-kortet i Ulmerudgaven af Ptolemæus's geografi, der har dannet mellemløbet mellem Clavus (A-kortet) og den her værende fremstilling. De navnløse lande og strødet længst mod nord beror enten på fri fantasi eller kendskab til den gammelnordiske antagelse af en landforbindelse nord om Ishavet, der går igen på Clavus's kort (Nancykortet og A-typen). Den halvø, de navnløse lande mod nord ender i, opfatter Kunstmann som Labrador, fordi dens to navne (*c. de spiritu sancto* og *ca. de san paulo*) på et andet Münchenerkort (Kunstmann tavle II) findes på en ø med navnet *terra de laurador*. HARRISSE og Kretschmer har dog sikkert ret, når de hævder, at halvøen er et billede af Grønland, selv om et par navne fra Labrador skulde have forvildet sig hen på den. Med god grund fremhæver HARRISSE, at både typen og sydspidsens navn (*c. de mirame et lexame* = cap se på men gå udenom) bestemt henvender tanken på beretningen om brødrene Corte Realls rejser og det af dem frembragte billede af Grønland som *a punta d'Asia* (Cantinokortet 1502). Der er næppe tvivl om, at det

¹) HARRISSE retter «Saluat de Pilestrina» til «Saluatore di Palestrina», da navnet Pilestrina ikke findes på Majorca.

Leiden map) and in Sweden (the London map), have been taken from another source, as may easily be seen by the doublets occurring on one and the same map, such as *aosia* and *ans*, *soriensis* and *scharis*, *asto* and *asoya*, where in each case the first form is taken from Clavus. As tab. 2—3 show, the names which Clavus does not know correspond in the main to the printed «Cusanus»-map, some few of them to that bit of Denmark that is found on Martellus's map of Germania. Since v. Wieser with good reason supposes that this last mentioned map is a copy of the original Cusanus-map, and moreover a far more accurate copy than the printed one, the maps of Martellus published here become important for the information that may be got from their non-Clavian names about the representation of the north in the lost original Cusanus-map.

4. Anonymous Chart of the Atlantic Ocean.

Drawn by hand on a loose sheet of parchment, which together with three other sheets constitutes Inv. No. 31 in the Royal Bavarian Army Library in Munich. The sheet, of which the northernmost part is given in our reproduction, is marked no. 2 and comprises, besides the northern part of the Atlantic Ocean, the whole of Europe, Asia Minor and parts of Africa and America. The greatest length of the sheet (in the middle) is 112,5 cm., its breadth 84 cm. It is mounted on coarse linen and lacks date, title and author's name, while sheet no. 1 bears the inscription: «Saluat de Pilestrina en Mallorques en lay MDXI». The sheet is partly-coloured; the land uncoloured; the water uncoloured or (toward the north) blue; lakes and rivers blue; mountains green; compass-roses variegated; names and rhumb-lines black or red. Cf. Tab. 4 and Facs. IV. — The names read after the original. Reproduction collotype after two photographs joined together. The names directly reproduced without proof-reading. — Cf. Fr. Kunstmann: Die Entdeckung Amerikas, München 1859, p. 127 seq. & table III; K. Kretschmer: Die Entdeckung Amerikas, Berlin 1892, pp. 327, 379 & table IX¹; H. HARRISSE: The Discovery of North America, London and Paris 1892, pp. 74, 176—177, 425—426 & 728; H. WAGNER: Leitfaden durch den Entwicklungsgang der Seekarten, Bremen 1895, p. 21; S. RUGE in Petermanns Mitteilungen. Ergänzungsbd. 23, Heft 106, pp. 36—37; Catalog über die im Kgl. Bayerischen Haupt Conservatorium der Armee befindlichen Landkarten und Pläne, München 1832, pp. 6—7 (wrong references; cf. above). — The map was formerly called the Pilestrina-map¹) after sheet 1, but this designation is uncertain; at any rate it is agreed that the map was drawn about 1504 and not 1511 like sheet 1.

From a geographical point of view, the map belongs, so far as the north is concerned, to the less successful ones; but it has historical interest in being one of the most curious examples of the map-drawer's ability to form new types by combining the older ones. Denmark (with Scania) and the southern shore of the Baltic bear names which must have been taken from Nicolaus Cusanus's map and accordingly have value as sources (cf. tab. 2—3 with 4 and Bjørnbo & Petersen: Der Däne Claudius Claussøn Swart, Innsbruck 1908, pp. 33—34). The representation of Denmark also reminds us somewhat of the printed Cusanus-map, while the Scandinavian peninsula is apparently a corrupt Clavus-type. The name *Einlant* (= *Finlant*), *Engronelant* lying north of Norway, and Iceland with their remnants of Clavus's Greenlandic and Icelandic names (the popular ballad strophe and the runic names) show that it is the B-map in the Ulmer edition of Ptolemæus's geography that has served as the link between Clavus (the A-map) and the present representation. The nameless countries and the strait farthest toward the north are due either to imagination or to knowledge of the old Norse theory of the existence of land north of the Polar Sea, a theory which is adopted in Clavus's maps (the Nancy map and the A-type). That peninsula, in which the nameless countries toward the north end, is by Kunstmann taken to be Labrador, because its two names (*c. de spiritu sancto* and *ca. de san paulo*) are on another Munich map (Kunstmann table II) found on an island with the name *terra de laurador*. Yet HARRISSE and Kretschmer are undoubtedly right when they maintain that the peninsula is a representation of Greenland even if it contains a couple of stray names from Labrador. HARRISSE has good reasons for saying that both the type of the map and the name of the southern point (*c. de mirame et*

¹) HARRISSE corrects «Saluat de Pilestrina» to «Saluatore di Palestrina», since the name Pilestrina is not found on Majorca.

herværende kort giver os det Corte Reall'ske Grønland som dobbeltgænger vis-à-vis det Claviske i den forvanskede B-type.

5. Cornelis Anthonisz.: Kort over Danmark og omliggende Lande.

Træsnit på løst blad uden signatur i det forhenv. universitetsbibliotek i Helmstedt (Braunschweig). Unicum. Sammenklæbet af 9 stykker gulligt, i randen læderet papir og klæbet på groft lærred. Kortflade ca. 96 × 70 cm. (lidt skævt). Titel: «Caerte van ooftlant». Dedikation: «CORNELIVS ANTHONII LECTORI S. In laudem inuictißimi Caroli V . . . . nauigant». Bogtrykkerangivelse: «ANTVERPIÆ Per Arnoldum Nicolai, ad infigne Teftudinis». Uden årstal. Se Tab. 5 og Facs. V. — Ved sammenklæbningen er flere navne blevet utydelige; på flere steder er papiret smuldret bort, så at lærredet kommer til syne. På nærværende eksemplar er signaturerne (byer og træer) belagt med rød farve og enkelte lande (Sverige, Pommern) indrammet med en skidengrøn farvelægning, hvorved mange af originalens tydelige navne er blevet utydelige ved fotograferingen, hvorfor adskillige af dem er blevet kunstigt forstærket efter originalen. Navnene læst efter originalen. Reproduktionen fotolitografi. — Se Walter Ruge: Aelteres kartographisches Material in deutschen Bibliotheken. 1—2. Reisebericht. [Nachrichten der K. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen. Philol.-hist. Klasse, 1904, Heft 1, s. 22—23]; samme i Petermanns Mitteilungen, 1903, s. 259—261. — I tab. 5 sammenstillet med følgende søsterkort: Mercators Europaskort fra 1554 [unicum, Breslau] (Drei Karten von Mercator, Berlin 1891), Michael Tramezini 1558 [expl. i København (kgl. bibliotek), British Museum, Leiden, Rostock, Helmstedt] (Remarkable Maps V, VI, 20; Periplus tavle XXXIV), Ortelius's atlas 1570, Liuius Algoet 1570 (i Gerhard de Jodes atlas 1578). Udeladt er foruden optrykkene i nyere Ortelius-udgaver: anonymt kort fra 1561 (dedikation: «Cælator Candido Lectori salutem . . . . VENETIIS. ANNO M. D. LXI»). Unicum, fundet 1904 af Carl S. Petersen i universitetsbibl. i Leiden, sign. Portef. 300 No. 96) og Johs. Franciscus Camocius 1562 (samme plade som kortet 1561 med rettet årstal og tilføjet navn. Expl. i København (universitetsbibl.), Helmstedt o. a. st. Facsimile Atlas no. 25). Disse kort fra 1561 og 1562 er udeladt, fordi de er direkte optryk efter Tramezini 1558.

Cornelis Anthoniszoon's kort, som blev fundet af W. Ruge år 1903 i Helmstedt, er kun ét blandt en række af nøjagtig samme type og omtrent samme geografiske område. Om deres oprindelse og indbyrdes sammenhæng hersker der tvivl. Fra én side har man gættet på Marcus Jorden, 1550—1553 professor ved Københavns universitet, som den, der har skabt typen (Ed. Erslev: Jylland, Kbh. 1886, s. 144—156); de af kortene, som er daterede, er nemlig alle yngre end det indtil dato ikke genfundne Danmarkskort, Jorden 1552 lod trykke hos Hans Vingaard (Joannes Vinitor) i København. Fra anden side benægtes dog denne antagelse (Nordenskiöld: Periplus, Stockholm 1897, s. 94—95). Nu viser Anthoniszoon's desværre udaterede kort sig, trods sine mange trykfejl, at være fyldigere end alle de andre. Det har rent hollandske navneformer i modsætning til Mercator, hvis mange *o*'er røber dansk oprindelse, og de delvis latiniserede former på de italienske kopier. Anthoniszoon's kort er da et dokument af betydelig kildeværdi, og kunde dets eventuelle sammenhæng med tidens skrevne kilder udredes, var der håb om, at fundet og offentliggørelsen af dette kort kunde give stødet til løsningen af et i Nordens kartografihistorie hidtil uopklaret spørgsmål. Skønt det foreliggende kort ikke kan være kilden for de italienske kopier — sammenlign deres trykfejl i tab. 5 — og altså ikke er selve grundkilden, er det ikke dermed udelukket, at Anthoniszoon *kan* have skabt denne; ti Ortelius siger udtrykkeligt (Theatrum orbis terrarum 1570: catalogus auctorum tabularum geographicarum etc.), at Anthoniszoon har udgivet et kort over Danmark og omliggende lande i Amsterdam, hvor vi også ved, at han virkede i årene 1533—1553 (se E. W. Moes: De Amsterdamsche boekdruckers en uitgevers in de 16. eeuw, I, Amst. 1900, s. 187—198). Da det her udgivne kort under Anthoniszoon's dedikation til læseren bærer signaturen «Antverpiæ per Arnoldum Nicolai», må det nærmest tænkes at være en yngre kopi af et tabt Amsterdamtryk, måske selve det Nordenskort, som Nicolai lod trykke hos Plan-

lexame = cape look at but avoid) decidedly make us think of the account of the travels of the brothers Corte Reall and their representation of Greenland as a *punta d'Asia* (the Cantino map 1502). There is scarcely any doubt that the present map gives us the Corte Reall Greenland as a double vis-à-vis the Clavus representation in the corrupt B-type.

5. Cornelis Anthonisz.: Map of Denmark and Adjacent Countries.

Wood-cut on a loose sheet without signature in the former University Library in Helmstedt (Brunswick). Unique. Pasted together out of 9 pieces of yellowish paper, whose edges are injured, and mounted on coarse linen. Size of the map about 96 × 70 cm. (a little crooked). Title: «Caerte van ooftlant». Dedication: «CORNELIVS ANTHONII LECTORI S. In laudem inuictißimi Caroli V . . . . nauigant». Printer: «ANTVERPIÆ Per Arnoldum Nicolai, ad infigne Teftudinis». Without date. Cf. Tab. 5 and Facs. V. — On account of its being pasted together, several names have become indistinct; in several places, the paper has crumbled away so that the linen is visible. The signatures (towns and trees) are covered with red colour, and some countries (Sweden, Pomerania) are framed with a dirty green colour, which is the reason why many names that are clear in the original have become indistinct in the photograph, and therefore some of them have been made artificially more distinct after the original. The names read after the original. Reproduction photolithograph. — Cf. Walter Ruge: Aelteres kartographisches Material in deutschen Bibliotheken. 1—2. Reisebericht. [Nachrichten der K. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen. Philol.-hist. Klasse, 1904, Heft 1, pp. 22—23]; the same in Petermanns Mitteilungen, 1903, pp. 259—261. — In tab. 5 compared with the following sister-maps: Mercator's map of Europe from 1554 [unique, Breslau] (Drei Karten von Mercator, Berlin 1891), Michael Tramezini 1558 [copies in Copenhagen (Royal Library), the British Museum, Leiden, Rostock, Helmstedt] (Remarkable Maps V, VI, 20; Periplus table XXXIV), Ortelius's atlas 1570, Liuius Algoet 1570 (in Gerhard de Jode's atlas 1578). Besides the reprints in later editions of Ortelius, we have omitted: anonymous map from 1561 (dedication: «Cælator Candido Lectori salutem . . . . VENETIIS. ANNO M. D. LXI»). Unique, found in 1904 by Carl S. Petersen in the University Library in Leiden, sign. Portef. 300 No. 96) and Johs. Franciscus Camocius 1562 (the same plate as the map 1561 with date corrected and name added. Copies in Copenhagen (University Library), Helmstedt and elsewhere. Facsimile-Atlas no. 25). These maps from 1561 and 1562 have been omitted because they are direct reprints after Tramezini 1558.

Cornelis Anthoniszoon's map, which was found by W. Ruge in the year 1903 in Helmstedt, is only one of a series of exactly the same type and covering about the same territory. As to their origin and the relationship between them there is some doubt. Some have suggested that it was Marcus Jorden, professor at the University of Copenhagen 1550—1553, who first created the type (Ed. Erslev: Jylland, Kbh. 1886, pp. 144—156); for those maps that are dated are all later than that lost map of Denmark which Jorden in 1552 had printed by Hans Vingaard (Joannes Vinitor) in Copenhagen. Others again deny this (Nordenskiöld: Periplus, Stockholm 1897, pp. 94—95). Now Anthoniszoon's map, which unfortunately is not dated, proves to be, in spite of its many misprints, more complete than all the others. It has the names in pure Dutch in contrast to Mercator, whose many *o*'s betray Danish origin, and to the partly latinized forms on the Italian copies. Anthoniszoon's map is, then, a document of considerable value as a source, and if any connection could be found and unravelled out between it and the written sources of the time, there would be some hope that the discovery and publication of this map might be an impulse toward the solving of a problem in the history of the cartography of the north that has not yet been cleared up. Although the present map cannot be the source of the Italian copies — compare their misprints in tab. 5 — and is accordingly not the original source itself, that does not preclude the possibility that Anthoniszoon *may* have created the original source, for Ortelius says expressly (Theatrum orbis terrarum 1570: catalogus auctorum tabularum geographicarum etc.) that Anthoniszoon has published a map of Denmark and adjacent countries in Amsterdam, and we know, too, that he worked there in the years 1533—1553 (Cf. E. W. Moes: De Amsterdamsche boekdruckers en uitgevers in de 16. eeuw, I, Amst. 1900, pp. 187—198). Since the map edited here has under Anthoniszoon's dedication to the reader the signature «Antverpiæ per Arnoldum Nicolai», it seems most plausible to

tin i Antwerpen 1565 (se Max Roose: Christophe Plantin, Anvers 1884, s. 276). At Anthoniszoon meget tidligt har beskæftiget sig med Østersøens kortlægning, beviser et honorar, han 1543 modtog af staden Amsterdam for «twee chaerten van de gaten, bancken ende situatie van der Oistersche zee» (Moes l. c. s. 191—192).

6. Marcus Jorden: Kort over Slesvig og Holsten.

Træsnit på løst blad, sign. Portef. 300 No. 93 i den Vossiske samling i universitetsbiblioteket i Leiden. På bagsiden numret: 106. Unicum. Sammenklæbet af 4 stykker gulligt papir uden vandmærke, men bredstribet. Bladflade ca. $73 \times 62,7$ cm. Kortdiameter (uden rand) ca. 42 cm. Titel: «Affschrift unde vortekinge der beider Vörltendhōme, Slewick, Holften, Stormarn unde Dithmerfchen. M. D. lix». Overskrift over dedikation: «M. Marcus Iordanus Lectori». Underskrift: «Vale. Gedrückt tho Hamborch dorch Joachim Louwen. Anno. M. D. lix». Egentlig kalendarium (kortets rand) med overtitel: «Ein kunftlick Calendarium vp alle thokumpftige Jare denftlick . . . » og hjørnetitel: «Calendarium generale . . . effigiatum a Marco Iordano. Anno post natiuitatem Chrlti millefimo quingentefimo quinquagesimo nono [o: 1559]». Se Tab. 6 og Facs. VI. — Ved sammenklæbningen er flere navne blevet utydelige og enkelte huller opstået. Gullige skjolder ved randene af sammenklæbning og sammenfoldning ses som sort grums på reproduktionen. På adskillige herved utydelig blevne navne er læst en forsigtig korrektur efter originalen. Navnene læst efter originalen. Reproduktionen fotolithografi. — Tidligere kun kendt gennem kopier. Se I. F. Noodt: Sammlung unterschiedener zur Erläuterung der Schleswig-Holsteinischen Historie gehörigen Schriften, I, Hamburg 1753, s. 96—98; I. M. Lappenberg: Zur Geschichte der Buchdruckerkunst in Hamburg, Hamburg 1840, s. 39—40.

Kildeværdien af Marcus Jordens kort, som blev fundet af Carl S. Petersen i Leiden år 1904, er som altid, når talen er om en grundkilde, første classes, og fundets værdi forøges kun ved, at kortet er trykt og et unicum, tilmed hvor det drejer sig om et typografisk set så morsomt stykke som det foreliggende. At forfatterens navn er så nøje knyttet til Københavns universitet og det danske riges geografiske undersøgelse, øger vel også interessen. Se H. F. Rørdam: Kjøbenhavns Universitets Historie, I, Kbh. 1868—69, s. 200 & 637—640; Ed. Erslev: Jylland, Kbh. 1886, s. 144—156. — Navnefortolkningen har på enkelte steder, som tab. 6 udviser, voldt vanskeligheder; men det lærer os blot, at trykte kort ikke som håndtegnede er første hånds arbejde fra forfatteren selv, fordi trykfejlene ofte spiller en stor rolle ved tryksager fra en tid, da man læste mindre omhyggelig korrektur. Da afskriverfejl og trykfejl ikke altid kan skelnes fra hverandre, bliver kildeudredningen vanskeligere ved trykte kort, fordi originalen kan være ligeså fejlfuld som kopierne. Netop denne vanskelighed er det, der besværliggør løsningen af den til Anthoniszoons kort (facs. V) knyttede opgave.

7. Anonymt Kort over den indre Østersø.

Håndtegning på løst blad, sign. Portef. 300 No. 63 i den Vossiske samling i universitetsbiblioteket i Leiden. På bagsiden numret: 74. Sammenklæbet af 2 stykker gulligt papir med vandmærke «en vindruoklase på stilk» samt striber. Bladflade ca. $54 \times 41,3$ cm. Kortflade ca. $45 \times 32,5$ cm. (lidt skævt). Uden forfatternavn, titel eller datering. Manganfarvet. Vand gråblåt med blå rande; byer højroede; bjerge brungrå; skibe grå med hvide sejle; landsdele og øer flerfarvede; vindroser ufarvede. Se Tab. 7 og Facs. VII. — Navnene læst efter originalen. Reproduktionen lystryk med blå tone på vandet. Navnene direkte reproduceret uden korrektur.

Dette kort over den indre Østersø og de omliggende lande, som blev fundet af Carl S. Petersen i Leiden år 1904, har af flere grunde en interesse, der hæver det op over det almindelige niveau. Korttypen er ny og kurios; den minder for Sveriges

consider it a later copy of a lost Amsterdam print, perhaps that very map of the North which Nicolai had printed by Plantin in Antwerp 1565 (cf. Max Roose: Christophe Plantin, Anvers 1884, p. 276). That Anthoniszoon was very early occupied in drawing up maps of the Baltic is proved by a fee which he received in 1543 from the city of Amsterdam for «twee chaerten van de gaten, bancken ende situatie van der Oistersche zee» (Moes u. s. pp. 191—192).

6. Marcus Jorden: Map of Schleswig and Holstein.

Wood-cut on a loose sheet, sign. Portef. 300 No. 93 in the Voss collection in the University Library in Leiden. On the back side the number: 106. Unique. Pasted together out of 4 pieces of yellowish paper without water-mark, but broad-laid. Size of the sheet about $73 \times 62,7$ cm. Diameter of the map (without margin) about 42 cm. Title: «Affschrift unde vortekinge der beider Vörltendhōme, Slewick, Holften, Stormarn unde Dithmerfchen. M. D. lix». Superscription over the dedication: «M. Marcus Iordanus Lectori». Signature: «Vale. Gedrückt tho Hamborch dorch Joachim Louwen. Anno. M. D. lix». Properly a calendar (the margin of the map) with this title above it: «Ein kunftlick Calendarium vp alle thokumpftige Jare denftlick . . . » and this title in the corner: «Calendarium generale . . . effigiatum a Marco Iordano. Anno post natiuitatem Chrlti millefimo quingentefimo quinquagesimo nono [o: 1559]». Cf. Tab. 6 and Facs. VI. — On account of its being pasted together there are some holes in the map and several names have become indistinct. The yellowish stains along the edges that have been pasted together and along the folds of the map look like black sediment on the reproduction. A number of names which had in this way become indistinct in the reproduction have been cautiously improved after the original. The names read after the original. Reproduction photolithograph. — Formerly only known through copies. Cf. I. F. Noodt: Sammlung unterschiedener zur Erläuterung der Schleswig-Holsteinischen Historie gehörigen Schriften, I, Hamburg 1753, pp. 96—98; I. M. Lappenberg: Zur Geschichte der Buchdruckerkunst in Hamburg, Hamburg 1840, pp. 39—40.

The value of Marcus Jorden's map, which was found by Carl S. Petersen in Leiden in the year 1904, is, as is always the case with an original source, first class, and the value of the discovery is only increased by the fact that the map is printed and is unique, to say nothing of its great interest from a typographical point of view. In addition to all this there is the interesting fact that the author's name is so closely connected with the University of Copenhagen and the geographical investigation of the Danish kingdom. Cf. H. F. Rørdam: Kjøbenhavns Universitets Historie, I, Kbh., 1868—69, pp. 200 & 637—640; Ed. Erslev: Jylland, Kbh. 1886, pp. 144—156. — As will be seen from tab. 6, the interpretation of the names has at times been difficult; but it only teaches us that printed maps are not, like those drawn by hand, the first-hand work of the author himself, because misprints often play an important part in printed matter from a time when the proofs were less carefully read. Since mistakes in copying and misprints cannot always be distinguished from each other, it is more difficult to find out the source in the case of printed maps, because the original may be just as full of errors as the copies. It is exactly this difficulty that makes it hard to solve the problem connected with Anthoniszoon's map (facs. V).

7. Anonymous Map of the Inner Baltic.

Drawn by hand on a loose sheet, sign. Portef. 300 No. 63 in the Voss collection in the University Library in Leiden. On the back side the number: 74. Pasted together out of 2 pieces of thick yellowish laid paper with the water-mark «a bunch of grapes on its stem». Size of the sheet about $54 \times 41,3$ cm. Size of the map about $45 \times 32,5$ cm. (a little crooked). Without title, date or author's name. Party-coloured. Water grayish blue with blue edges; towns bright red; mountains brownish gray; ships gray with white sails; islands and provinces in several colours; compass-roses uncoloured. Cf. Tab. 7 and Facs. VII. — The names read after the original. Reproduction collotype with a blue tone on the water. The names directly reproduced without proof-reading.

This map of the inner Baltic and the surrounding countries, which was found by Carl S. Petersen in Leiden in the year 1904, is for several reasons of unusual interest. The type is new and curious; with regard to Sweden, it reminds us some-

vedkommende noget om en hidtil upubliceret kortskizze af Ambrosius Thoms, der 1564 blev tegnet for at vise vejen til Gripsholm slot, den gang der var tale om at befri kong Erik XIV af fængslet (se Walter Ruge: *Aelteres kartographisches Material in deutschen Bibliotheken*. 1—2. Reisebericht [Nachrichten der K. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen. Philol.-hist. Klasse, 1904, Heft 1, s. 13]); men da Thoms's kort fremstiller Gripsholm og omgivelser i forstørret målestok, forrykkes dets geografiske forhold ganske. Østersøkortet, hvis skrift henfører det til sidste halvdel af det 16de århundrede, er tegnet af en Nedertysker efter en svensk original, hvad man ser af de plattyske sejl-distancer sammenholdt med sproglige misforståelser som *Skag millam wermeland och norie, DALERNL, WORDEN SKAG DERN BERCH*. Disse misforståelser viser endvidere, at originalen ikke brugte kapitalskrift. Om det er den Svensker, som har tegnet originalen til kortet, der har givet dette karakteren af et søkort med fremhævelsen af øer, havneindløb (se f. ex. pæleværket om Stockholm), sejlruiter og vindroser, er usikkert, da distanceangivelserne som bemærket er plattyske og kompasstreger mangler, og kortet jo også angiver landruiter, vejlængder og bjærgværker. Skønt landsdelene mod nord kun fremtræder som en række etiketter, har korttegneren altså dog haft interesse for forholdene i indlandet. I hvert fald bærer kortet præg af den tid, da det svenske rige grundlagdes som stormagt ved den indre Østersø og som følge af dets erobringer og forbindelsen med Polen blev en sømagt med sine interesser samlet mod sydøst og øst.

8. Anonymt Kort over Nordfjord.

Håndtegnet kort indfaldet som andet blad i cod. Vindob. lat. 10688¹⁻³ i K. K. Hofbibliothek i Wien. Foruden dette blad indeholder håndskriftet kun som første blad den i nærværende værk som facs. IX publicerede skizze over Vestnorge samt som blad 3 et håndtegnet kort over øen Hven med Uranieborg (= kortet i Braunii theatrum urbium, IV, bl. 27), på hvis bagside egenhændige notiser af Tycho Brahe. Kortet over Nordfjord, som ikke er tegnet med samme hånd som det følgende no. 9, har titlen: «*DESCRIPTIO SITVS PROVINCLÆ Nordfiord, QVÆ Å PARTE SEPTENTRIONALI APVD BERGENSES EXTAT. ANNO 1594*». På bagsiden har Tycho Brahe skrevet: «*Nordtffjordt*». Kortflade (uden rand) 50,7 × 36 cm. (lidt skævt). Trefarvet. Vand og titelskjold purpurrøde; landet nærmest fjorden skidengrønt; det øvrige samt QVAMSØ blågrønt; i det sydvestlige og nordvestlige hjørne har vandets purpurfarve antaget mørkere toner, stedvis brunrøde, stedvis blåsorte, hvorved flere navne er blevet uklare. For yderligere tydeligheds skyld er vandet overalt sortprikket. Se Tab. 8 og Facs. VIII. — Navnene læst efter originalen. Reproduktionen lustryk med rød tone på vandet. Navnene direkte reproduceret uden korrektur.

Om litteratur og kortets værdi se under no. 9.

9. Anonym Kortskizze over Norges sydlige Vestkyst.

Håndtegnet kortskizze indfaldet som første blad i cod. Vindob. lat. 10688¹⁻³ i K. K. Hofbibliothek i Wien (cf. forudgående kort 8). Kortet er sammenklæbet af 3 folioblade tykt papir, af hvilke det ene synes at bære et vandmærke, som næsten helt dækkes af en af de papirstrimler, der er klæbet bag på kortet for at holde det nu skørnede papir sammen. Foruden af de nævnte folioblade består kortet af et kvartblad af noget tyndere papir, som er klæbet til ved den nordlige yderkant. Hele kortet er stærkt medtaget, hullet og flosset i randen. Det tilsatte kvartblads flade 25 × 20,7 cm., det øvrige korts ca. 121 × 32 cm. Kortet er udateret og anonymt, men bærer på bagsiden titlen: «*Descriptiones littorum Noruagiæ & quedam alia*», skrevet med Tycho Brahes hånd. Bag på det tilføjede kvartblad findes en kvittering i udkast, udstedt år 1586 af biskop Anders Foss og kapitlet i Bergen til lensmanden Hans Lindenov¹⁾. To

¹⁾ «*Andreas Fofsins Superintendentens vdi Bergen med menige Capittel der sammeflæds onsker leferen lycke welfignelse och naade aff gud, Giffuendes med dette wores obne breff tilkiende Att Aar effter guds løns byrdt M d lxxxvj then 11 Majj ware wi forfamlade och lod Erlig och welbyrdig hans lindenou til øf-leff, ftulle for off Ett Regenfkap om hues bygning fom hand effter ko. ma. naadige beuulgelfe haffde ladet giøre paa korfkircke her vdi Bergen, huilcken for 4 aar fiden aff waaeild med En ftor partt aff byen war affbrentt. Tha lignet och lagd Jndtegt mod vdgifft, bleff altingeft klartt giortt, faa at forne*

what of an as yet unpublished sketch for a map by Ambrosius Thoms, which was drawn in 1564 for the purpose of showing the way to Gripsholm Castle at the time when plans were under consideration for freeing King Erik XIV out of prison (cf. Walter Ruge: *Aelteres kartographisches Material in deutschen Bibliotheken*. 1—2. Reisebericht [Nachrichten der K. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen. Philol.-hist. Klasse, 1904, Heft 1, p. 13]). But since Thoms's map represents Gripsholm and surroundings on an enlarged scale, its geographical relations are misrepresented. The map of the Baltic, the handwriting of which shows that it belongs to the latter half of the 16th century, was drawn by a Low German after a Swedish original, as may be seen from the Low German sailing distances as well as linguistic misunderstandings like *Skag millam wermeland och norie, DALERNL, WORDEN SKAG DERN BERCH*. The same misunderstandings show that the original was not written in capitals. If it is the Swede who drew the original of the map that has given it the character of a sea-chart by giving prominence to islands, harbour-mouths (v. e. g. the pile-work around Stockholm), sailing-routes and compass-roses, is uncertain, since the distances, as already remarked, are given in Low German and the rhumb-lines are lacking, and the map also gives land-routes, road-distances and mines. Although those parts of the country lying toward the north only appear as a series of labels, yet the drawer of the map was nevertheless interested in the conditions in the inland. At any rate the map bears the impress of the time when the Swedish kingdom became established as a great power in the inner Baltic, and when as a result of its conquests and its connection with Poland it became a naval power with its interests collected toward the south-east and east.

8. Anonymous Map of North Fjord.

Drawn by hand, folded in as the second sheet in cod. Vindob. lat. 10688¹⁻³ in the Imperial Library in Vienna. Besides this sheet the manuscript only contains as the first sheet the sketch of western Norway that is published as facs. IX in the present work, and also as sheet 3 a hand-drawn map of the island Hven with Uranienborg (= the map in Braunii theatrum urbium, IV, fol. 27), on the back side of which there are autograph notes by Tycho Brahe. The map of North Fjord, which is not by the same hand as the following no. 9, has the title: «*DESCRIPTIO SITVS PROVINCLÆ Nordfiord, QVÆ Å PARTE SEPTENTRIONALI APVD BERGENSES EXTAT. ANNO 1594*». On the back side Tycho Brahe has written «*Nordtffjordt*». Size of the map (without margin) 50,7 × 36 cm. (a little crooked). Three colours. Water and title-shield purple; the land nearest the fjord dirty green; the rest together with QVAMSØ bluish green; in the southwestern and northwestern corners the purple colour of the water has changed into darker tones, sometimes reddish brown, sometimes bluish black, thus causing several names to become indistinct. In order to make the map still clearer, all the water has been dotted with black. Cf. Tab. 8 and Facs. VIII. — The names read after the original. Reproduction collotype with a red tone on the water. The names directly reproduced without proof-reading.

As to the literature and value of the map cf. under no. 9.

9. Anonymous Sketch for a Map of the Southern Part of the West Coast of Norway.

Sketch for a map drawn by hand, folded in as the first sheet in cod. Vindob. lat. 10688¹⁻³ in the Imperial Library in Vienna (cf. preceding map no. 8). The map is pasted together out of 3 folio sheets of thick paper, of which the one seems to have a water-mark, which, however, is almost completely concealed by one of the strips of paper that are pasted on the back side of the map in order to hold the friable paper together. Besides the folio sheets mentioned the map consists of a quarto sheet of somewhat thinner paper which is pasted fast to the northern edge. The whole map is very much damaged, having ragged edges and a number of holes. Size of the added quarto sheet 25 × 20,7 cm., size of the rest of the map ca. 121 × 32 cm. The map is undated and anonymous, but bears on the back side the title: «*Descriptiones littorum Noruagiæ & quedam alia*», written in Tycho Brahe's

smånotitser¹⁾ skrevet af korttegneren bag på kortet oplyser intet om dennes person. Til adskillelse fra vandet er landet skødesløst oversmurt med en skidengrøn farvetone, der ofte breder sig ud over fjordene. Se Tab. 9 og Facs. IX. — Navnene læst efter originalen. Reproduktionen lustryk med grøn tone på landet. Navnene direkte reproduceret uden korrektur. — Se F. R. Friis i Danske Samlinger, IV, Kbh. 1868—69, s. 259; Tabulae codicum mss. praeter Graecos et Orientales in Bibliotheca Palatina Vindob. asservatorum, VI, Wien 1870, s. 225.

Kortene over Nordfjord og Vestnorge, som første gang er nævnt af F. R. Friis, men hidtil har unddraget sig fagmænds opmærksomhed, bærer bud om den ny tid, som på de iagttagende videnskabers område grundlagdes af Tyge Brahe, og som noget ind i det 17de århundrede bemægtigede sig korttegningen og gjorde den afhængig af de instrumentale observationer. Allerede de ældre hollandske søkort viste ved deres mange enkeltheder, i hvilken retning udviklingen måtte gå. Nøjagtighed i detaljen blev mere og mere den fordring, som stilledes til kartografen. Bohuslæns og Sydnorges skærgårde havde Hollænderne allerede midt i det 16de århundrede fået godt tag i, som navnene hos Cornelis Anthoniszoon (se tab. 5) viser. Ca. 1590—1595 ser vi nu det første alvorlige forsøg blive gjort på ad iagttagelsens vej at løse den sværeste kartografiske opgave, de tre nordiske riger bød på: den norske vestkysts kortlægning. Hvad der foreligger, er kun en løs skizze med halvt udviskede rettelser og ændringer, navnlig i de indre fjorde, så at flere steder hele fjorden med alle dens stednavne står dobbelt; men skizzen hviler på et stort arbejde, og op til Statland eller lidt der forbi er resultatet forbavsende godt. Både hovedkystlinjen og konturer af øer og fjorde er i hovedsagen rigtige. Næsten alle kirkebyer er med; navnene er så talrige, at der kræves de bedste moderne kort til identifikation, og endog de svigter af og til. Navneformerne tyder snarest på, at kortlæggeren har været dansk af fødsel (Anders Foss?). Det i sit ydre uanselige udkast hviler åbenbart især mod syd på gode grundobservationer (se graderingen) og omfattende farter i vestkystens skærgårde og fjorde. Noget nord for Statland bliver kortet, både hvad navne og konturer angår, fejlagtigt og navnene færre. Det er altså kun kysten fra Stavanger til Stat (Bergens Stift), der hviler på det nævnte gode grundlag, hvis soliditet allerbedst dokumenteres ved, at kortet bliver slet, så snart grundlaget skifter karakter.

Om Nordfjordskortet gælder i endnu højere grad det, der her er sagt om kortet over Vestnorge. Vi har for os et for sin tid ganske enestående specialkort med enkeltheder langt ud over, hvad man både før og en rum tid efter kender fra Nordens kartografihistorie. Kortet er et af de mærkeligste resultater af den ånd og arbejdsiver, Tyge Brahe forstod at vække hos sine samtidige; ti det er selvfølgelig den omstændighed, at Tyge Brahe var lensmand over Nordfjord, der har bevirket, at kortet blev til, om det end efter navnenes norske kolorit snarest må antages at være tegnet af en Nordmand. Geografisk set er kortet trods en vis ængstelig stivhed, hvor observationsresultaterne skal erstattes af den fri hånd, ypperligt og enestående nøjagtigt. Resultatet er så meget bedre end ved Vestnorgeskortet, som her foreligger ikke et flygtigt udkast, men et fuldt færdigt arbejde. Ved navneidentifikationen slår de bedste moderne specialkort endnu dårligere til end ved kortet over vestkysten. I endnu højere grad end dette vil Nordfjordskortet kunne få lige så stor topografisk, som det har geografisk interesse. Kortet er så detaljeret, at endog sæternavnene medtages, hvorved det sikkert vil kaste lys over Nordfjordens bebyggelsehistorie.

hand-writing. Then there is on the back of the added quarto sheet a rough draught for a receipt issued in the year 1586 by Bishop Anders Foss and the chapter in Bergen to the foffeee Hans Lindenov. Two small remarks¹⁾ written by the drawer of the map on the back side of it give no information about himself. In order to make the water distinct from the land, the land has been carelessly rubbed over with a dirty green colour, which often spreads out over the fjords. Cf. Tab. 9 and Facs. IX. — The names read after the original. Reproduction collotype with a green tone on the land. The names directly reproduced without proof-reading. — Cf. F. R. Friis in "Danske Samlinger", IV, Copenhagen 1868—69, p. 259; Tabulae codicum mss. praeter Graecos et Orientales in Bibliotheca Palatina Vindob. asservatorum, VI, Vienna 1870, p. 225.

These maps of North Fjord and Western Norway, which were first mentioned by F. R. Friis, but have hitherto escaped the attention of specialists, bear witness of the new time in the field of empirical science which was ushered in by Tycho Brahe, and which not long after the beginning of the 17th century became felt in the methods of map-drawing and made it dependent upon instrumental observations. Already the older Dutch sea-charts showed by their many details in what direction the development would go. Exactness in details became more and more the chief requirement in cartography. Already in the middle of the 16th century, the Dutch had got a good idea of the coast islands around Bohuslän and southern Norway, as may be seen from the names on the map of Cornelis Anthoniszoon (cf. tab. 5). Now about 1590—1595, we see the first serious attempt that was made to solve by empirical means the most difficult cartographical problem within the field of the three Scandinavian kingdoms: the charting of the western coast of Norway. The map we have is only a rough sketch with half-faded corrections and alterations, especially in the inner fjords, so that in several places a whole fjord with all its place-names stands double; but the sketch is based on a great deal of work, and as far as Statland, or a little farther, the result is surprisingly good. Almost all the church-towns are included; the names are so numerous that the best modern maps are needed in order to identify them, and even they sometimes do not suffice. The forms of the names seem to indicate that the map-drawer was Danish by birth (Anders Foss?). This sketch, which is so modest in outward appearances, seems, especially toward the south, to rest on good fundamental observations (v. the graduation) and extensive voyages among the islands and in the fjords of the west coast. Somewhat north of Statland, the map becomes faulty both with respect to names and outlines, and the names become fewer. So it is only the coast from Stavanger to Stat (the diocese of Bergen) which rests on the above mentioned good foundation, the solidity of which is best proved by the fact that the map becomes poor as soon as the foundation changes character.

To the map of North Fjord applies in an even greater degree that which has been said here about the map of western Norway. We have before us a local map that is unequalled for its time, and with much more completeness of detail than is found in the cartography of the north either before it or for a long time after. The map is one of the most noticeable results of that spirit and zeal which Tycho Brahe knew how to rouse in his contemporaries; for of course it was because Tycho Brahe was the foffeee of North Fjord that the map was drawn, even if the Norwegian colouring of the names seems to indicate that it was drawn by a Norwegian. From a geographical point of view, the map is, in spite of its awkwardness where it has free-hand drawing instead of the results of observation, excellent and of unequalled accuracy. The result is so much better than in the case of the map of western Norway as it is not a rough sketch, but a finished piece of work. For the identification of the names the best modern local maps suffice even less for the purpose than in the case of the map of the west coast, and in an even greater degree than is true of that map will the map of North Fjord be of just as great topographical as geographical interest. The map is so detailed that even the names of mountain dairies are included and therefore it will surely throw light on the history of the settlement of North Fjord.

Erlig och welbyrdig hans lindenou bleff offuer alltt schyldig till kircken 20 daler 3 $\frac{1}{2}$ 7 $\frac{1}{2}$, huilcken Reft, hand ochfaa strax fraa sig leuererede [?] til kircken, Saa att hand aldels bliffuer kircken inthed schyldig i nogen maade. Thy quittere wi paa forme kirckes wegne hannum och hans arffuinge, for all ydermere tiltale for forme Regen[kaff], och tacker hannum for all vmag och befuering fom hand paa samme bognings weg[ne] hafftt haffuer, huilckedt gud hannum ockfaa ydermere belone, och Till ydermere stadfelfte trycke wi wores Capitells secreet her neder vnder, ochfaa med wores egne hender vnderfchreffu[et].

¹⁾ «De A in B. coarctentur adhuc Findaas Stolen, Halfeno & bimelfjord borgenfor atque Skonefiord — Qua [?] Skonuig fielh[erg] borgen. Siggens auftraiora ** a Skonuig freta verfus vrbem & Stølens septentrion[alia]. — *** $\frac{m}{m}$ $\frac{r}{m}$ bol $\frac{1}{3}$ vjd Ornes | * ijld[er] iij ls 3 h. 8 mif».

10. Simon van Salinghen: Kort over det nordligste Europa.

Håndtegning på pergament, opklæbet på pap, som atter er fæstet på en træplade med ophejdet kant og indrettet til at hænge op. Uden signatur. Skosamlingen (fra Skokloster) i rigsarkivet i Stockholm. Kortflade 107,5 × 86 cm. Titel (delvis ulæselig): „Rechte Sehe vnde Landt charte der Merengen N der . . . Nor . . . Sw . . . vnterliggenden . . . en auff Ehre Rechte streckinde vnde polus hoechde Dem durchleuchtigsten Großmechtichsten Kunnich Cristianus der vierte des Namens Konnich zu Dennemarcken vnde Norwegen. ∞ Mijnnen gnedichsten herren zu Ehren Gemacht durch Euer Kon . . . Maij^{te} vnter Degnichsten Dienner Simon van Salinghen In Cappenhaue Anno. 1601”. Flerfarvet. Vindrosen og titelskjolde flerfarvede; kompasstreger sorte, sortbrune eller grønne; landkonturer blå, grønne, lyserøde eller chamois; Lapland har desuden en særlig mørkerød kontur om alle kyster og vandløb; øer fyldte eller randede med flere farver; byer ligeledes. Navnene har været skrevet med mørkt blæk, men er for en stor del helt afblegede. Kortet er medtaget af vand, hvorved farverne er blevet smurt ud og flere huller og flosser fremkommet, navnlig langs floder og omkring søer i Rusland. Se Tab. 10 og Facs. X. — Reproduktionen ikke taget efter originalen, men efter en kopi „af Kaptein Schiøtz 1891” i Nordenskiöld’s samling i universitetsbiblioteket i Helsingfors. Kopien blev udført for Gustav Storm, som ved hjælp af kemikalier læste originalens afblegede navne; derved fremkom talrige brunsorte pletter, der nu umuliggør reproduktion efter originalen. Så vidt det kan konstateres, er kopiens navnelæsning udadledelig, medens den intet billede giver af den flossede rand (på originalen er kun randen mod vest bevaret) og den hullede kortflade. Reproduktionen fotolitografi direkte efter kaptajn Schiøtz’s kopi. — Se K. Ahlenius: Till kännedomen om Skandinaviens geografi och kartografi under 1500-talets senare hälft, Upsala 1900, s. 137—138; Sven Lönborg: Om de äldsta kartorna öfver Sverige, Ymer 1901, s. 61—63.

Salinghens kort, der så vidt vides blev fundet af Nordenskiöld og E. W. Dahlgren under et besøg i Skokloster, er den danske konge Christian IV’s kartografiske indlæg i hans strid med Sverige og Rusland om besiddelsen af Finmarken og Kola-halvøen. Allerede i 1584 optræder Salinghen som den danske konges (Frederik II’s) diplomatiske udsending overfor Russerne på Kola og lover at tegne et søkort for kongen (se Kancelliets Brevbøger ved L. Laursen 1584—1588, Kbh. 1906, s. 39—40), og i tiden 1584—1601 rejser han mindst fire gange i kongelig tjeneste til Ishavets kyster. Selv om Salinghen ikke var korttegner af fag, havde han altså haft rig lejlighed til at skaffe sig geografisk viden om egnene længst mod nord.

Både Ahlenius og Lönborg fremhæver kortets gode sider (Kolahalvøen, Finmarkens kyster, det Hvide Hav) og dets svage (Finland og det indre Skandinavien); de pointerer, at det Hvide Hav og dets omgivelser, navnlig Kola, er tegnet i en for stor målestok, og at det flodsystem, der deler Kola i øer, beror på fri fantasi; men iøvrigt bedømmer de kortet ret skævt.

Som kartograf er Salinghen nemlig ingenlunde original. Hans korttype er på intet punkt ny, men hviler helt på hans hollandske landsmænds arbejder; kun optræder disses fejl hos ham i særlig outreret form. Nordjylland, Skandinavien og Østersøen gengives i Waghenaers type (Spiegel der Zeevaert 1584). Hvad kyststrækningen fra Nordkap til Novaja Semlja angår, skabtes typen af William Burrough (ca. 1558) og Anton Jenkinson (1562), sammenarbejdedes med Waghenaers type og gav det resultat, som møder os hos Willem Barentszoon 1599, Edward Wright 1599, «Map of the world A. D. 1600» og Linschoten 1601. Allerede på disse kort, som må være Salinghens nærmeste forbilleder, er Finland blevet til en smal landtunge.

Alligevel indskrænker kortets værdi sig ikke til, at det er tegnet i Norden og har politisk betydning; dets navneforråd er nemlig for Nordlands og Finmarkens vedkommende rigere end alle de ældre korts og i denne henseende åbenbart originalt; og skønt det i sin helhed er et kystkort, giver det dog i egnen mellem Tromsø og Vardø også nogen oplysning om byer og ruter inde i landet.

10. Simon van Salinghen: Map of the Northernmost Parts of Europa.

Drawn by hand on parchment, mounted on pasteboard which is in turn fastened on a wooden slab with raised edges and adapted to be hung up. Without signature. The Sko Collection (from “Skokloster”) in the Royal Archives in Stockholm. Size of the map 107,5 × 86 cm. Title (partly illegible): „Rechte Sehe vnde Landt charte der Merengen N der . . . Nor . . . Sw . . . vnterliggenden . . . en auff Ehre Rechte streckinde vnde polus hoechde Dem durchleuchtigsten Großmechtichsten Kunnich Cristianus der vierte des Namens Konnich zu Dennemarcken vnde Norwegen. ∞ Mijnnen gnedichsten herren zu Ehren Gemacht durch Euer Kon . . . Maij^{te} vnter Degnichsten Dienner Simon van Salinghen In Cappenhaue Anno. 1601”. Party-coloured. Compass-roses and title-shields party-coloured; rhumb-lines black, dark brown or green; out-lines of land blue, green, pink or chamois; Lapland has in addition a special dark red outline around all coasts and water-courses; islands filled or edged with various colours; towns likewise. The names were written with dark ink, but are for the most part completely faded. The map has been damaged by water, so that the colours have run and there are a number of holes and frayed places, especially along rivers and around lakes in Russia. Cf. Tab. 10 and Facs. X. — The reproduction has not been made after the original, but after a copy “by Captain Schiøtz 1891” in Nordenskiöld’s collection in the University Library in Helsingfors. The copy was made for Gustav Storm, who with the aid of chemicals read the faded names of the original; these chemicals left traces in the form of numerous dark brown spots which now make it impossible to get a reproduction after the original. So far as can be judged, the readings of the names in the copy are faultless, but it does not show the holes or frayed edges (on the original only the edge toward the west is preserved). The reproduction photo-lithograph directly after Captain Schiøtz’s copy. — Cf. K. Ahlenius: Till kännedomen om Skandinaviens geografi och kartografi under 1500-talets senare hälft, Upsala 1900, pp. 137—138; Sven Lönborg: Om de äldsta kartorna öfver Sverige, Ymer 1901, pp. 61—63.

Salinghen’s map, which, so far as we know, was found by Nordenskiöld and E. W. Dahlgren on a visit to «Skokloster», is the Danish King Christian IV’s cartographical argument in his contest with Sweden and Russia about the possession of Finmark and the Kola Peninsula. Already in 1584 Salinghen appears as the Danish king’s (Frederik II’s) diplomatic emissary to the Russians in Kola, and he promises to draw a sea-chart for the king (cf. Kancelliets Brevbøger ved L. Laursen 1584—1588, Kbh. 1906, pp. 39—40), and in the period 1584—1601 he travels at least four times in the service of the king to the coast of the Polar Sea. So even if Salinghen was not a professional map-drawer, yet he had had ample opportunity of acquiring geographical knowledge about the lands lying farthest toward the north.

Both Ahlenius and Lönborg point out the good things on the map (Kola Peninsula, the coast of Finmark, the White Sea) and the weak things (Finland and the interior of Scandinavia); they emphasize the fact that the White Sea and its surroundings, especially Kola, is drawn on too great a scale, and that the river-system, which divides Kola into islands, rests on pure imagination; otherwise they do not judge the map quite rightly.

The fact is that, as a cartographer, Salinghen is by no means original. His type of map is in no respect new, but rests wholly on the works of Dutch countrymen; only it exaggerates their errors. North Jutland, Scandinavia and the Baltic are taken from Waghenaer’s type (Spiegel der Zeevaert 1584). With respect to the stretch of coast from North Cape to Novaja Semlja, the type was created by William Burrough (about 1558) and Anton Jenkinson (1562), was worked up with Waghenaer’s type and gave the result that we find in the maps of Willem Barentszoon 1599, Edward Wright 1599, «Map of the world A. D. 1600» and Linschoten 1601. Already on these maps, which must be Salinghen’s chief models, Finland has become a narrow tongue of land.

Still the map is not only valuable because it was drawn in the north and because of its political importance; its collection of names, so far as Nordland and Finmark are concerned, is richer than in all the older maps, so it is in this respect obviously original; and although as a whole it is a coast-map, yet in the district between Tromsø and Vardø, it gives some information about towns and routes in the interior of the country.

11. Joris Carolus: Kort over Island, Grønland og det nordøstlige Amerika.

Håndtegning på løst pergamentblad, på tilklistret papirslap sign. I (tidligere: 317), i rigsarkivet i Haag. Kortflade ca. 96 × 76 cm. Titel: «Nieuwe Pascaert van ijslant. Fretum Davids Ende de Landen daer by westen Mitsgaders de Nieuwe straet ende Nieuwe zee Genaemt Mare Cristiane. Beschreven ende by een vergadert ende driemael felis beseylt Door Meester Ioris Carolus Stuyman ende Caertschryver tot Enchuysen. In den Iare Anno 1626». Flerfarvet. Forgyldning på vindroser og titelskjold; kompasstreger røde og grønne; landkonturer gulrøde, grønne eller purpurfarvede; småer højroede eller mørkeblå; navne stærkt røde eller afbleget brune. Karakter og udstyr som de sydeuropæiske søkort. På et enkelt sted er et hul i det tykke pergament syet med tråd. Foroven flere pletter (tobakssauce, spyteklatter?). Se Tab. 11 og Facs. XI. — Navnene læst efter originalen. Reproduktionen fotolitografi, navnene direkte reproduceret uden korrektur. — Se I. K. I. de Jonge: De opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost-Indie, I, 'sGravenhage 1862, s. 31, note 2; Inventaris der verzameling kaarten berustende in het Rijks-archief, I, 'sGravenhage 1867, s. 13; S. Muller: Geschiedenis der Noordsche Compagnie, Utrecht 1874, s. 167 ff.

Medens man især gennem Hakluyt Society's skrifter har et indgående kendskab til Englændernes forsøg på at finde Nordvestpassagen, kender man mindre til de rejser, Hollænderne foretog i samme hensigt, ganske vist med ringe udbytte, når man sammenligner dem med deres velkendte anstrængelser for at finde Nordøstpassagen. Af S. Mullers *Geschiedenis der Noordsche Compagnie* ser man dog, at hollandske skibe har besøjet Davisstrædet og Labradors kyster i årene 1613, 1615, 1616, 1619, 1624, 1625 og 1626 (Muller s. 163—185 og 380—386). I tre af disse rejser (1615, 1625 og rimeligvis 1624) deltog Joris Carolus fra Enkhuizen som navigator. Allerede 1614 var han med på det togt, hvor man under forsøget på ad vejen mellem Grønland og Spitsbergen at nå Østasien fandt øen Jan Mayen, og i de følgende år var han knyttet til «De Noordsche Compagnie» og udarbejdede i 1615 og 1617 de ansøgninger og tegnede de kort, kompagniet forelagde regeringen. Sandsynligvis er det Joris Carolus, der har været drivkraften i Hollændernes søgen efter Nordvestpassagen; ti på det tidspunkt, da disse forsøg var ved at glippe (1625), henvendte han sig gennem en islandske embedsmand til den danske konge Christian IV, tilbød ham sin tjeneste i de arktiske have og lovede at hente den af Jens Munk i Hudsonsbugten efterladte kanon (C. C. A. Gosch: *Danish Arctic Expeditions 1605—1620*, II, London 1897 (H. S.), s. XLIV, note 1). Christian IV havde imidlertid just kastet sig ind i Trediveårskrigen og tænkte mindst af alt på opdagelser i polaregnene. Joris Carolus måtte da opgave sine planer og nedsatte sig i Amsterdam som korttegner og lærer i navigation, og fra den tid stammer ikke blot hans søbog fra 1634 og det herværende kort fra 1626 over de egne, han selv «tre gange havde besøjet», men også den fremstilling af de danske farvande, Hessel Gerritszoon omtaler i sit brev af 3. aug. 1628 til Theodor Rodenburg (G. W. Kernkamp: *Verslag van een onderzoek in Zweden, Noorwegen en Denemarken*, 'sGravenhage 1903, s. 281).

På kortet fra 1626 findes intet nyt land, som ikke tidligere havde været kortlagt, og der tages intet hensyn til de seneste engelske opdagelser i Baffins- og Hudsonsbugterne (cfr. «Map of the world A. D. 1600», Hudsons kort fra 1612 og Baffins fra 1615 — alle i Hakluyt Society's publikationer). Som Hollænder negligerer Joris Carolus så vidt muligt de engelske konkurrenters opdagelser og benytter blot enkelte af Davis's navne, som havde vundet borgerret i kartografien (se tab. 11). Derimod gør han — for Hudsonsbugtens vedkommende — med forkærlighed brug af Jens Munks bog, som just 1624 var udkommet. Sin korttype henter han, foruden fra Jens Munk (Hudsonsbugten), fra Hudsons kort (Cumberlandsbugten), «Map of the world» (Grønland) og G. Thorlacius-Mercator (Island), dog stadigt i en på egne erfaringer grundet selvstændig bearbejdelse. Det er dog mindre korttypen end navnene og legenderne, der giver kortet kildeværdi. Her møder os nemlig for første gang i kartografiens historie den nomenklatur, som opstod under Hollændernes nordvestfarter, og som senere spillede en vis rolle — vi minder blot om navnet *Statenhook* (= cap Farvel). På Amerikas kyst træffer vi således syd for Hudsonsstrædet navne fra rejsen 1615, nord for det talrige legender og et enkelt navn åbenbart fra rej-

11. Joris Carolus: Map of Iceland, Greenland and the Northeastern Part of America.

Drawn by hand on a loose sheet of parchment, on an affixed slip of paper sign. I (formerly: 317), in the Royal Archives at the Hague. Size of the map about 96 × 76 cm. Title: «Nieuwe Pascaert van ijslant. Fretum Davids Ende de Landen daer by westen Mitsgaders de Nieuwe straet ende Nieuwe zee Genaemt Mare Cristiane. Beschreven ende by een vergadert ende driemael felis beseylt Door Meester Ioris Carolus Stuyman ende Caertschryver tot Enchuysen. In den Iare Anno 1626». Party-coloured. Gilding on the compass-roses and title-shields; rhumb-lines red or green; land-outlines yellowish red, green or purple; small islands bright red or dark blue; names bright red or faded brown. Character and get-up as in the South-European sea-charts. In one place a hole in the thick parchment has been sewed together with thread. At the top several spots (tobacco-juice, spit?). Cf. Tab. 11 and Facs. XI. — The names read after the original. Reproduction photolithograph, the names directly reproduced without proof-reading. — Cf. I. K. I. de Jonge: *De opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost-Indie*, I, 'sGravenhage 1862, p. 31, note 2; *Inventaris der verzameling kaarten berustende in het Rijks-archief*, I, 'sGravenhage 1867, p. 13; S. Muller: *Geschiedenis der Noordsche Compagnie*, Utrecht 1874, pp. 167 ff.

While the publications of the Hakluyt Society and other literature give us thorough accounts of English attempts to find the Northwest passage, less is known about the voyages made by the Dutch for the same purpose, with meagre results, to be sure, when compared with their well-known exertions to find the Northeast passage. From S. Muller's *Geschiedenis der Noordsche Compagnie*, however, it may be seen that Dutch ships explored Davis Strait and the coast of Labrador in the years 1613, 1615, 1616, 1619, 1624, 1625 and 1626 (Muller pp. 163—185 and 380—386). In three of these voyages (1615, 1625 and probably 1624) Joris Carolus from Enkhuizen took part as a navigator. Already in 1614 he was a member of that expedition on which, in the attempt to reach East Asia by sailing between Greenland and Spitsbergen, the island Jan Mayen was discovered; in the following years he was connected with «De Noordsche Compagnie», and in 1615 and 1617 he prepared those petitions and drew those maps which the company presented to the government. Joris Carolus was probably the incentive in the Dutch search for the Northwest passage, because just at the time when these attempts were about to be given up (1625), he applied to the Danish King Christian IV through an Icelandic functionary, offering to serve him in the Arctic seas and promising to fetch the cannon that had been left behind by Jens Munk in Hudson Bay (C. C. A. Gosch: *Danish Arctic Expeditions 1605—1620*, II, London 1897 (H. S.), p. XLIV, note 1). But Christian IV had just plunged into the 'Thirty Years' War and had no thoughts for polar exploration. So Joris Carolus had to give up his plans and settled down in Amsterdam as a map-drawer and a teacher of navigation, and from this period we have not only his sea-book from 1634 and the present map from 1626 of those regions which he himself «had explored three times», but also that representation of the Danish waters which Hessel Gerritszoon mentions in his letter of Aug. 3, 1628 to Theodor Rodenburg (G. W. Kernkamp: *Verslag van een onderzoek in Zweden, Noorwegen en Denemarken*, 'sGravenhage 1903, p. 281).

On the map of 1626, there is no new land which had not previously been charted, and the latest English discoveries in Baffin and Hudson Bay (cf. «Map of the world A. D. 1600», Hudson's map from 1612 and Baffin's from 1615 — all in the publications of the Hakluyt Society) are not taken into consideration. Being a Dutchman Joris Carolus takes as little as possible into account the discoveries of the English competitors, and only employs some few of Davis's names which had already been generally adopted (cf. tab. 11). But so far as Hudson Bay is concerned, he has a predilection for using Jens Munk's book, which had just appeared in 1624. His type of map he has taken not only from Jens Munk (Hudson Bay), but also from Hudson's map (Cumberland Sound), «Map of the world» (Greenland) and G. Thorlacius-Mercator (Iceland), but it is always worked out independently on the basis of his own experiences. However it is less the type of the map than its names and legends that make it valuable as a source. For here for the first time in the history of cartography we meet with that nomenclature which originated on the Dutch northwest expeditions and later became of a certain importance — we need only be reminded of the name *Statenhook* (= Cape

serne 1624—1625 (Muller l. c. s. 181 ff.). Fra de sidst nævnte rejser stammer endvidere de hollandske navne på Vestgrønland, som er opkaldelser efter korttegneren selv (*Mr. Ioris hoeck*), rejsefæller og disses hjemstavn (*C. brill, Briels haven, Delfsche haven*) eller hjemlandet (*Mauritius Bay, Statenhoeck*). De østgrønlandske navne derimod må han have læst sig til i Willem Barentszoons nu ukendte hollandske oversættelse af Ivar Bårdsens Grønlandsbeskrivelse; ti navnene har hollandske former og passer ikke i detaljen til de andre overleveringer, heller ikke til den engelske oversættelse efter Barentszoons manuskript, som Purchas lod trykke 1625 (Purchas, His Pilgrimes, III, London 1625, s. 518 ff.). Her begås da for første gang den skæbnesvangre fejl, at Østerbygdens navne henlægges til østkysten; for den bærer Joris Carolus skylden — de andre, fra Th. Thorlacius til Nordenskiöld, er blot fulgt i den gamle Hollænders fodspor.

Farewell). Thus on the coast of America south of Hudson Strait we find names from the expedition of 1615, and north from there numerous legends and a single name apparently dating from the expeditions of 1624—1625 (Muller l. c. pp. 181 ff.). Moreover from the last mentioned expeditions date those Dutch names in West Greenland which are called after the map-drawer himself (*Mr. Ioris hoeck*), his travelling companions and their homestead (*C. brill, Briels haven, Delfsche haven*), and the home-country (*Mauritius Bay, Statenhoeck*). But the names in East Greenland he must have learned from reading Willem Barentszoon's now unknown Dutch translation of Ivar Bårdsen's description of Greenland, for the names have Dutch forms and do not agree in detail either with other readings or with the English translation after Barentszoon's manuscript which Purchas had printed in 1625 (Purchas, His Pilgrimes, III, London 1625, pp. 518 ff.). Here then is committed for the first time the fatal error of placing the names of Østerbygd on the east coast; that was the fault of Joris Carolus — all the others, from Th. Thorlacius to Nordenskiöld, have only followed in the footsteps of the old Dutchman.

I de efterfølgende tabeller medtages kun navne hørende til de nordiske lande: Slesvig-Holsten-Lauenburg, Danmark, Finland, Sverige, Norge, Island og de andre øer i Nordhavet, Grønland og de øvrige polarlande, deri indbefattet Labrador og Ruslands nordkyst. Når i enkelte tilfælde disse grænser overskrides, er grunden enten, at kortet er så primitivt, at nogle flere navne har måttet medtages for at vise, hvor korttegnerens begrebsforvirring begynder (tab. 1), eller at kortets område omtrent falder sammen med den her fastsatte grænse, så at hele dets navnemængde rimeligt kunde medtages (tab. 6—7). I tab. 5—7 adskilles s og f, fordi tryk- eller skrivefejl $f > s$ eller $s > f$ her spiller en rolle ved spørgsmålet om kortets originalitet og oprindelse [f. ex. *suaffe* for *svavste* (Svavsted), *flen/borch* for *flens/borch* (Flensborg) og *falekoping* for *falköping* (Falköping)].

Ved tydingen af de katalanske legender i tab. 1 har vor kollega ved det kgl. bibliotek i København, bibliotekar dr. phil. E. Gigas ydet os uvurderlig bistand.

In the following tables are given only names belonging to the northern countries: Schleswig-Holstein-Lauenburg, Denmark, Finland, Sweden, Norway, Iceland and the other islands in the North Ocean, Greenland and the other Polar lands, including Labrador and the northern coast of Russia. When in some few cases these limits are disregarded, it is either because the map is so primitive that some more names have to be given in order to show where the map-drawer's confusion of ideas begins (tab. 1), or because the limits of the map almost coincide with the limits here determined upon, so that it seemed natural to include all the names found on it (tab. 6—7). In tab. 5—7, s is distinguished from f, because errors in writing or misprints $f > s$ or $s > f$ are of importance here for the question of the map's originality and origin [e. g. *suaffe* for *svavste* (Svavsted), *flen/borch* for *flens/borch* (Flensborg) and *falekoping* for *falköping* (Falköping)].

In the interpretation of the Catalanian legends in tab. 1, Dr. E. Gigas, our colleague at the Royal Library in Copenhagen, has rendered us invaluable assistance.

Tab. 1.

Giovanni Carignano ca. 1300	Angelino Dalorto 1325	Angelino Dalorto 1339	Atlas Mediceus 1351	Francesco Pizigano 1367	Francesco Pizigano-Fragment	Anon. catal. (Napoli)	Atlas catalan 1375	Anon. catal. (Firenze)	Mecia de Viladestes 1413	
dunemarch	Dacia uel danesmarche Ducia Dania Introitus dacie	Introitus dacie	p. dacia p. dacya	ynoris dazie		dacia	dacja DASIA	dacia	dacia	Danmark
amborg	Insule sancte	Insule sancte	amborg sancte (?)	Isole sa***		Insule sancte				Hamburg Helgoland
frixia	frixia frixia ripis	frixia frixia ripis	frixia ripis portus ripeis			ffrixia ferxic (?) ripiss	ffrixia ripiss	foratia (?)	ferach ferisia ripis	Friesland Ribe Ribe Havn Varde Holstebro
	vuaret holstarbro ruia	ruya	ostarbro			riuia	ruia			Ry? Mors
morse	burgalensis	burgalensis		burgamam		burgalencis	burgalencjs		burgalescis	Børglum
		eduxelant				cauodexe-land		cadonuela'	cauodexe-lant	[capitulum] de xelant = Sjælland Stift
	vuiberge hic coronatur rex dacie	vuiberg hic coronatur rex dacie				almebrung viber	viber	almebu	almebung vvirbegi hc [!] coronatur Rx [!] dacia (?)	Ålborg Viborg
		randeus				candeus arrus		arus (?) ar[us] (?)	arrus	Randers Århus
	vuetal	caldeng		caldench guldincs		orsnes			ormes	Horsens Veje
	operom			dagorch sclesuiche castr gocorp		andexop dandorg		gold ***	goldings gualdins	Kolding Åbenrå
	aqua vllie leulie	aqua vllie leulie	aquaulie leulie	aquauile lonlic		aquavllie leulie	aqua vllie leulie		canp aque ullie leulie	Vanderup? Dranderup? Slesvig Gottorp Kamp?
kil	lubech	lubench	lubech	lubech'e		lubench		lubernjc	lubench	Kiel Lübeck
alba fluiuis	flumen albia eria	flumen albia er*a		flume abia ysola eria		eria	erja	erya (?)	erie	Elbe Ærø
finonia	finonya	finonja	finonya sanlo	finonia snso		finonia sanxo	finonja sanso	tinouje (?)	finonia	Fyen Samsø
	Insula salandia	Iangland Insula salandia Salandia	Sal ** dya	Iagland Isola sandia		iangland Insula salandia sallandia	iangland Insula salandia	janglant Silandia	Insola inglant salant	Langeland Sjælland
	bundoeh *	bondolh	bunedoro	bundch		Insula brundolo	brundolch			Bornholm
ruia	Insula ruya	ruya		Insula ruya		ruya	ruya	rudā (?)		Rügen
riga	Riga riualia Reualia	riga	p. reualha	Riga Riualia		*iga rinallia	riga riualia		vga	Riga
** agar ** (?)	vngardia	vnguardia		vngardia		** gardia		reuelia vusardia (?)	reuelia vngardia	Reval ?
Rossia siue rutenia	Rutenia siue Rossia	RVTENIA Rossia		Rutenia que rossia		Rutenia que rossia	ROSSIA	RUTENIA		Rusland Russia
nogardia	nogorado	nogorado		flm nogorado		flume nogoradn		nogorodo		Novgorod

Giovanni Carignano ca. 1300	Angelino Dalorto 1325	Angelino Dalorto 1339	Atlas Medicaeus 1351	Francesco Pizigano 1367	Francesco Pizigano-Fragment	Anonym. catal. (Napoli)	Atlas catalan 1375	Anonym. catal. (Firenze)	Mecia de Viladestes 1413	
	Astachi *	astachia provincia astachia		Astechia	astechia					Estland?
	flumen nu flumen nu vironja	flumen nu flumen Nu	N. U. (?)			flum nu			flum nu	Neva
	Karrelia flumen etham	flumen Etham			virona	vuarlant		virona		Wirland? Kurland? Karelen
	roderim	roderin (?) riperia roden	ledonim (?)	Roderim	Roderim	**drim tota aquesta ribera ess apelladi [!] rodrim			rodrim tota aquesta ribera es apelada ribera de rodrim rodrin	? ? Roden (Roslagen)
suetia	Suecia	SVECIA SVECIA		Suenzia Suenzia que gochcia di- citur Gochlandia est. egione vesgocia	svenzia		SVESSIA		SUESIA GOTIA	Sverige Götland
	Gothia				Goglandia este Regione vesgozia					Västergöt- land
	Gothlandia									Helsingland?
	vpsal **			ofrandena	osrandena	assingland offlondena		asillans	asinglant ofloundena	Uplandene Upsala
stocol	stocol lacus stochol	*** vettur (?) stocol lacus stocol		stocl	stocol lacgo (?) sto- colo	flum nectur stocol stagnō stocol	stay (?)	stocoll lacus stocoll	flum nector scocol sanguse sto- col	Vättern? Stockholm (Mälaren)
strengenes (?)		suderpigeh				sodechping		sudechpinjs	sudegping	Strängnäs Söderköping Linköping
	lincopia vex ***	cap de vex- iom				cauo de uexiom		cauodesion	cauodesiom	capitulum de vexonia = Växiö Stift
	karma aossia	kalmam aoxia		carma Aosia	carmo aoxia	clamam aoxia royostoch		osisia rogostoch	calamani roiostoch	Kalmar Åhus Rostock (!)
	somershans ystach chiclor- bergis andine	sormershans ystach chiclor- bergis andine		sormecantf ystach	somercanf ystricho chichlo- bergis andin	somershans istach cliclobergis	somech (?)	Somerans ciconloeg (?)	somerans cliconberg	Simrishamn Ystad Trelleborg
scamor lendes	scamor lundes lunde	scamor lundes (?) lunde		lundes lunde Scania	lundef Scanna	s***or lamdes lunde scunbra	scamor	lamdes lunde	lamdes lunde	Nundinae scanenses? Skanör Lund
scania		mastranto				mastranto	mastranto	mastranto	mastranto	Skåne Marstrand Kungälf
kundgelf	scaris (?) scarsa lacus scarsa	scarsa lacus scarce	c. scarsa	scarsa		scarssa	scarsa	Scarsa		Skara (Vänern) Värmland
uamerlant tromberg	trunberg	trunberg	c. trobs	tuborge		tirunberg			trunberg	Tønsberg
bergis	bergis	bergis	c. bergis	bergis		bregis	bregis	bregis	bergis bergen	Bergen
			c. ardola							[c]apitulum de] asloia = Oslo Stift
		nidroxia tronde	c. nixia			nidroxia tronde	njdrosia tronde		nidroxia tronde	Nidaros Trondhjem
			c. tr*ns	trunde				tronde		
	{alolandia alolandia alogia	alogia	alolandia alogia	allogia						Hälogaland
noruegia	{Noruegia Noruegia Noruegia Deserta no- ruergie deserta no- ruergie	NORVECA noruegia	noruegia	{Noruegia noruegia						Norge
	Insula oxilia	oxilia	oxillya	Isola oxila (?)	Inxula oxila	noroege Insula de oxilia	NORVEGA oxilia	NORO- EGA (?) Noroege oxilia	NOROEGA oxilia	Ösel
gothlanda	Insula goth- landia	insula goti- landia	Salanda	Insulla go- thelandia	Inxula go- glandia	Insula de galandia	Insula de visbi		Insula uisbi	Gotland

Tab. 1 (fortsat, continued).

Giovanni Carignano ca. 1300	Angelino Dalorto 1325	Angelino Dalorto 1339	Atlas Medicaeus 1351	Francesco Pizigano 1367	Francesco Pizigano-Fragment	Anon. catal. (Nàpoli)	Atlas catalan 1375	Anon. catal. (Firenze)	Mecia de Viladestes 1413	
	visbi Insula colad	visbi colad	visbi	ci*** visbi Insulla colad	ci visbi Inxula cal-landa (?)	visb* Insula colant	visbi	visbi	visbi Insola colant	Visby
	lister sialand	lirer (?) Insula scetiland (?)	sillant	lister Insula sialanda		Insula lister Insula de stilanda	Illa de stilanda	Insula de stilant	Insola lecter Insola de stilanda	Öland Lister Shetland
	Insula ornaya	Insula orchania	orbenas	Insula orchania (?) ornaia		Insula archania	Insula archania	Insula de arcania	Isola darcania darcanea	Orkney
	Insula tille	Insula de tile		Insula de***		Insula de cotanes Insula de til	Insula de chatanes (?) Insula de tilfe	Insula de cotonas	Insola de til famoya	Caithness Thule „Fæmø“

Legender-Legends.

GOTLANDIA-MARE BAL TICVM.

Angelino Dalorto 1325	Angelino Dalorto 1339	Francesco Pizigano 1367	Anon. catal. (Nàpoli)	Atlas catalan 1375	Anon. catal. (Firenze)	Mecia de Viladestes 1413
Mare noricum siue gochlandia.	insula de gotilandia, ipsa habet nonaginta parochias.—mare noricum et suecie.	Insulla gothlandia habens nonaginta parochias.—mare norion. mare Gochlandie.	Aquesta mar ess apellada mar de allemania e mar di gotilandia e de sussia [?], e sapiats que laquesta [?] mar es congelada vj messes de lany, so es de migant votubri tro migant mars, axi fort que hom y pot anar ab carrus de bous per la fredor de la tremontana.	aquesta mar es appellada mar de lamanya e mar de gotilandia e de susia [?], e sapiats que aquesta mar es congelada vj messes de lany [?], so es a saber de migant vytubri [?] tro migant mars, axi fort que hom pot anar per esta mar ab carros de bous da qual temporal per la fredor de la tramuntana.	Aquesta mar es apellade mar delamaya [?] de suezia e de gronlandia [?], sapiat que sta mar sta congelade vj mesos de lany, so *** migant mars tro mygant octubre, axi fort que hom hi pot anar ab cadros de boys caso [?] per la gran frador de la tramuntana.	aquesta mar es apelada mar de alamanya e mar de Gotilandia [?] e de sussia, e sapiats que aquesta mar esta [?] congelada vj mesos de lany [?], zo es a saber de migant vytubri tro migant mars, axi fort que y pot hom anar am [?] caros de bous per la fredor de la tremontana.

NORVEGIA.

1325	1339	1367	Anon. Nap.	1375	Anon. Fir.	1413
Noruegia [?] in quo [?] homines uiuont [?] de uenacionibus bestiarum siluestres [?]. Et eciam uiuont [?] de [?]sibus propter anona [?], que nimio est rara. hic sunt vrsi albi et multa animalia. — Deserta noruegie; de hic aporantur aues nomine Giffalcos. — mare noruegie.	Noruegia est regio asperrima et frigidissima, montuosa, siluestris et nemorosa, cuius incole plus de piscaria et de venacione uiuunt quam de pane, [quia] rara ibi annona [ob magnum frigus quod ibi facit]. — hic sunt vrsi albi et comedunt pisces crudos. — hic sunt giffalcos. — ad partes Ista est magnom [?] frigus et propter hoc non semanat auenam.	Xu sosta montania naxf [?] nascuntur zifalco. — hic vrsi alby. molta animalia allba.	aquesta regio de noroega ess molt aspre [?] e molt freda e montanyosa e saluatgosa, e les gens *** uiuen de peschar e de [ca]sar *** [lo] nodriment [si] es atart [per lo gran fret que fa e aqui ha [molta] bestia fera blanca *** son ceruox, orssos e molts aucels blancs.	aquesta Regio de nuruega es molt aspra e molt freda e muntanyosa, saluatgosa e plena de boschs. los habitadors de la qual mes uiuen de peix et de caza que de pa. auena si fa e fort poch per lo gran fret, moltes feres hi ha co es ceruos orsos blancs e grifalts.	Aquesta regio [?] de noroega la qual es mol [?] aspra e molt montanyosa, sapiat que los homens qui assi abitan uiuen de casar e de pescar, assis' fa lo cristall.	aquesta regio de noroega es molt freda e molt aspra e montanyosa e saluatgosa, e les gens que aqui abiten e neyen [?] primerament uiuen de casar e de pescar que per lo nodriment qui es atart per lo gran fret que y fa e aqui a molta bestia fera blanca axi com son ceruos e orsos e molts aucels blancs.

STILLANDA-MARE CONGELATVM.

1339	1367	Anon. Nap.	1375	Anon. Fir.	1413
Insula Ista habet Regem et habent linguam noricam et dominantur per semet [p]sos. In circuitus [?] congelatur mare in yeme, vnde dicitur mare congelatom.	mare oceanus conairotum et congelatum.	Insula de stillanda que en [?] la llengua de noroega e son crestians.	Illa de stillanda que han la llengua de nuruega e son crestians.	Insula de stilant an [?] la quall han la lingua [?] de noroega e son crestians.	Insola de stilanda que an la llengua de noroega e son crestians.

LAPPIA.

1339	Anon. Nap.	Anon. Fir.	1413
hec prouincia fuit qdan [?] lins [?] fortissimus de quo *bole [?] maxime ***	prouincia de stajia e de gotia hon ha gents mennys [?] de coll, que lo cap so ten ab lespatles, esson [?] grans casadors e cassen ab grifalts.	Prouinsia de staquia e de gotia hon ha gens mennys de coll, que lo cap sate [?] an les spatles, e son grans casadors e cassen ab grifaus, e caualquen ab serros [?] ceruos].	aquesta regio son apelats gots, e son gents que no an col e tense lo cap an les spatles, e son grans casadors e cassen ab ser[uios] ***

ORCHANIA.

1375	Anon. Fir.	1413
Insula archania. En aquesta illa de archanja fa vj messes de dia que la nit es clara e vj messes de nit que lo iorn es fosch.	Insula de arcania an [?] lo quall fa vj mezos de nit e vj de dia alacontinua.	aquesta illa es apelade d'arcania, en la dita illa fa xxiii hores lo maior dia e xxiii hores la maior nit e azo per tal, con lo sol es en capricorn.

ISLANDA.

Anon. Fir.

Aquestas illes son apellades islandes les quals son molts grans illes ma ssos [?] que no aparayon assi mes per tant don noy * * * assi man [?] sio jaen de ardoim vuyt * milles son set an que na sinch poiblades, les gens son bels homens e grans e blancs, sta terra es molt freda.

FAMOYA.

1413

Aquesta illa en la qual les fembres noy poden Infantar, mas com son a lur tems sons portades fora la illa e seguns costuma.

OCEANVS.

1413

aquesta mar es apelada mar bocceano [?], e trobase de grans pesos que los marines se pensen que sien jletes e fansi erbages damunt los dits pesos, e los marines deuolen en las dites jletes [?] e fan foche e quenent tant, que lo pes sent la calor e mouse, e no son atems de muntar en la nau e perdense, e quels que azo saben deualen sobre lo dit pex e aqui el fan * * * agolam scarpres sobra lasqena e donen cap al anqua de la nau, e per aquesta manera li aranquen la quure, de qui els fan saraianes ales lurs naus, e da quel quure se fan los bons suars de paia etc.

Tab. 2-3.

C = Claudius Clavus.

Cod. Leid. Voss. 23,2°	Cod. Mus. Britt. Add. 15760	Cod. Magliab. XIII, 16	„Nicolaus Cusanus“ Ey- stath 1491	M. Waldsee- müller carta marina 1516		Cod. Leid. Voss. 23,2°	Cod. Mus. Britt. Add. 15760	Cod. Magliab. XIII, 16	„Nicolaus Cusanus“ Ey- stath 1491	M. Waldsee- müller carta marina 1516	
[Dan]nis- marchia			DACIA REGNV DACIE	DATIA	Danmark			liberg	LIBORA IRINT- SCHINE		Nyborg
			DVCAT. HOL- SATIE	OLSATIA	Holstein			bogna otoma	BOENA OETONIA SANSEE		Kerteminde Bogense Odense Samsø
hamburg	hamburg		HAM- BORCH	Hamburg	Hamburg	MAREGER- MANICVM	MARE PRVSSIE		MARE BAL- TICVM	MARE BAL- TICVM	Skagerak & Kattegat
chitumer	titumer			ticumer (?)	Dithmar- schen (C)				MARE SVE- TIE	MARE GERMA- NICVM SIVE OEF- NERSEE	Østersøen — Baltic Sea
rupis	ripen		RIPPĒ RINKO- LING	Rupis	Ribe (C)			Janantia	LAVAND		Langeland?
	riusteruuch		WORDE WESTRE- WICH		Ringkøbing Varde	lalant		lalant lalant due	LALĀDIA		(C) Låland (C)
	nicobio				Nykøbing			alster	FALSTDIA MECOMIA		Falster (C) Møen
salinge			VYBORCH HOLZEDE- VRO		„Sallingher- red“ (C) Viborg	bernholn Selandia *olesing	pernholn	Sieland	SELANDIA	SEELAND]	Bornholm(C) Sjælland Korsør (C)
susel	bendesis		VENDESES INSVLA	Vendesis	(C) Vendsyssel	nestrud amberg			HORSOER SWLST- RIER		Skelskør Næstved (C) Vording- borg (C)
burgrauen	uglonensis ecclesia	borgrauen	VGLANEN		Børglum (C)				NAINLO- SIA		Slagelse
ucale	iscalon		ISKALOEN OLEBARGI		Skagen Ålborg				RINSTA- GIA		Ringsted
holberg			HEBRO		Hobro	tauga			IORGIS		Køge (C)
hobro			RADE- RVSIA		Randers	hena			HAFFINSZ	coppenhag	København (C) [cf. Kap- pelhavn]
nodrus			ACHVSIA HORSVES		Århus Horsens				AMAGO		Amager
arasia			HOCIEDLE		Vejle (C)	rascur			ROSTIL- DIA		Roskilde (C)
horsus			IRALINGE HADERLEF HADRELF		Haderslev Åbenrå?				HELSEN- GEE		Helsingør
uechelis			ALSE		Als (C)				SYEBORG SITICVM KALVDE- VORCTI		Søborg Sidinge??
coldigo			FLESE- BERG	flemsberg	(C) Flensborg	Suetia	Succia		HOLBECK SVETIAE MAIORIS PARS [bis] SVETIA MINOR	SVETIA REGNVVM	Kalundborg Holbæk Sverige
oltrom		Altse	SLEWICK		Kappelhavn [cf. Køben- havn] (C)				GOTTIA		Götland [i. e. Sverige] (C)
alsoper					Slesvig (C)	Gottia			EMLANT		Finland (C)
srescorcj		flechtsenberg	TRIL		Eckernförde (C) Plöen (C) Kiel (C)				FLAVT- FNA	Viburgis burgis Raspurg flautena	Viborg Borgå Raseborg (C) Uplandene
sclesta		capenhagen	LVBICH LVBICK	Lubocum	Wagnitz Trave Lübeck (C)			flautena offlandena roderim	RODERIN	Roderim	Roden = Roslagen (C)
igernesur			INIBRIA ERRE TOSE		Fehmern (C) Ærø Tåsinge	Venthelant	Venthelant		VENTHE- LAND		Jämtland (C) Värmland(C)
lubick		plauo cors Drill	TOSE		Fyen	Vermelant	Vermelant		ELSINGIN	Alaschaf Casterholm	Helsingland? Ålandshaf?
femern		vagnisa f. trano f. lubick	PIODEL- FAR		Middelfart	helangia	helanga		STRETR- HOLIN INSVLA ET C.		Kastelholm
theonia fen *** (?)		femern	ASNES ROBORG		Assens Fåborg				VISALIS		Upsala (C)
		tosen	WINBORG		Svendborg	Vsalia visalia	uisala				

Tab. 2-3 (fortsat, continued).

Cod. Leid. Voss. 23,2°	Cod. Mus. Brit. Add. 15760	„Nicolaus Cu- sanus“ Ey- stath 1491	M. Waldsee- müller carta marina 1516		Cod. Leid. Voss. 23,2°	Cod. Mus. Brit. Add. 15760	„Nicolaus Cu- sanus“ Ey- stath 1491	M. Waldsee- müller carta marina 1516	
orosia	orosia	ALVSIA OROSLAIS		Västerås (C)	finistar f.	sinistar f.	VORTBERG SMISTAR FLV PARS	fortperg	Varberg
** fluius				Anneaaf. (C)					Første aa f. (C)
trediera f.	tredien f.			Tredieaa f. (C)	ladosa	ludosa	LVDOSIA		Lödöse (C)
fierd ** f.	fierdena f.			Fierde aa f. (C)	lacus scarce				(C)
agaria	agara			? (C)	Vena lacus	VONA LA- CVS			Vänern (C)
	arbegis	ORBORGIS	Oburgis	Arboga	scarse f.	Jona f.			(C)
stochelm	stocol stochelm		Stechholm	Stockholm (C)			BAHVS		Götaälf (C)
	STOCOL LACVS	MELAR AQVA		Mälaren	hauhuln	anholn			Bohus (C)
strengis	strengis	STROAGIS		Strängnäs	Noruegia	NORVEGIA	NORVE- GIE MI- NORIS PARS	NORBEGIA REGNVM	Amneholm
ricopia	ricona		nucopia Narcopia	Nyköping Norrköping					
sudercobing	sucricoburg		Surcopia	(C) Söderköping			NORVE- GIE MA- IORIS PARS	NOR- BEGIAE DE- SERTE PARS	Norge
lintopia		SRIMCOPIA LINCOPIA	Lincopia	Linköping					
vason ueste c. sancte brigide	Veste ciuitas beate brigide			Vadstena (C)	forensis	farensis			? (C)
stening	Scening segensis	SCHENIGEN ECCLESIA	Schenich	Skäninge (C)	asto asoya	asoya	ASTO ASSLOIA	Asto	Oslo (C)
alaus	alons aluora f. aluestre			(C) Alvastra (C)	penarum lacus	litus tumbor tamorensis			Tønsberg (C) Hamar (C)
		NVESTRE VOTER AQVA		Vättern	repuris	lacus pena- rum	OREPVRIS	orepuris	(C)
	Gresgelt	GRESHOLT		Gripsholm?		repuris			? (C)
soriensis scaris	soriensis scharis	SCHARIS IENECOP VERENDIA VESTEVIS		Skåra (C)		oprem f. nutas f. liste pr.			(C)
	Verendia			Jönköping Värend Västervik	stauagensis	stauagensis	LVNDEL- VES	lundehies	Listerland (C)
stegeliin	stegelin	STEGE- HOLM		Ståkeholm	bergensis	bergensis	STAVAN- GRIA	Stauangria	Lindesnæs
seca f.	seca f. [bis]	SETA F.		Siæte aa f. (C)			BERGIS	Bergis	Stavanger (C)
olant	olant	HELANDIA		Öland (C)		burn f. arthe f.			Bergen (C)
calmarn	calmatrn (?) calmaria	KALMANIA	regis mp. Calmar	Kalmar (C)	nodrosia	nodrosia	VILLA	Nodrosia siue Trunthen	Nidaros = Trondhjem
oasia	aosia ans fursta f.	SCANIA AVSS	SCANIA anso	Skåne Åhus (C)	seche f. trogere f.	opteam pr. secho f. trogeie f. seletrog pr. tomentor f.			
agus f.	solueburg	SOLMES- BORCTI		Sölvitsborg	termor f.	termor f.			(C)
istrude uilla	stede trileburg	YSCEDD TRILE- CORCTI (?)	stetta (?)	Ystad (C)	enog f.	Tion pr. tion f.			
falserbede	falstribod uilla	FALSTRILO	falster	Trelleborg	Iuesech pr.	{Iuesech pr. {misert f. }			
stanock	strancz	SERAM		Falsterbo (C)	mestobrat pr.	mestobra pr.			Ångermann- land (C)
lunda	lundis	LVNDIS DACIA	lundis	Skånör (C) Lund (C)		Engronelant			Helgeland (C)
elcebrog ⁿ	malmogis	MALINOGIS		Danmark Malmö (C)	th ***	thyle beladiar		Islanda	Island Thule (C)
p. erici	landostane	LANDES- KRONE		(C) Landskrona		Isti habent di- em maiorem horarum 24.			? (C)
elsibors	helfenburg HALAND	HELANDIA	elserog	Helsingborg (C) Halland (C)	Non licet vl- tra ire Finlappellant	finlappellant		PILAPPIA SEV LAPIA DESERTA. LAPPIA	(C)
forsta f. tunutis ort	forsta f.			Første aa f. (C) „Knuds- hoved“ (C)		Noruegia Regio latissima quasi Insula frigidis- sima piscibus et uenacionibus uiuut, tota mon- tusa et nemori- bus plena, cuius extrema per me- dium annum Imbribus coo- perta sunt, un- de incole can- delis ita de die		Morsus animal ingens quanti- tate Elephantis habens dentes longos duos et quadrangulares carensque iunc- turus in pedibus; reperitur in pro- montorijs sep- tentrionalibus Noruegie, ince- dit gregatim ag- mine ducento- rum animalium.	Lapland (C)
forst f. angos f.	angra f. trodia f.			Annea aa f. (C) Tredie aa f. (C)					
sumorsan f.	sumorsan f.			Simrishamn (C)					
	halmstadia	HALMSTA- DIA	Halmstad	Halmstad					

Cod. Leid. Voss. 23,2°	Cod. Mus. Brit. Add. 15760	„Nicolaus Cusanus“ Ey- stath 1491	M. Waldsee- müller carta marina 1516		Cod. Leid. Voss. 23,2°	Cod. Mus. Brit. Add. 15760	„Nicolaus Cusanus“ Ey- stath 1491	M. Waldsee- müller carta marina 1516	
	sicut In nocte utuntur.		Regiones iste pellium precio- sorum feracissi- me sunt, que portant ad par- tes occiden- tal[es]. Regio hec mu- tua ditione Mag- ni principis Rus- sie et regis datie obtemperatur. Habitatores sunt homines inculti habentes facies ad instar Sinearum.			forensis ecclesia friburg	ECCLESIA PHARENN WOISON	Gottischonda	Gottska Sand- ön Fårö Kyrka? ? Visby (C)
MARE CON- GELATV̄				(C)		nisbu onabe porti f. uans f. multa torifer miseseg f. sogur nonach noleber ramefack			(C)
OCEANVS GERMANI- CVS	OCEANVS GERMANI- CVS	MARE OCE- ANVM GERMA- NIAE	OCEANVS GERMA- NICVS	(C)				frillanda	Frislanda (Ni- colo Zeno).
	Gottia pro- pria	GOTLAN- DIA IN- SVLA	Gottia	Gotland					

Tab. 4.

C = Claudius Clavus. N = Nicolaus Cusanus. R = Corte Reall.

elbe fl.	Elbe	schwebnbg̃ [ɔ: schwebenborg]	Svendborg?	nortwega	Norge	hic pmō	
hanburgk	Hamburg (C)	schewid	Slesvig (N)	vermelat	Värmland (C)	mjrdū pmōtor *	
donder	Tønder?	toll	Kiel (N)	Engrōlā [ɔ: Engronelan]	Ångermanland (C)	flestle	(C)
Vibeira	Viborg	lubic	Lübeck	venthelant	Jämtland (C)	cadj pmō?	
(olanda	Holland)	bild	Bælt?	finlapplant	„Fin-Lapland“(C)	ha pm̄	
westerwik	Vestervig (N)	langelāt	Langeland	Gothia oriētāl*	Östergötland (C)	ISLANT	Island
(ogida	Gouda (N)	Scandi	„Scandia“	Pillappelāt	„Vild-Lapland“ (C)	thicthos	(C)
dēmarc	Danmark	seelāt	Sjælland	Engronelant		** ol	Hólar (C)
(olnburg [ɔ: olenburg]	Oldenburg)	helsthur	Helsingør	ther pmo		hollēsis	
(ludbürg	Lüneburg) (N)	lantzkron	Landskrona (N)	hien pmo		macre	
lebēborg	Lauenburg	gottlandia	Gotland (N)	y pmo		nodar	(C)
heltnis	Holdnæs?	fiburg	Viborg	lande fl.	(C)	os	
hortzwold	?	(liuonia	Lifland)	sp ** od f.		dos	
Saghe	Skagen	Einlant	Finland (C)	aff pmō		harsol	
kaling *	Kolding (N)	Suecia [bis]	Sverige (C)	han fl.		nelō	Skálholt (C)
fleschnbg̃ [ɔ: fleschenborg]	Flensborg (N)	Gothia	Götland (C)	oaner		Ca. de sā paulo	
Hadīreff	Haderslev (N)	Scania	Skåne (C)	boier f.		C de spū scto	(R)
		hallādia	Halland (C)	aner f.		C de mirame e lexame	

Tab. 5.

Z = Jacob Ziegler, Schondia 1532. O = Olaus Magnus, Carta marina 1539. B = Petrus Boeckel, Thietmarsia 1559.

Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liuius Algoet 1570		Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liuius Algoet 1570	
DE NOORT- ZEE:	OCEA- NVS GERMA- NICVS	OCEA- NVS GERMA- NICVS	OCEANI GERMA- NICI PARS	OCEA- NVS GERMA- NICVS	Nordsøen — North Sea	dftuer. F			Steur fl.	Crempen	Krempe
Heiligelant	Heilichlant	Heiligelant	Heilich lant	Heijlich- lant	Helgoland	Nimunfter		Nimun- fter	Niemunfter	Oldenburg	Stör Segeberg Neumünster
tnuewerck		Tnuewerck		Nuwerch	Neuwerk	bramfte	Oldenbo**		Oldenburg	Oldenburg	Oldenburg
D · ELFT · F			De Elbe	Elba flu.	Elbe	Heiliger- hauē	Bramfte	Bramfte	Heiliger- hauē	Helgehaue	Bramsted Heiligen- hafen
Hamborch	Albis flu Hamburg	ALBIS.FL. HAMBVR- GVM	Albis fl. Hamburg	Hamburg	Hamburg	lutkeborch kiel	Luckeborg	Luckeborg	Lutkeborg	Kyel	Lütjenburg Kiel
TLANT · TE · HOLST**	HOLST**	HOLSA- TIA	HOL- SATIA	Holften	Holstein	Renfborch DITMERS	Renfborg	Renfborg	Renfborch	Bendēborg	Rendsburg
Oblefloe	Oldeflo Moln	Oblefloe	Oldeflo	Oldeflo	Oldesloe Mölln				Ruckeborg		Dithmar- schen Buekelen- borch? (B)
Lubick	Raffeborg Lybek	LVBECAL Tranen	Lubeck	Lubeck	Lübeck	Bruinfbut		Bruinfbut	Bruins- buttel	Brübut	Brunsbüttel
Oelfburch	Traue- mund		Traue- mundt	Tramund	Trave- münde				Baerd Edellakē		Barlt (B) Eddelak (B)
Itfho	Oelfburch Iesho	Oelfburch	Oelfburch	Itzhaw	Ulzburg	Mildorp		Mildorp	Meldorp	Milborg	Meldorf Albersdorf(B) Büsum (B)
					Itzehoe				Aluers Bufen		

Tab. 5 (fortsat, continued).

Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liuius Algoet 1570		Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liuius Algoet 1570	
{Rotmeer } {Rotmer } terfeh	** me * Terfe **	Rotmeer Terfeh		Rotmer Terfeh	{Rothen- meer? ? } {Wesselburen (B) } Lunden	Aelburch	Grimmo Olborg Hals Borlem Holtebro	Aelburch	Grimmo Aelburg Hale Borlem	Alborg	Grenå Ålborg Hals Børglum Holstebro
londen D. heeuer -F	* od **	Londen	Londen	Londe	Lunden	limwick D holms	Lemwije Holm	Limwick D. holms	Limwick Holm	Haftbro Holm	Lemvig Hanstholm Ørum
DENE- MAR- KEN	DENNE- MARCK	DANIA	DENE- MAR- CKEN	DENNE- MARC	{Danmark } {Ejderstat } Ejdersted	Moors Wenfhuis Robeknut	Mors Wendfyffel Robeknut	Moors VESISTA Robeknut	Moors Wenfhuis Robeknut	Mors Wedefel Robbeku	Mors Vendsyssel {Rubjærg- knude } Sæby
tlant te eider	{Eider- ftede }		{EYDER- LANT Eijder- ftede }								
tōneghen Huifem suafttee hekeluoer- de	Tonneghen Hufen Snafttee Hekeluorde	Toñeghen Huifem Suafttee Hekeluorde	Tonnegen Huijsen Snaftste Hekeluoir- de	Fēnegē Snaßce Ekeluort	Tønning Husum Svavsted {Eckernförde }	fecbuij hartfhals Tuij fcaghen	Sebuy Hertfhals Tuy {*cagen Cym- brorū prom }	Seebuij Hartfhals Tuij Scaghen	Seebui Harthals Tuij {Scagen Cimbri- cum Prom: }	Herfhals Tuij Schagen	Hirtshals Thy Skagen
Gottorp Sleefwijck D · eiderF ftrant vriefen	Gottorp Schlefwijc Strant vriesen	Gotdorp Sleefwijck Strant vriesen	Gotdorp Sleefwijck De Eijder fl. STRANT FRIESEN	Gotdorp Slewick Ejder Stram	Gottorp Slesvig Ejder {Nord-Fries- land }	lakerē trintel Lefon	Helms Lefø	Helmo Trintel Lefon	Lakeren Leße	Helmo Trendel Leson	Hirsholmene Trindel Læsø
flenfborch lutketonder	Flenfburg Tonder	Flefborch Lutketöder	Flenfborg Lutketonder	Flenfborg Tonder	Flenfborg {Tønder }	Anout Wederoe famfoe	Anout Samfø	Anout	Anout Wederoe Samfoe	Anout Samsø	Anholt Vejrø Samsø Årøund?
openra Haderflue	Hugum Oppenro Harderfl- leue	Opēra Haderflue	Oppenro Hardefloe	Hugō	Hygum Åbenrå {Haderslev }	D haerfont D Miluars zcont			Miluarts font		Middelfart Sund
flux Ameren falt Ruin (?) Manu fanu vthoe Mumit		Fux Ameren Salt Ruin inf: Manu Fanu vthoe Mumit	Fux Ameren Salt Rum Manu Fanu Vthoe Mumit	Foer Silde Rume	Før Amrum Sild Rømø Manø Fanø ? } {Nyminde? }	FVINEN Miluart Affens foburch fuijburch flijpshauen kuntfhooft Niborch	FUNEN M*delfar Affens Foburch Suynburch	Milnart Aßens Foburch Suijburch	FVINEN Miluart Aßens Foburch Suijburch Sliphauen Kintfhooft Nijborch	Alnes Niborg	Fyen Middelfart Assens Fåborg Svendborg Slipshavn Knudshoved Nyborg Kerteminde Hindsholm Bogense Odense Als Nordborg Sønderborg
IVIT · LANT	JUTLANT		{CHER- SONE- SVS CIM- BRICA que hodie IVIT- LANT }		{Jylland }	hulsholm bouenos Oefel (!) Als fonderbuch	Bouenes Othonia Alfoe S***g	Bouene OSILIA (!)	Bouenes Oefel (!) ALS Sonder- burch	Bogēfe Norderborg Suderberg	Bogense Odense Als Nordborg Sønderborg
Ripert flot	Ripe Slot	RIPIA Slot	Rijpen Slot	Ripe	Ribe {Slot (z: Ri- berhus) }		CODA- NUS SINUS		CODA- NVS SINVS [bis]		{Østersøen — Baltic Sea }
Colim Weel Harfenes Woerde Rijnkoopēn	Colding Karegard Wetle Horfnes Waerde	Colijn weel Harfenes woerde	Kolim Karegard Wiel Harfenes Woerde	Coldin Caragard Wetten Horfnes Warde	Kolding Kærgård Vejle Horsens Varde	femerēn ftabul derborch pieterfhōr	Femerēn Stabuy	Femerēn Stabui	FEME- REN Derborch Pieters- horen	Femer	Fehmern Staberdorf? Burg Petersdorf Ærø
henfberch	Heftfberg	Hefberch	Henfberch	Hinfberg	{Henne- bjærg?? }	Langhe Lant D BELT [bis]	Langelant De Belt		LANGE LANT DE BELT [bis]	Lāglant De Belt	Langeland Store Bælt
fwartfberch	** ertzberg	Swartf- berch	Swertsborg	Swartberg	? } {Ringkøbing }	ōmē (?) Wrees	Erre Langelant		Ome Wrees		Omø Vresen
Aerhuis Ranberhuis	Arhuys Randers	ARVSA	Aerhuis Ranberhuis	Arijnsen	Århus Randers Hald	fpro Rijns	Spro Rijns	Spro Rijns	Spro Rifones	Spro	Sprogø Romsø Refsnæs
fteuenf- hooft	Luxt Hobro Steuenf- hooft	Luxt Hobzo Steuenshōft	Luxt Hobro Steuens- hooft	Luxt Hobro	Løgstør Hobro	Rifones zcirue	Rijffniffe {Syrø Siger }	zcerue	zeirue		Sejrø Hesselø
wiborch	Mari*** Wiburg	Mariager Wijborch	Mariager Wijborch	Mariager	Mariager	ZELANT	ZELANT	ZELAN- DIA	SELAN- DIA	Seelant	Sjælland Nykøbing
Bouen- berghen	***enberge	Bouen- berghen	Bouen- bergen	Boueberg	{Bovbjærg }	R[ø?]dnes		Rodnes	{Rødes Rodhus }		Refsnæs
tlant te Salun			SALIN		{Salling }	kallen- borch	Callenborg	Kallen- borch	Kallen- borch		Kalundborg
Nicopen Nipen hallenbro	Nicopinge Nipen Hallenbro	Nicopen Nipen Hallenbro	Nicopen Nipen Hallenbro	Ripen	Nykøbing Nibe Allingåbro?	Corfuer fcelfoer Neftucl	Korfør Scelfoer Neftwed	Corfuet Scelfoer Neftucl	Korsor Skelskør Nestved	Korsør Skelskør Nestved	

Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liuius Algoet 1570		Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liuius Algoet 1570	
Waeren-borch	Werdim [?]-burg	waeren-borch	Waeren-borch		Vordingborg	Londen	Londen	LONDIA	Londen	Londa	Lund (Z, O)
preflo		Prestoe	Prefloe	Prefto	Præstø	Lantfcroen	Landfcroon	Lantfcroen	Landskroon	Lanfcron	Landskrona (Z)
fteden		Steden			Stevns	elfenborch	Elfenborg	Elfenborch	Elfenborg	Helfenborg	Helsingborg (Z, O)
faxoo	Faxø	Faxoe	Fakoe		Faxe	Kol	Col. prom.	Kol	Kol. Promontorium		Kullen
kuick	K[u]yck	Kuick	Kuick	Koeke	Køge						
Coppen-hauē	Coppen-hage	COPEN-HAVIA	Coppen-hauen	Copēhauē	København	enghel-holm	Engelbolm	Enghel-holm	Engelholm	Engelholm	Engelholm
elfenuer	Elf**[ør?]	Elfenuer	Elfenoer	Helfnor	Helsingør						
	Halfnes		Halfnes		Halsnæs	{fuederoe}	Halanefø	{Snederoe}	{Suderoe}	{Suederoe}	Hallands Väderö
	*** torp		Abrens-dorp		Abrahams-trup (5: Jægerspris)	{halanefoe}	HALAN-DIA	{Hala-nefoe}	{Halanase}	{Halanaso}	Halland (O)
Roefeilt	Rofcheld	ROSCHIDIA	Roschilt		Roskilde	Meilant		Meilant	Meilant	Meilant	Malö?
Haelbeeck	Holbeck	Haelleeck	Haelbeeck		Holbæk	laholm	Laholm	Laholm	Laholm	Laholm	Laholm
{flangeloo}		{Slangel-so}	{Slangel-oe}		Slagelse	Helmfte	Halmftad	Helmfte	Helmfte	Halmstat	Halmstad (Z, O)
{fualufo}		{Snalno}	{Sualofo}			valcken-burch	Valken-burg	Valcken-burch	Valken-borch	Waskeborg	Falkenberg (O)
Riinfter	Søre	Rijnfter	Rimfter		Sorø	olledu	O*** buy	Olledebui	Olleden	Oldebuij	?
tuolfs. gat	Ringftad (?)		Twolfgat		Ringsted	Wartf-berghē	Wertfberg	Wartf-berghē	Wartf-bergen	Waerdberg	Varberg (Z)
golber. zont			Golber Sont		Ulvsund	elffburch		Elffburch	Elfsburch		Älfsborg
Loeilant	Lalan[d?]		LOILANT		Låland	Nilues	Nilos	Nilues	Nilues	{Nilofia}	{Nya Gam-la} Löd-öse(Z)
Maribue		Maribue	Maribuei	Hackoe	Maribo	heif***ge (?)			Heifinge	Heifingen	Hisingen (O)
Roebuei		Roebuei	Robuei	Rodebij	Rødby	Nidin	Niding	Nidin	Nidin	Nyding	Nidingen
valfter	Falfter		FALSTER		Falster	Munster-font		Munster-font	Munster		Mönster
falcopē			Safcopē	Saycop ing	Saxkøbing	reeffont		Reeffont			?
				Stubcoping	Stubbe-købing	Ma[e]lfont		Maelefout			Malösund
Nicopen			Nicopen	Nicoping	Nykøbing	Winghe		Winghe	Winge	Winge	Vinga
geftro. rif		Geftro rif			Gedser Rev	kalffont		Kalffont			Kalfsund
Muen	Moen		MVEN		Møen	kerckefonc		Kerckefont			Kyrkesund
fteck		Steck	Steck	Stege	Stege	Mollefont		Mollefont			Mollösund
D. SONT	De Sund		DE SONT	De Sundt	Øresund	paternofter		Paternofter	Pater nofter		{Paternoster Skär}
Amck		Amck	ANICK		Amager	bonfter		Benfter			?
drackoer		Drackoer	Drackoer		Dragør	Wiholm		Wiholm	Wiholm		?
fontholm		Santholm	Sontholm		Saltholm	lünekiel		Dünekiel			Dynekielen
borden-holm	Born-holm (?)	Borden-holm	BORN-HOLM	Bornholm	Bornholm	de. boeser		De boeser	Boefer		?
	Hamerthus		Hamerhuis	Hamerhus	Hammers-hus	fuinefont		Suinefont			Svinesund
			Haßel		Hasle	bahuis	Bahus	Bahuis	Bahuis	Bahus	Bohus (Z)
			Rottum	Rottū	Rønne	conel	Congel	Conel	Conel	Kongel	Kungälf (O)
	Nex ca- frum		Nex		Nexø	Maefrant	Maefrand	Maefrac		Maefrac	Marstrand (Z)
	Snanec		Snanck	Snanec	Svaneke	ftatfberchē		Statfberghē			?
	Santwijn		Santwijck	Sāwick	Sandvig	katf-berghen	Oddawad	Katf-berghen		Oldewalt	Uddevalla (Z)
eertholms	Ertholms infulē	Eertholms					Katfberg	Katf-berghen		Ratfperg	{Karlsborg (O)}
hano	Hanø	wtklipē	Hano	Vut-Klippen	Hanö		Dragen-marc			Drage-march	{Dragmark (Z)}
wtklipē			Wtklippen		Utklipporna (O)	{olfburch}	Auros	{Oelf-burch}		Auros	{Auros (Z)}
	BLEKINGIA		BLIECKER		Blekinge (O)	{oelfburch}	Olfburg				{Olsburg (O)}
bliecker		Bliccken	Bleicker			Roemerck [bis]		Roemerck [bis]			Romerike (O)
Lukij	Lukij	Lukij	Luku	Lubij	Lyckeby (O)	Lāuertles		Lāmerties			{Lauer-svælgē?}
Rotteduer	Rodneby	Rodneby	Rottneby	Rodnebij	Ronneby (Z)		Sarborg			Sarpsborg	Sarpsborg (Z)
	Eleholm	Eleholm	Eleholm	Elenholm	Elleholm (O)	fluifarp		Fluifarp			Sarpen (O)
	Selfborg		Selborg	Selborg	{Sölvitsborg (O)}	ftelfborg		Stelborch		Stelberg	{Selsborg (O)}
fcoenen	SCANIA		SCANIA		Skåne (O)		Eng			Enge	Eng (Z)
Wee	Ve	wee	Weß		Vä (O)	verno	Hof	Verno		Hoff	Hof (Z)
foemeha-cuen (?)	Aus		Åhus (O)	Ans	Åhus (O)	Anflo	Varne	ASLOGIA		Varne	Værne (Z)
zuhamer (?)	Somer-hauen	Soemer-håcuen	Somer-hauen	Somerhaue	Simrishamn	Aerkerhuis	Anflo	Aerkerhuis	Aerkerhuis	Anflo	Oslo (Z, O)
	Santhamer	Sāthamer	Santhamer	Santhamer	{Sandham-maren (O)}	die Coeper-wijck	Coperwyc			Arkerhus	Akershus (O)
wifta	Vftad	wifteer	Wfttat	Istat	Ystad (O)					Coperwick	Drammen (Z)
derelberich	Trelborg	Derel-berich	Trelborg	Trelfborg	Trelleborg	baft	Nafo	baft		Hafoo	Næsø (Z)
valfterbo	Falfterbode	Valfterbo	Falfterbode	Falterbode	Falsterbo (O)		Heft				Bastø
	Scanor		Scauer	Scauer	Skanör		Afko			Afko	Asker (Z)
elleboch	{Ellen-boge}	Elleboch	{Elleboge}	Elleboge	Malmö (O)	Tonf-berghen	L[a?]dher				Lider (Z)
	{Malmö}					font	Konfberg		Tonfbergh		Kongsberg (Z)
									Langhefont		Tønsberg (O)
											Langesund

Tab. 5 (fortsat, continued).

Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liunus Algoet 1570		Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liunus Algoet 1570	
fioenwaeter			Tfoenwaeter			Afck	Afkoo			Afko	Askø (Z)
Wedero	Wedero					hilafort					Hjeltefjord
{ Terfcie } { terfcie }	Skidden	terfcie		{ Stidelen } { S. Kidden }		killtrom		killtroem			Kilstrøm
d Laerwick		d. Laerwick						Steenfont			{ Yt. } { In. } sund
baers		Baers									
abbeuort		Abbeuort									
Tiofferlant	Joffrulant	Tiofferlant		Iosterlant							
oefterifen	ofteri ** (?)	Oefterifen									
Wefterifen		wefterifen									
droemfont		Droemfont									
blindeclip		Blindeclip	Blindeclip	Slinckede- klijp							
offenuert		Oβeuoerc									
drōmels											
Ripe											
Mardou		Mardon		Mardon							
graueholm			Grauehelm								
Heffeies	He ***	hefsenes	Heβenes	Herβenis							
kerckefort		kercke- uoert									
Riiholm		Ruholm		Riholm							
koch- noghel	Ko ***	koch- naeghel		Kochnogel							
hamerfont		Hamerβont									
fleckeroer	Fleckero *	Fleckeroe	Fleckeroe	Fleckefort							
Heiln[?]ghe- font		{ Heilighe- font } { heilige- font }									
otternes	Otternes	Otternes	Otternes	Otternis							
Rijpe[w] *											
scerf **	Scerfont	Seerfont		Scerfont							
sparl	Sparel (?)	Sparel									
kalf											
koe											
Mels	Mels	Mels		Mele							
Bifcopfbo *	Bifcops- boden	Bifcopfbode		Bifkops- bode							
Merku											
dernues	Lindenes prom	Dernnes		Lindernis							
Tlant vā lieft	Lifta (?)	Tlant vālleft		{ Lieft } { Dlant te } { lieft }							
zegh		Sighe		Hitter							
eckifont	Eftt ** (?)	Ekesont		Esti							
sceruoch				Scernoc							
Riini (?)				Castre							
TLANT . VĀ . GED- DEREN	Iadher			Iadder							
ftaffan- deren	Staffanger	STAVAN- DRIA		Staffāger							
wijtgoch	Wittingf*o			Wittijso							
Tliet (?)		Liet		Kranffunt							
nuttou (?)		Nuetou									
fiutenes	Scuttenes			Scutenes							
bomcl											
foutboin (?)	Halfne			Holfne							
Rodo †											
Reijneknep											
papervort(?)		Papenuoers									
Bock											
eruffou											
Riftēs	S. Brigitte monaster:			S. Brigitta							
Berghen	Bergen	BERGE		Berga							

Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liuius Algoet 1570		Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liuius Algoet 1570	
fchare	Scara	Schare		Scara	Skara (O)		SUDER-MANNIA			SVEDER-MANIA	Södermanland (O)
Walcopen	Falacopia	Walcopen	Falcopen	Falacopu (?)	Falköping (Z)		Trofa	Troffelue		Trofa	Trosa (O)
den. thiwech	Echefio			Echefia	Eksjö (Z)		Vingaker			NERCIA	Vingåker (O)
	Tiueden			Tueden	Tiveden (O)		NERICIA			Hämer	Närke (O)
	Somen lacus				Sommen (Z)		Hammar			Houa	Hammar (O)
Affou		Aβou	Aβou lacus		Åsunden	erboe	Houa	Erboe		Orebo	Hofva (O)
Boeghefont		Boeghefont			Bogesund	frōnes	Orebro	Strōnes		Strāgenis	Örebro (O)
e Lant te Salim					Salen ?	d. mellerf=	Strengis			Meler	Strängnäs (O)
	SMALANDIA			SMALANDIA	Småland (O)	vede	Meler (?) lacus		{ Meler lacus Meller fluuius }	Meler	Mälaren (O)
	Huetlandia			Hutlant	Hvetlanda (Z)	ftockholm	Vede	Vede	Stockholm	Wedde	Väddö (O)
D. WEE-TER	Weter lacus	VETER LACVS		Weter	Vättern (Z, O)		Stocholm	Stockholm	Stockholm	Stocholom	Stockholm (Z)
ghene-copin	Janocopia	Ghene-copen		Ianecope	Jönköping (Z, O)		RODE			Greuesier	Roslagen (O)
	Vigelftada			Vigelstade	Villstad (O)	fteck	Grenafir			Stekfont	Stäket Sund
	Weftraherad			Weftragard	Västra härad (O)	eencopen				Steke	Stäket (O)
	VERENDIA				Värend (Z, O)	Arhuis	Stek	Stock (?)		Lincope	Enköping (O)
Tunaien	Tunalen	Tunalen	Tunalen	Tunate	Tuna län (O)	Arboe	Enecopia	Eencopen		Wefterhars	Västerås ? (Z)
kalmer zont	Aufur	kalmer zont	Kalmer font	Colmar Sunt	Auscher (Z)		Weftervaes (?)			Arofia	Västerås (O)
kalmer	Calmar	Kalmer	Kalmar	Calmar	Kalmar (O)	Noerbo	Arbogia	ARBOGA		Arbogo	Arboga (O)
				Cronabach	Kronoberg (Z)	Copin	Ielmer (?)			Iebuer	Hjälmaren (O)
fōneboe	Sunnebo	Sōneboo		Sūnebo	Sunderbo härad (O)	Vpfael	Cumbla	Noerbo		Cumbla	Kumla (O)
Wefterwick	Wefterwicj	Wefterwick		Westerwick	Västervik (O)		Noraberg	Copui		Norberge	Norberg (O)
wefbo	Wefbo	Wefbo		Westbo	Västbo härad (O)		VPLAN-DIA			Köping	Köping
	MORINGIA				Möre (Moringia) (O)		FIERINGIA				Upland (O)
oftbo	Ofbo	Oftbo			Östbo härad (O)	ijferberghe	Vpfael	VPSALIA		Vpfalia	Upsala (O)
ioffron			Ioffrou	De Iōfrow	Jungfrun		Lin * efberg			FIRIGIA	Fjädrundaland (Z)
fteckholm	Stecholm	Steckholm	Steckholm	Steckholm	(Stekholm O)		Lindens	Lindens		Linberg	Lindesberg (O)
								FERRI FODINAE			(Vestraherad O)
OEST. GOT-LANT	OSTRO-GOTIA	OSTRO-GOTHIA	{ GODT-LAN-DIAE PARS }	OSTRA-GOTIA	Östergötland (O)	vftorara (?)	Weftraherda			Tingualle	(Tingualle Z)
WESTER-GOT-LANT	WESTRO-GOTIA	VESTRO-GOTHIA		WESRO-GOTIA	Västergötland (O)	heffen	Tingualla			Lōgaheda	Långheden (O)
	Aduich			Aduich	Åtvidaberg (Z)	Orgronde	Longaheden			Heβene	Hedesunda (O)
Webor		weboi			Vidbo härad ? (O)	orgronde	Hefene	Heffen		Orgront	Öregrund (O)
vexoe	Wexø	VE XO		Vexo	Växiö (O)	borftel	Orgront	Orgronde		Borftel	Börstil (O)
fteckborch	Stecborg	Steckborch	Steckborch	Stecborg (O)	Steborg (O)	Loedest	Borftel	Borftel		Loedest	Lötsta (O)
fuercopen	Sudercopen	Suercopen	Suercopen	Sudercopu	Söderköping (O)	ergon	Lofta	Loedest		Ergon	?
	TUIS-CHIA				Tjust (Z)		Dalecarlia flu.				Dalälven (Z)
	Aluatra			Aluafte	Alvastra (O)	gheueel	Gefla	Gheneol		Gefla	Gäfla (O)
fcendinck	Scenningia	Scendinck		Sceninga	Vadstena (O)	elkerbui	Torfaker	Elkerbui		Torsaker	Ålfkarleby (Z)
MOTAL	{ Motala } { Motala fl. }	Morai (?)		Notala	Skänninge (O)	troffer	Valbo	Troffer		Velbo	Torsaker (O)
Egbuei	Ecbi	Eghuei		Ecbij	Motala (Z, O)		GESTRICIA				Valbo (O)
d. Brawick	Brawick	Brawick			(Egby O)						Gästrikland (O)
Norcopen	Norcopen	Norcopen	Norcopen	Nordercope	Norrköping (O)	D. SWET-SCE. ZEE	SINVS SVETI-CVS			MARE SVEVICVM	(Mare Svecicum O)
grondelften	Grondelftein		Prondelften		?	ALANT				Alant	Åland (O)
Tellie	Telg	Tellie		Telg	Södertälge (O)	{ Oonę nunc Aland infulę }					
ftameits	Stameits	STA-MEITS		Stamets	(Staenes?? [Värmland] O)	Limlät	Limaland			Limalant	Lemland (O)
						ckre	Erke			Erke	Eckerö (O)
Linde-copen	Lincopen	LINCO-PIA		Lidecope	Linköping (O)	Luplant	Castelholm			Castelholm	Kastelholm (O)
Nicopen	Nicopia	Nicopen	Nicopen	Nicope	Nyköping (O)						
	Elfnabben			Elfnabē	Älgsnabben (O)	korpa	Lupaland	Luplant		Lupelät	Lumparland (O)
						ZEVIT				Carpa	Korpo (O)
						FINE	SUDFIN-LADIA				Södra Finland (O)
						tenafael	Noua ecclesia	Tenafael		Nijkirch	Nykyrka (O)
						Laio				Tanasal	Töfsala (O)
						Val				Raugma	Raumo (O)
						Aboe				Laio	Lojo (O)
										Valbo	Vahto (O)
										Abo	Åbo (O)

Tab. 5 (fortsat, continued).

Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liuius Algoet 1570		Cornelis Anthonisz. s. a.	Mercator 1554	Tramezini 1558	Ortelius 1570	Liuius Algoet 1570	
Viga cuis	Pemora Viga Cufta Mita Hange Jufere	Viga Cuis		Pemara Viga Cufta	Pemar (O) (Viga O) Kustö (O) (Mita O) Hangö (O) Iussarö (O)	vaeroe flickhauē oefterge fantwijck hoeborch vifbuei Weftergarde	Varø Slijchauen Ooftergarde Sandwijc Vifbuy Weftergarde	Vaeroe Slickhauē Oeftergarde Santwijck Hoeborch vifbuei weftergarde	Varoe Slijkhauen Oeftergarde Sandwijck Hoeborg Vifoui Weftergarde	Tara Sliten Oftergara	Färön (O) Slite Östergarn ? Hoburg (O) Visby (O) Västergarn (O) Färösund Karlsö (O) Öland (O) Ölands södra udde
Raftenborch	Raffeborg	Rafteborch		Rafberg	Rasaborg (O)	Weftergarde	Weftergarde	weftergarde	Weftergarde	Weftergara	
Kars helfinge	Karis Helfinga	Kars Helfinge		Karis Helfinga	Karis (O) Helsinge (O)	vaerfont kaerelfo	Vaerfont Karlfo fcopuli	vaerfont kaeretfo	Vaerfont Karlfo		
FIN-MARCK-SE-SCEREN		FINMAR-CHIAE-SCOPVLI				OELANT	O[?]lant	OELAN-DIA	OELANT	Olant	
SVED-SCHE-SCARE		SVETIAE-SCOPVLI		Sweedfe Scherē			Sweroede		Sweroede	Sweroede	
godfchfant	Godfche-fant	Goedfch-fant	Gotfche-fandt	Godfche-fondt	Gottska Sandön (O)		SVEVI-CVM MARE CORNELIO Tacito, Balticum Xenoph: Lamplace-no, Morimarufa Philomoni. Hodie Rutheni *ant Warczkoie morie, Germani die Orlfee				
fualaoert		Sualaoert	Swalagen		?	D OESTER-ZEE		SINVS BALTI-CVS		MARE GERMANICVM	Östersøen-Baltic Sea
GODT-LANT	GOTIA-INSULA	GOTLAN-DIA	GOTIA-INSVLA-ENIN-GIA	GOT-THIA	Gotland (O)						

Tab. 6.

† = døde navne, dead names. P = Johannes Petreus, Breuis & accurata Strandiae Insulae descriptio (ca. 1595).

LALAND	Låland	BOPLV	Bordelum??	TONNIG	Tønning	OLDEN-BORCH	Oldenburg
ROTBY	Rødby	FIOL	Fjolde	OLDĒSWORT	Oldenswort	GROTENBRO	Grossenbrode
MARIBO	Maribo	BVGHAGEN	Bukhavn	DE EIDER	Ejder	HAVE	Heiligenhafen
NASCØ	Nakskov	STENDORP	Stenderup	SVDESTAPEL	Stüderstapel	GARTSE	Gaarzer See
ALSĒ	Als	BOLLING-STED	Bollingsted	BEVERINC-HVSE	Bergenhusen	PVTLOS	Putlos
SLESWICK	Slesvig	SVESING	Svesing	ARVEDE	Ervde	OLDEN-BORCH	Oldenburg
HOPDORP	Hoptrup	HASTED	Hatsted	CROPPE	Krop	CISMAR	Cismar
GENER	Genner	LINDOV	Lindå	[E]KELEN-FORD	Eckernförde	NIGESTAD	Neustadt
APĒRADE	Åbenrå	SLESWICK	Slesvig	BOLKE	Bylk	CREMPE	Altenkrempe
TVNDFREN	Tønder	GOTTORP	Gottorp	GETTORP	Gettorf	GENENIG	Genin?
HVNTORP	Humtrup	TREIA	Trejå	KNOP	Knoop	PRAWESTIE	Probsteierhagen
BVRKERE	Burkal?	OFTENFELT	Ostenfeld	SESTED	Sehested	VODERKAMP	Futterkamp
LVEM	Sønder Lygum?	HVSEM	Husum	STRANT	Nordstrand	NIEHVS	Neuhaus
RIGNISSE	Ringensæs	SLVE	Slien	grode	Grøde	SALSO ^e	Salzau
SVNTWIT [bis]	Sundeved	VLPENIS	Olpenæs	OSTERWOLT	† Osterwolt (P)	LVTKEN-BORCH	Lütjenburg
Olderop	Ullerup	SASTORP	Saxtorp	PILWÖR	Pelworm	SELEND	Selent
STOLTELVND	Stoltelund	BINEBEKE	Binebæk	BVBHEVER	Buphever	RANZOW	Rantzau
BRADORP	Brarup	CRISP ^e	Krisby	BOBSE	† Bubsee (P)	LEMKVLE	Lehmkuhlen
BOWE	Bov	GRÖNHOLT	Grønholt	KONIGBYL	† Konigsbyll (P)	DOBBERS-TORP	Dobbersdorf
NIBVL	Nibøl	SISBY	Siseby	ILEGROF	† Ilgrof (P)	SCHREVE-BORN	Schrevenborn
NVBEL	Nyby?	efchel	Eskilsmark?	BRVOC	† Brunoc (P)	KILL	Kiel
HANWIT	Hanved	MARSLET	Måslev?	STINTBYL	† Stintebyll (P)	RENSBORCH	Rendsburg
WEBEKE	Vibæk?	KOHÖFT	{ Ludvigsborg († Kohøvede)	FOLKSBI	† Volgesbyll (P)	EMKENDORP	Emkendorf
RISINGMOR	Risingmohr	BORBE	Borby	MORSVM	† Morsum (P)	GEVENSTED	Jevenstedt
DETZBIL	Dedsbøl	TORHYTTE	Hütten	GARCKENBYL	† Gaukenbyll (P)	NIEHOF	Deutsch-Nienhof
LANGBERCH	Langbjærg	DENNE-WERCK	{ Dannevirke	TRINDE-MARSCH	† Trinde-marsch (P)	PRETZE	Preetz
RVEKLOSTER	Ryd Kloster	HOLLING-STED	Hollingsted	LITL	† Lith (P)	WALSTORP	Wahlsdorf
FLENSBORCH	Flensborg	SVAVESTED	Svavsted	DE HEVER	Hever	CVRE	Kühren
ESCHEBIL	Eskebøl	COLDE-BVTTEL	{ Koldenbüttel	OCEANVS GERMANICVS	{ Vesterhavet — North Sea	RIXTORP	Rixdorf
ANGELEN	Angel	EIDERSTED	Ejdersted	DE WEST SEE	(Store) Bælt	LABRAĒ	Lebrade
LVNIGAP	?	WITZwort	Witzwort	DE BELT	{ Østersøen — Baltic Sea	OYTIN	Eutin
ELGARD	Ellegård	tetenbil	Tetenbüll	MARE BAL-TICVM		oVELGVGE	Övelgönne
RVTOFT	Runtoft	Gardong	Garding	FEMEREN	Fehmern	SVSSEL	Süsel
SATORP	Satrup	Poppebil	Poppenbüll	BORCH	Burg	ARNSBÖKE	Ahrensbok
LANGEN HORN	{ Langhorn	WESTER HEVER	{ Westerhever	LANDKERK	Landkirchen	PLOENE	Plön
OVERSE	Oversø	S. PETER	St. Peter	PETERSDORP	Petersdorf	Ploener fe	Grosser Plöner Kleiner See
GELTIG	Gelting	Totingen	Tating	HOLSTEN	Holstein	NEMTE	Nehnten
RÖSTE	Røst	WELTE	Welt	WAGRIA	Wagrien	BOSOV	Bosau

BORNHOVET	Bornhöved	BERCHTE-HEID	Bargtheide	TELLINGSTED	Tellingstedt	HAMELS-WORD	Hamelwürden
ESCHEBERG	Ascheberg	BOSTEL	Borstel	TOR HEIDE	Heide	KEDING	Kehdingen
PARTOEL	Perdoel	STORMARIA	Stormarn	WESSELEN-BVREN	Wesselburen	ASEL	Assel
BARKOV	{ Klein- } Barkau { Kirch- }	BARMSTED	Barmstedt	ALVERSTORP	Albersdorf	DROCHTRS	Drochtersen
BOTKÄP	Bothkamp	HAL	Halenbrok?	MELDORP	Meldorf	STADE	Stade
BORSHOLM	Bordesholm	HORST	Horst	W[O]RDEN	Wöhrden	OLDELAND	Das alte Land
NIEMVNSTEN	Neumünster	CREMPE	Krempe	BVSEN	Büsum	IORCK	Iork
NORDORP	Nortorf	S. MARGRET	St. Margarethen	BARELT	{ Norder- } Barlt { Süder- }	BVXTEHVDE	Buxtehude
WESTED	Hohenwestedt	BROKDORP	Brokdorf	MARNE	Marne	LVNEBORCH	Lüneburg
HANROW	Hanerau	S. ANNE	?	BRVNSBVTEL	Brunsbüttel	HARBORCH	Harburg
SCHENEVET	Schenefeld	COLMAR	Kollmar	cudenfe	Kuden See	HAMBORCH	Hamburg
ASPE	Hohenaspe	ELMESHORN	Elmshorn	DE ELVE	Elbe	EPPEDORP	Eppendorf
WILSTER	Wilster	VTersen	Ütersen	HADELEN	Land Hadeln	BIL	Bille
ITZHO	Itzehoe	PINNENBERG	Pinneberg	NIWERK	Neuwerk	BERGERDORP	Bergedorf
BREDEN-BERCH	Breitenberg	HASELDORPE	Haseldorf	RITZEBVTTEL	Ritzebüttel	LOVWĒ-BORCH	Lauenburg
STILNOW	Stellau	WEDEL	Wedel	BELVM	Belum	NEDDER SACHSEN	Nieder Sachsen
KELLING-HVSEN	Kellinghusen	NIESTED	Nienstedten	NIGEHVS	Neuhaus	MOLLEN	Mölln
ASPE	Grossenaspe	RELLING	Rellingen	OLDENBROK	Altenbruch	NVTSCO	Nusse
BRAMSTED	Bramstedt	DITMER-SCHEN	Dithmarschen	GERSTORP	Geversdorf	LVBECK	Lübeck
KOLDEN-KERKEN	Kaltenkirchen	S. ANNEN	St. Annen	ATREDORP	Altendorf?	WAKENISSE	Wakenitz
SEGEBERCH	Segeberg	SLICHTE	Schlichtung	DE WESER	Weser	TRAMVDE	Travemünde
LETSING	Leezen	DELVE	Delve	DE OSTE [bis]	Oste	SLVCOP	Schlutup
REINEFELT	Reinfeld	LVNDEN	Lunden	BREMERLAND	Bremen	MEKELEN-BORCH	Mecklenburg
OLDESLO	Oldesloe	HENSTED	Hennstedt	OIERQVARD	Öderquart	DASSOV	Dassow
TRITTOU	Trittau	NIGEN-KERKEN	Neuenkirchen	FRIBORCH	Freiburg		

Tab. 7.

NORWEGEN [bis]	Norge	Smaland	Småland	WORDEN [5: NORDEN] SKAG DERN [5: JERN] BERCH	Noraskog? Järnberg	alandi	Åland
oe [5: de] Weft fee	{ Vesterhavet — North Sea	kronenberch	Kronoberg	DALERNL [5: DALERNE]	Dalarna	Wiborch	Viborg
Skag [5: Skog] millam Werme-land och norie		holvegen	Holaveden?	DALIA	I Dalarna Järn-berg	van stock hol tho wibor 160	
Vddeual	Uddevala	Westerwick	Västervik	IDALERNIERN BERCH	Jämtland	Stige funt [5: Stige funt]	Stegsund
brete	Brattö	linkoping	Linköping	IEMPTER LANDT	Norge	RVSLAND	{ Rusland — Russia
bah us	Bohus	nor koping	Norrköping	Worie [5: Norie]	Gästrikland	nerua	Narva
Mastrandt	Marstrand	bradewike	Bråviken	WESTRICH LAND	Helsingland	Reuel	Reval
WERMELAND	Värmland	NARICKE-HERET	Närrike	HELISING LAND	Medelpad	LIFFLAND	Livland
Wemer [5: Wener] is 20 Wele [5: Weke] feef	Vänern	Stregneß	Strängnäs	IS 40 MILE LANG	Ängerman-land	feffgrundi	Seskär
lide koping	Lidköping	Grip holm	Gripsholm	MEDEL PAD	Västerbotten	hogeland	Hogland
falekoping [5: falekoping]	Falköping	morkoo (?)	Mörkö	IS 8 MILELANG	Norrboten	hopfale	Hapsal
Schara	Skara	Sor malnum	Södermalm	AENGER MAS [5: MAN] LAND 40	(Lappehavet — Lappian Sea)?	bornow	Pernau
nilofe	Nya Lödöse	Vyholm	Vaxholm	WESTERBOTE 70	Lapland	Rige	Riga
Elfeborch	Älfsborg	STOCKHOLM	Stockholm	NORBOTE	Bottniska viken	öffel	Ösel
Torpa	Torpa	Tinnelfoe	Tynnelsö	fap ze [5: lap ze]	Nord-Finland	Dagöo	Dagö
hiou	Hio	Swartefoo	Swartsjö	lappen land	Örskär	tozn [5: torn]	Dagerort
bo gefunt	Bogesund	Tarfilla	Torshälla	botner ze	Tavastehus	Suarffen	Swalferort
Weder ze 18 Weke	Vättern	orebor [5: orebro]	Örebro	Norfinlandt	(Ruslandshavet — Russian Sea)?	CVRLAND	Kurland
Jenckoping	Jönköping	Arbago	Årboga	oref oon	Savolax	prufen	Preussen
HALLAND	Halland	koping	Köping	Zauft	Finland	DANCzich	Danzig
falcken borh	Falkenberg	Veferore	Västerås	riffelan See	Södra-Finland	Stock hol fche[?]r	Färö
helmftede	Halmstad	enekoping	Enköping	fouelax	Norrskär	fareoon	Karlsö
SVDER HAL-LAND	Södra-Halland	Stecket	Stäket	Souelax	Kastelholm	carlf ohe	Visby
SCHONEN	Skåne	Sictma	Sigtuna	FINLAND	calmers funt	wefbi	Gotland
Trelle borch	Trelleborg	VPSAEL	Upsala	SORFINLAND	oe land	Godt land	Gotland
Blekin	Blekinge	origrundn	Öregrund	nordfteen	Bornh.	ofter funt	{ Östersöen — Baltic Sea?
Sels borch	Sölviatsborg	Eiffkar by	Älfkarleby	calfterholm	hamerf hufen	Inde lan [?]	Innö?
Imdoe [5: landoe]	Landö	Geffelinge	Gäffe			Junferlan	Jungfrun
CALMARN	Kalmar	henemora Jern-berch	Hedemora Järnberg			van Calmarn tho Stockhol 60 milen	Kalmarsund
Weyoo [5: Wexoe]	Växiö	Jernberch	Järnberget				Öland
		coper berch	Kopparberget				Bornholm
		Suluer berch	Silfverberget				Hammershus
		bindes berch	Binneberg				

Tab. 8.

† døde navne, dead names. K = I. A. Krogh, Kort over Provstiet Nordfjord [ca. 1775].

BAREXTEN	Bareksten	høsled	Husli	Stocke	Stokke	Fredholm	Frøholm
OLDERØEN	† (?) (= Frøien)	Ytre } Dauig K. Indre }	Daviken	Hielle	Hjælle	hanesvig	?
Frøn	Frøien			Egge	Egge	Algil	Algjel
OLDERSVND	Oldersund (K)	Suarte Karin	Svartekari	Strand	Strand	Vanberg	Vanberg
Older	Olderørne	Dumbsten	Dommosten	Gasem***	Gåsemyr	ytre Skarsten	Ytre Skarsten
ROTEN	Rota	Isenes	Isenæs	Bergem	Bergem	Skarsten	Skarsten
BRYMMAN- GERS Ø	Bremanger	Ytre Isa	Ytre Isene	Bjønnerē	Bjørnerheim	Bruuold	Bruvold
Skarsten	Skarsten	Midisa	Midtre Isene	Torem	Torheim	Løke	Løken
Ytre Berle	Berle	Indre Isa	Indre Isene	Sādal (?)	Sanddal	Eide	Eide
Berle vog	Berlepol	ISA FIORD	Isefjord	Fossem	Fosheim	Benes	Bennæs
Linset	Lisæter	Englestad	Engelstad	Myklebostad	Myklebostad	Sund	Midtre Sunde
HORN [ter]		hieltnes	Jelsnæs	Støue	Støve	Gytte	Grytereide
helen [bis]	Hornelen	Wig	Vik	Klep	Kleppe	Backe	Bakryi
Honskor	Hunskor	AALFOTÆN	Ålfoten Fjord	Felle	Felde	yre	Indre Yri
Laged	Laugeide	K.	Ålfot	Hola	Hole	Myklebost.	Myklebostad
Forskygge	?	Myklebosta	Myklebusta	Møllestad	Moldestad	Melcuoldt	Mælkevold
Olded	Oldeide	Siggesta	Sigdestad	offre Setre	Øvre Sæter	B**gisdal	Briksdal
Faen	† (?) (cf. Fåtua, -skjær, -fjord, -vand)	Førde	Førde	ner Setre	Sæter	Tungø	Tungø (K)
HVNDSKOR SVND	† (= Fåfjord)	Øxn Elff	Vestre } Øxenelf Østre }	Flytre	Fløtereid	Quame	Kvamme
Klofning	Kløvning	Øxnelff		Birckelo	Birkelo	For	Ford
RAAN Ø	† (= Husevågø)	Hac linea fit de- stinctio inter Gloppen & Eis- fjord		Flølo	Flølo	Sunde	Sunde
Ædenes	Æddernæs		Mætenæs	Skreppe	Skreppe	Haem	Håheim
Huseuog	Husevåg		Skeistrand	Skinlo	Skinlo	OLD K.	Olden
Krabbesti	Krabbestig		?	Sorem	Sårheim	Melem	Melheim
Tyting vog	Tytingvåg		Skjærdal	Joran	Jordanger	Brundestad	Brynestad
Gangsø	Gangsø		Skeishesten	Re	Red	Mori	Muri
Grindø	Grindø			Quile	Kvile	Afflenn (?)	Auflem
Ryssø	Risø			Hetle	Hetle	Loen	Loen
Skatte strøm	Skattestrøm			Stensager	Stensaker	Setten	Sæten
SKORPEN	Skorpen (K)			Quall	Kåle	Lodalsvand	Loenvand
Skynehafn	Havnen			Skor	Hundskor	Nesdal	Næsdal
Gloføge	Gloføg			Eide	Eide	JUSTEFON [bis]	Jostedalsbræ
høgedal	Hugedal			Efiebø	Evebø	Bødal	Bødal
Flauig	Vik ?			Gloppesta	Gloppestad	hugren	Hogren
Tjuvholm	Tjuvholm			Hoge	Hauge	helleseter	Hellesæter
Rogsund	Rugsund			Slagsta	Slagstad	Sanda	Sande
K. Kircke	Rugsundsø			Tidstad	Tystad	Tiufuen	Tjuven
Rogø	Marø			Fiellesta	Fjælstad	Loen K.	Loen
Marø [bis]	Hænø			Karsuig	Korsvik	Oppem	Opheim
Henø [bis]				Vurded K.	Vereid	Race	Rake
SVNDFIOR- DLE PARS SIVE EX- TREMA	Søndfjord			Sedes Pastoralis		Marsa	Marså
Selestok	Seljestok			Hielmeland	† (?) (cf. Hjelm- sæter)	Garpestrand	Strand
husefest	Husefest			Andenes	Andenæs	Visnes	Visnæs
Otmaren	Atmaren			Andenes	Anden	Arem	Årheim
Botten	Botten			Fyled	Føleide	Lund	Lunde
guleholm	Guleskjær			Røde	Rye	mindresund	Mindre Sunde
GVLEN	Gulen			Skotzfiell	?	Dispen	Dispen
Syndgulen	Sørgulen			Hac linea destina- guitur Glopen ab Induig		Bersta [bis]	Bergestad
Vintzpol	Vindspol			INDFIORDEN	Indvik Fjord	Aning	Åning
Myklebostad	Myklebostad			Mølred	Molrem	Nesie	Næsje
Indrehus	Indre Hus			Tisthammer	Tisthammer	Fosnes	Fosnæs
Nordgulen	Nordgulen			Frøsetter	Frøisæter	Granfor	Grønfor
Sanda	Sande			Diubuig	Djup	Gredung	Grædung
Baaruiig	Vik ?			Bruland	Bruland	Tiøllag	Tjælaug
Henø	Hænøen			Valager	Valaker	Berge	Berge
Vinga	Vingen			Verloff	Verlo	Ryg	Ryg
Burtne	Bortne			Myklebostad	Myklebostad	Erdal	Erdal
Leergule	Lergulen			Hammer	Hammer	Hielle	Hjælle
Lofsnes	Lofsnes (K)			VDVIG K.	Utvik	Sundal	Sundal
Kalesetter	Kolsæter			Hage	Hage	Skorde	Skåre
Olsbø	Olsbø			Lyd (?)	Lien ?	Gudal	Gutdal
Strøm	Strømmen			Hegadal	Hægdal	Grof	Grov
Hesseuig	Hessevåg			Liuseloff	Lyslo	Boelsta	Bolstad
Elde	Elde			Skodin [bis]	Skodden	valsaas	Volnæs
Aatter	Ottern			Languen	Langved	Glomnes	Glomnæs
Iendal	Endal			Sedes pastoralis		OPSTRYNSVAND	Stryns Vand
Vgla	Uglen			Torset	Torsæter	flo	Flo
Ikonbacke	Ekornbakke			Reme	Reme	Volesetter	Voldsæter
Dauignes	Daviknæs			Dragsetter	Dragesæter	vnderbrecke	Nordbrække?
				perpetuæ niues		Linduig	Lindvik
				Hilde	Hilde	Skor	Skår
				INVIG K.	Indviken	mersund	Meersunde
						Skor	Skår

Tenne	Tenden	Aatterdal	Oterdal	Toften	Toftevetten	Aaruig	Årevik
Øffuered	Øvre Eid	Linduig	Lindvik	Rødeeg	Rødeggen	honningsvog	Honingvåg
Gøruen	Gjørven	Leffue Dal	Lefdal	Brunsuig	Brunsvig (K)	Staaen	Stålet
Kirckeed	Kirkeide	Hielle	Hjælle	Almending	Almenning	Backeuig (?)	?
ytreed	Ytre Eide	Alsager	Alsaker	Falckauig	Falkevik	Eltuig	Eltevik
Ryse	Rise	Langeland	Langeland	EED	Verpeide?	Tungeuog	Tungevåg
Bø	} Indre Bøe } (K)	Osnes	Osnæs	Angelshoug	Angelshaug	Borgen	Borgund
Bø		Gerde	Gjerde	Hac linea distin-		Borgenuog	Borgundvåg
Togning	Toning	Mycklebost	Mycklebostad	guuntur limi-		Spretuig	?
Vig	Vik	Sedes pastoralis		tes inter Selø		Bøtued	Beittveit
Vinryg	Vinsryg	Mel	Mel	& Eisfiord	(= Skavø?)	Stafue	Stave
Lund	Lunde	Skorhog	Skårhaug	Tenø	SKAFØ POL	Langelang	Lekanger?
Bergsiden	?		Skårhaug	Effie	Effie	Skiastad	Sjåstad
Øffuerberg	Øvre Berg	Lyd	Øvre Li	Biønstoruig	?	Sanda	Sande
Falled	Faleide	Lyd	Sjursli	Tennebø	Tennebø	Sandnes	Sandenæs (K)
Langsetter	Langesæter	Type	Pællien	Øxehole	Økshollen	Appelsette	Apildsæter
Suingsetter	Svingesæter	Løke	Tippen (K)	Blalid	Blåli	Lundebrække	Lundebrække
Flore	Flore	Bjørhofda	Løken	KVLEN	Kulen	Fløde	Fløte
Falledsetter	Faldeidssæter	Seffland	Bjørhovde	Degne Pol	Degnepol	Aatnem	Ottenham
Rodberg	Rodberg	Hjelmeland	Seflan	VLFVOG		Sanduignes	Sandviksnæs
Dockseter	Doksæter	Tjøstad	Hjelmeland	SVND	Ulve Sund	Sanduig	Sandvik
Teien	Teigen	BIRCKEDALS	Tjøstad	Vlff	Ulve	Arseim	Årsheim
Blackseter	Blaksæter	EED	Birkedals Eyd (K)	T ****	?	Stokeuog	Stokkevåg
Øiestad	Øiestad	Nødal	Nøstdal	Osmundnes	Osmundnæs	Stocke	Stokke
Rorset	Rosæter	Indre Røde	Indre Rød	Osmundvog	Osmundvåg	Quame	Kvamme
vlfuedal	Ulvedal	Hanebrække	Hanebrække	ANDER		Aatnes	Otnæs
Sylberg	Sølvberg	Hafsaa	Hafsås	SIVRSEN	Sørpol	Enehøg	Enerhaug
Bersæter	Bersæter	ytre (Røde?)	Yttre Røed (K)	POL		Sniebacke	
Gal	Gald	Kalddedal	?	Strøme	Strømmen	Snie	} Snede Bakke
nos	Nos	Myrrolf	Myrol	Gangeskar	Gangeskar	Suede	
Tuinerem	Tvinnerheim	Rygge	Ryg	Flaterag (!)	Fladaker	Lille Køde	Lille Kjøde
Hamer	Hammer	Stafrem K.	Starheim	Haauig	Håvik	Stoer Køde	Store Kjøde
Hoplåd	Hopland	Reffsoel	Raysoel (K)	POLLEN	Nord Pol	Tue	Tue
Aland	Åland	Reffsaas	?	Wenø	Vænøen	QVAMSØ	Kvamsø
Hac linea fit de-		Orem	Orheim	Sanduig	Sandviken	Stadz haf(?)	Stadthavet
stinctio inter		Røde	Rød	Flister	Flister	SELØ FIORD	† (= Silde Gabet)
Eisfiord &		øffrehønes		Rundareim	Runderheim	SELØ	Seljø
Induig		ytrehønes	Høinæs	Salt Sund	Saltsund	Kloster	St. Synneva
Indrehønen	Indre Henden	Indrehønes		Salt	Salt	Moldefjord	Kloster
Ytre hennen	Ytre Henden	Tymberstøel	Tømmerstøl	MOLLE FIORD	Moldestad	Kircke	St. Synneva Kirke
hen (?)	Øvre Henden	Lund	Lund	Mollestad	Moldestad	BARMEN	Barmø
Biønbenes	?	Ordal	Ordal	Hatlenes	Hatlenæs	Rørsetter	Røisæter
Lodsberg	Lotsberg	Rixnes	Reksnæs	Berestad	Berrestad	Oppedal	?
Lode	Lote	honborstad	Humborstad	MANSED	Mandseid	Suineuig	Svineviken
Lodsstrand	?	KYLLYSDAL	Kjølsdal	Eide	Eide	SILDEN	Silden
Hac linea fit de-		honne	Horn	Lesto	Listo	VOXØ	Vågsø
stinctio inter		Eigaas	Eikås	Berge	Berge	Kragenes	Krokenæs
Gløppen &		Sundal	Sundal	Øffuer Berg	Berge?	Quie	Yttre Quidem
Eisfiord		Berestad	Berestad	Hamersuig	?	Reuig	Indre Quidem
Hunduig	Hundvik	Mycklebost	Mycklebostad	hammer	Hamre	Ryssenes	Refvik
Toremsnes	Torheimsnæs	Eruig	Ervik	Hof	Hove	Wetuigh	Røisenæs
Torem	Torheim	høse		Sedes pastoralis		Skangenes	Vedviken
hamenes	Havnnæs	ytrehøus	Haug	hofsuig	Hovsund?	Skangenes	Skongsnæs
Mo	?	Midgel	Medhjæl	Liesetter	Lisæter	hals øer	Halsør
Hundeed	Hundeide	[Lif]dal	Lefdal	Skorstrand	† (?) (cf. Skårfjord)	Røsen	Røisen
Skogaard	?	Lifdalsnes	Lefdalsnæs	Skorbø	Skårbø	Røberg	Rødberg
Ytre	?	EISFIORD	Eidsfjord	Løberstøl	?	Voxø CAPEL	Kapelhorn?
aashammer	Åshammer	Mørestad	Maurstad	DRAGSEED	Drags Eid (K)	Goteberg	Gauteberg
Oes (?)	Os	Lilleset (?)	?	Drage	Drage	Midgaard	Midtgård
Rotin	Roti	Nyset	?	furenæs	Furenæs	Søregaard	?
Biørlo	Bjørlo	Naffue	Nave	hofdauig	Hoddevik	Setternes	Sætenæs
HORNING-	} Hornindals	Mycklebostad	Mycklebostad	Eruig	Ervik	holuig	Hollevik
DALS WAND		Vand		STAD	STAD	Voge	Våge
Ness	Næs	Nora	Nore	DALS MARCK	Dalsgaard (K)	hesten	Hesten
Skousetter	Skogsæter	RYMSTEDAL	Rimstaddal	Dalsbø	Dalsbø	Toskang	Toskanger Pol
Schrede	Skrede	Rimsta	Rimstad	Bel	Belden	Fere Strand	Færestrand
holme	Holmø	Runshø	Rundshaug	Refsnes	Refsnæs	Sør Oppedal	Søndre Oppedal
Kiøs	Kjos	Totland	Totland	Ferestad	Færestad	Nørre Oppedal	Nordre Oppedal
Moresetter	Maurset	ytre Totland	?	Keringnes	Kjærringen	Qualemsvig	Kvalheimsvik
HORNINGDAL	Hornindal	Totlandsholm	?			Qualem	Kvalheim
Hon K.	Hornindal						

Tab. 9.

† døde navne, dead names.

K = I. A. Krogh, Kort over Provstiet Nordfiord [ca. 1773]. D = Anonym., Dioceseos in Norvegia Bergensis Delineatio, s. a. [sæc. XVIII] [håndtegnet, drawn by hands]: Frederik V's Atlas, Tomus XXXI, No. 5, Kgl. Bibliotek, København.

Lindenes	Lindenes	Biercke	Bjerke	Ouss K.	Os	Mølestad (? ?)	Mjelstad
Feesten	Feisten	Vixesund	Fiksensund	Biørnen	Bjørnen	Jeluig	Hjelvik
Huitingsø	Hvitingsø	Røcken	Rykken	BIØRNE- FIORD	Bjørnefjord	rachnes	Raknæs
Stauanger	Stavanger	** strud	?	Leffso	Lepsø	lune [bis]	Lone
Bukne	Bukken	Ostensø K.	Øistesø	Framnes	Framnæs	fieldskol	Fjeldskål
KARSVND	Karmsund	Sanduen	Sandven	Strøen	Strønen	hosanger	Hosanger
Skudenes	Skudenes	Vigør K.	Vikør	Skielekrog	Skeisosen? ?	galteland	Galteland
Wibrandsø	Vibrandsø	Axnes	Axnæs	KORSEFIORD	Korsfjord	fortland	Fotland
Smørsund	Smørsund	Strømsnes	Straumastein? ?	Lyse clofter	Lyse Kloster	bernes	Bernæs
Lyngholm	Lyngholm	Lionestang	Ljonæstangen	Lysehorn mons	Lysehorn	klep	Kleppe
***		Liones	Ljonæs	Korsnes	Korsnæs	dranguog	Drongøvåg
Oucheland	Okland	røruig	Rørvik	Fane K.	Fane	tøsse	Tøssen
Drangsfior	Drange	Lingenes	Linge	bielkerø	Bjelkerø	houig	† (= Hjemvik?)
Walestrand K.	Valestrand	Strandbarm K.	Strandebarm	Bucken	Bukken	Vossenes	Vossenæs
Sundfiord	Sundfjor	nedrenes	Nernæs	Larø	Lærø	** Len (?)	?
Wigebo K.	Vikebygd	Mundeim (?)	Mundheim	Møgster K.	Møgster	moluig	Moldvik
Oruignes	Årvik	warildsø	Varaldsø	Store SO- TEREN	Store Sartor	Skar	Skår
Sualelandsnes	Svalland	ørehafn	Oierhavn	Sund Kircke	Sund	Byøsuig (? ?)	Bjørsvik
Aalunds K.	Ålund	hidsten	Hisstenen	Skofswog	Skogsvåg	Eide	Eide
ETHNE	Etne	Egholm	Eikholm	Fields K.	Fjeld	Askeuig	Askevik
gerde K.	Gjerde	*eteland	Netland	Kindsund	Store Kind (ø—iland)	Eknes	Eiknæs
Grindem K.	Grindheim	*geland	Eikeland	Biørø	Bjørø	Ekanger	Eikanger
Støle K.	Stødle	Skubbetun (?)	Skarvetun? ?	ytte hop	Ytre Hope	fyllingnes	Fyllingnæs
Kølberg (?)	?	Ølue Kircke	Ølve	Hop	Hop	fylding	Fyllingen
Skoneuigs K.	Skonevik	Lustued	Ljusthved	Birckeland K.	Birkeland	hielmsaas	Hilmås
Akre	Åkre	Stangen	Stonganæs	Vlrich mons	Ulriken	NORDHOR- LAND	Nordhordland
Holmedals K.	Holmedal	houig	Håvik	Konshauen	Kongshavn	Leknes (?)	Leknæs
Halsenø	Halsenø	Torø	Terø	Lille Soter	Lille Sartor	*** tgord	Midtgård
Fieldberg K.	Fjælberg	håmersnes	Hameren	Vindenes	Vindenæs	mondinddal	Mundal
Borgen	Borgundø	Sandøe[n?]	Sandsø	Herø	Hærø	Aluer K. [bis]	Alver(sund)
Husenes K.	Husnæs	SVND HOR- LAND	Søndhordland	Tisten	?	HALSENØ	Holsenø
QVIND- HERRET	Kvindherred	Anulen	Anuglen	Logdehorn	Lyderhorn	Meland K.	Mæland
Skorpen	Skorpen	Anullen	Anugle Sund	Bergen	Bergen	Frek**	Frækhaug
Øie	Øie	Sellø	Sælø	Ruolde*an mons	Rolland	ilsnes	Elsnæs
Bircke K.	Kvindherred (Kirke († Birke))	IARLØ	Tysnæsø († Jarlø)	** uig	?	Agnø	Agnø
Edenes K.	Ænæs	Onerim K.	Onarheim	** euog	Eidsvåg	herlø	Herlø
MORANGER	Maurangerfjord	florenes	Flornæs	***		Skalsund	Skarøund?
Sild	Silden	hornes	Hårdnæs	milkeraan	Melkerå	Ipsøn	Ypsøen
huilungshamer	Hammeren	fladrager	Flateraker	Salh*s	Salhus	ASKELAND	Askø
giøtsnes	Grjøtnæs	land **	Landræn	Kløsen	Klonæs	Ask (? ?)	Ask?
Beltznes	Belsnæs	Opdal K.	Opdal	Ho* uig	Horvik	heirenes	Hegernæs
Tuesnes	Thorsnæs	ge[r]i?jtuig	Gjæsvik	Arne	Arne	Berland	Berland
Ionedals K.	Jondal	Thysnes	Tysnæs	Bruduig	Brudvik	Vigø	Wigeland?
HARDANGER	Hardanger	gudø	Godø	Dalseid	Dalseid	Vig*	Vik
Suogesaa	Svåsand	Malkenes	Malkenæs	Bersdal [bis]	Bergsdal	Rang	Raugn
Samlenes	Samlenæs	Løgsund	Løksund	** is versus oc- cid. trāsferenda		blomeuog	Blomø
Aas	Ås	Skorpen	Skorpen	Wangs K. [bis]	Vangen	liuseø	Lysø
Qualuig	Kvalvik	HVGLEN	Huglen	WOSS	Voss	Ouland	Oø
Alsaker	Alsaker	Langnuen	Langnuen	Røndal [bis]	Rondal	Ou	Oen
leut*** (?)	Lotetangen	STOLEN	Stordø	Vinie K. [bis]	Vinje	Ow (?)	Herløvær
Korsnes	Stenkorsnæs	Aalands K.	Ådland	vphim [bis]	Opheim	herlewer	Strømøund
tinguig	Tingnæs	Fittie	Fitje	Tetedal [ter]	Teidal	Strømsund	Skjoldøen? ?
tru ***	Tronæs	FINDAAS	Finnås	Tuindedal	Tvinde	goltøn	Kjeldsted
***		Siggen	Siggen	Euanger K. [bis]	Evanger	[t?]jelstad	
wigebogd [bis]	† Vikebygden	Munster K.	Moster	Bolstad [bis]	Bolstad	***	
Odde K.	Odde	Bimmel K.	Bømel	Stammes K.	Stammenes	hielmø	Hjelmen
vllitzuang K.	Ullensvang	folderø	Folgerø	Stamenes	Eidefjord [bis]	marholm	Marholm
Kinseruig K.	Kinservik	Alforø	Olfurø	Mou K.	Mo	her nø	Henø
Tuisme (?)	Tveisme	STOLMEN	Stolmen	Øxendal [ter]	Eksingdal	Marø	Marø
** nes	Ulsnæs	SELBIØRN	Selbø	Romerim [bis]	Romerheim	quelmø	Kvolmen
Bo*nes	Busnæs	*roland	Troland	Ørdal	Urdal	floden	Floen
Eidsfiord K.	Eidfjord	rødholm	Rødholmen	wig	Vike	tosken	Torsken
Vluig K.	Ulvik	HOPDEN	Hofteren	paddø	Haukø	RADEN	Radø
vlgene	Uljenæs	Krabbe Kircke	Østervold († Krabø Kirke)	OVSTERØ	Padø	bø K.	Bø
Oxen	Oxen	REXEN	Reksteren	hougs K.	Osterø	Manger K.	Manger
Grauen K.	Graven	Wernør	Vernø	hugø	Haus	sebbø K.	Sæbø
Luzan	Lusand	Sundfiord	Sundfiord	paddø	Haus	Bru ***	Brudeknappen
Oluig	Indre Ålvik	hiertnes	Hjartnæs	hous K.	Hammer	Løire K.	Lygre
tuedenes	Tveitnæs	Stranduig	Strandvik	Hammer	Sanddal	Seem	Seim
Oluig	Ytre Ålvik	Fuse K.	Fuse	Sandal	Hustruli	Lindos K.	Lindås
Ornesten (?) ?	?	Halands ***	Hålandsdal	hustrulyd		fessø	Fesø
		SAMNANGER	Samnangerfjord			Fossøn	Fosøn

Østrum K.	Austreim	Lerdal*	Lærdalsøren	Østrum K.	Østerheim	rexten	Reksten
fedjø	Fedje	Tonnum K.	Tønjum	freuig	Fridvik	odde	Oddene
vdraa	Rautingen??	LERDAL	Lærdal	Klewold (?)	Klævold	[St]auø	Stavø
qualuog	Kvalvåg	hougs K.	Hauge	waimsfjord	Vadheimsfjord	hødalsfjord	Hødalsfjord
Kilestrøm	Kilstrøm	Foudnes	Fodnæs	wainn [ɔ: waim]	Vadheim	Eichefjord	Eikefjord
Mykinge K.	Myking	Bermul	Bærmol	vigom	Vikum	nordalsfjord	Nordalsfjord
Sandnes K.	Sandnæs	Backenes	?	hofde	Hovden??	Bramsø	Bransø
MATTES	} Masfjord	Natuig	Nadviken	toruen	Torfen	flore	Florø
FIORD		hofland	Hotland	Raa	Rå	Fursund	Furesund
Risnes	Risnæs	Aardal K.	Årdal	Laduig K.	Ladvik	Neskø	Nikø
Slier?	Slidre	herreid	Hereid	Becken	Bekken	Nerøn	Nærø
***		Seim	Sæheim	Bøfjord	Bøfjord	anø	Ånø
***		Orebr*	Årebru	Azuig	Askevik	Risø	Risholmene
Ondeland	Undeland	oprixdal?	Oferdal	nesholm	Næsholm	Skorpen	Skorpen
Miemme	Mjømen	øffr *** lde	?	Lierf	Lijord	Nerø	Nærø
FIENDSFIORD	Fensfjord	Ornes K.	Urnæs	Skorp	Skorpø	yterø	Yterøerne
Birckenes	Bjørknæs	Kroge*	Kroken	Losne	Losne	Suartling	Sverslingerne
hildesø	Hillersø	Sørum	Sørheim	Seilstein(?)	?	Quiting	Kvitingerne
vdwer	Utvær	Bolstad	Bolstad	SVLEN	Sulen	Battale	Batalden
SOGNEFIORD	Sognefjord	Fortun K.	Fortun	Stensund	Stensund	Barøxe	Bareksten
ged[s?]holm	Gjeiterøholmene	Dals K.	Dale	Renø	Ravnø	gaasø	Gåsø
hisen	Hisen	LVSTER	Lyster	Lauø	Lågø	GVLEN	Gulen
GVLE	} Gulenfjord	flohåmer	Flahammer	Aspeø	Aspø	oldersund	Oldersund (K)
GVLEN		Nesse K.	Næs	Drifø	Drevø	Frøen	Frøien
Hinricsbø	Henriksbø	IVSTEDAL	Jostedal	farø	Færø	frømulde	Mulen
E *** K.	Eivindvik	Gubne K.	Gaupne	hyllestad	Hyllestad	Nes	Næsje
m ***	Mjånæs	Ioranger K.	Joranger	Øens K.	Øen	oldermyling	Oldervæg
Dingen	Dingen	Fyt K.	Fet	Korsun	Korssund	Grotle	Grotle
***		Eich	Eikum	STABBE-	} † (?) (= Å Fjord) cf. Stabben [Fyr]	BREMANGER	Bremanger
Fallebø	Fallebø	Soluer K.	Solvorn	FIORD		Berle	Berle
Sognefest	Sognefæst	[om]bandsnes [bis]	Ombandsnæs	Lamentun	Lammetun	horn	} Hornelen
Butle	Butledal	Amled [bis]	Amble	quiting	Kvitingerne	helen	
Bolsk **	Bålen	Kopanger [bis]	Kaupanger	Aral[d?]	Aralden	marø	Marø
***		Gagelsnes [bis]	Gagersnæs	Bue K.	Bue (†?)	Skorpen	Skorpeholm
Brekke K.	Brekke	hønsenes [bis]	Hønsene	Were	Værø	Rugsund	Rugsund
Risnefjord	Risnefjord	fimreid	Fimreite	Alden	Alden	grindø	Grindø
Oppedal	Oppedal	Hauslo K.	Hafslo	Stall	?	Ranø	† (= Husevågø)
Egefjord	Eikefjord	FYLKISBYGD	† Fylkisbygd	Tybersund	Tvibergsund	Klofning	Kløvning
Semundebø (?)	?	Aarør	Åroien	Eimen*	Eidmin	NORDFIORD	Nordfjord
Akre	Åkre	Quam	Kvam	Fure	Fure	Da *** K.	Daviken
Fuleset	Fuglsætfjord	SOGNEDAL [bis]	Sognedal	Elde	Elde	olfoten K.	Ålfot
Skolteholm	Skultholm	Quale	Kvale	[Gu?]dal K.	Guddal	GLOPPEN	Gloppen
Sandi	Sande	Stedie K.	Stedje	[Dals] K.	Dale	Gimmestad K.	Gimmestad
Brecke	Brække	fardal	Fardal	Bøgstad K.	Bøgstad	BREIVM	Bredheim
Orckeuiq	Ortnevik	Ølmen	Ølmheim	GVLEDAL	Gauladal	Øuerset	Øvre Sæter
findom	Finnen	***		Sande	Sande	Ree K.	Red
Arnefjord K.	Arnefjord	Slinde	Slinde	hestad K.	Hæstad	Wordeid K.	Vereid
wig K.	} Vik	***		Wigs K.	Vik	Vduig K.	Utviken
WIIG		Nios	Njos	hugedal	Haukedal	Haukedal	Induig K.
hof K.	Hove	Søstrand	Systrand	SVNDFIORD	Søndfjord	Olde K.	Olden
Wangsnæs K.	Vangsnæs	Leckanger	Lekanger	*** edal K.	Holmedal	Lode K.	Loen
feddiags	Feios	hamer	Hamre	[Aske?]uold K.	Askevold	OPSTRYN	Opstryn
houig	Haukevik	grind[e]	Grinde	ATLØ	Atleø	Nes K.	Næsje
Rinde K.	Rinde	helten (?)	Hellen	hindø	Hindø	wolesetter	Voldsæter
****		Skidtvik	Skidtvik	Stauenes	Stavenæs	NEDERSTRYN	Nedstryn
frosuig K. i Eaa [?]	} Fresvik	Hammersnæs	Hammersnæs	Kragen	Kråka	Torim	Torheim
fraa Leckanger		håmerum	Hamrum	STAVFIORD	Stavfjord	HORNING-	} Hornindals Vand
Bermul [bis]	Mulen	Bøium	Bøium	Sturholm	Staurholm	DALS Vatn	
Skaus[nes] [bis]	Skau?	TALLIGFIORD	† (= Fjerlandsfjord)	Førdefjord	Førdefjord	Horningdals K.	Hornindal
Ti[m]uignes [bis]	?	FLOGGE-fjord	† (= Vellefjord)	HOL[SEN K.]	Holsen	Eidsfjord K.	Eid
Simlenes [bis]	Simlenæs	SVERE	Sværefjord	IVSTEFOND	Jostedalsbræ	nøsdal	Nøstdal
Nerøen [bis]	Nærø	BALESTRAND	Balestrand	IØLSTER	Jølster	Staurim K.	Starheim
Hæc uallis versus orientem		Tijom K.	Tjugum	helgem K.	Helgheim	[K]jølesdal	Kjølsdal
Vnderdal K. [bis]	Underdal	Bala	Bale	Aalhus K.	Ålhus	lifdal	Lefdal
flenenes [bis]	Flenje	ÆESE f.	Esefjord	Førde K.	Førde	nordaa	Nore?
Flam [bis]	Flâm	haneuig	Hanevik	Nøsdal K.	Naustdal	toteland	Totland
VDLAND [bis?]	Aurland	Molsnæs	Molsnæs	Wefringe K.	Vefring	wogsø K.	Vågsø
Dals K. [bis]	Aurdal	Quamsø K.	Kvamsø	BRV K.	Bru	Barmen	Barmø
nebberg [bis]	Nedberge	Dânes	Dannenas	Høholm	Høiholmen	Mollefjord	Moldefjord
frosnes [bis]	?	Linde	Linde	tansø	Tantsø	Ma[n?]dseid	Mandseid
Souenes [bis]	Saganæs	Selsnes	Sæle	Askeraa	Askroven	hoff	Hove
frening [bis]	Frøningen	Nessa	Næse	Valuig	Hvalvik	Selø	Seljø
Reusnes [bis]	Refsnæstangen	Løfiord	Lønefjord	Qualften	Kvalsten	Drageid	Drags Eid (K)
Vindedal [bis]	Vindedal	Løen	Løne	Sandø	Sandø	STAD	Stadtlend
Eral [bis]	Eierdal	Moren	Måren	Agerø	?	furnes	Furenæs
SOGGHEN	SOGN	høanger	Høiangsfjord	Kind	Kin	hofdeuig	Hoddevik
		Eide	Eide				
		SAMFJERREN	† Sognfjara				

Tab. 9 (fortsat, continued).

Eruig	Ervik	Flouer	Flåvær	Tenø	Tennøen	Sueggesund	Sueggesund
keringnes	Kjærringen	Rund	Rundø	Vatne K.	Vatne	Odden	Odden
hon[nings]uog	Honingvåg	herø	Herø	Regdal	Rekdal	NORDMØR	Nordmøre
Stadsmüle	Stadsmulen	***		furrestrand	Furunæs?	Stauigfiord	Stangvikfiord
Borgenuog	Borgundvåg	flø	Flø	wesnes	Vestnæs	Stauig K.	} Stangvik
Kjøsefiord	Kjødefjord	Vldsten K.	Ulfsten	ROMSDALS-	} Romsdalsfjord	Stanguig	
** old	Løvold	Vattø	Vatø	FIORD		Sundalsfiord	Sundalsfiord
Ekremfiord	Ekreim	gudø	Godø	mondal K.	Måndal	Sundal K.	Surendalen
***		harem [bis]	Godø	gryten K.	Gryten	håmerfund	Hammersund
Wa[n] ***	Vanelven	harem K.	Haram	Reuen K.	Rødven	Bratuer	Bratvær
Syflefiord	Syltefjord	Iørensfiord	Jøringsfjord	Vedøen	Veø	halsen	Halse
Sydeid	Søvde-Eide	Ørskofjord	} Ørskog	Secken	Sekken	weien	Veiholmene
Strand	Strand	Ørskow		Eisfiord	Eidsbugt?	Tyrhoff	Tyrhaug
kroguig	Krokvik	Souduig K.	Søvik	Indfiord	Indfiord	Edøen	Edø
Oramsnes	} Åram	Lyngstad	Slyngstad	Isfiord	Isfiord	Smollen	Smølen
oråfund		Sykyfflefiord	Søkelfjord	fanestrand	Fanestrand	Oure K.	Aure
oramfund		Sykyfle	Søkelsen	Agerø	Akerø	HITTEREN	Hiteren
Quamfø	Kvamsø	Stadem	Stadeim	Biørnsund	Bjørnsund	Aanø	Aunøen
[M]yklebostad	Myklebostad	nordalsfiord	Nordalsfjord	husø	Husø	drummenæs	Dromnæs
Woxa	Vågsø	Dalsfiord	Stordalsvik	Oen	Ona	hæmingen K.	Heim
Sandø	Sandø	Dale	Stordalen	Stoplen	Stoplene	Bud	Hevnefiord
Kappernes	Koparnæs	Geske	Giske	Bue	Bue	Eide	Ledingseid
fandnes	Sandnæs	Sulen	Sulø	Tittlereid	Eide	Ledingsuid	Lensviksdal
Voldensfiord	Voldensfjord	Borgen	Borgund	Opdal	Opdøl	Ledingsuig	Lensviken
Dals fiord	Dalsfjord	Valerø	Valderø	Tinguoldsfjord	Tingvoldsfjord	/ensfiord	Gulosensfjord
Strøm	Straume	Skaale	Skulen	Tinguold K.	Tingvold	Skind	† Skeinafylki
Ostfiord	Østefjord	Vallerhøg	Valderhaug	[R]attaas	Rottås	Touteren	Tauterø
Wolden K.	Volden	Rødholm	Rødholmene	Quidholm	Kvitholmen	Frosten K.	Frosten
SVNDMØR [bis]	Søndmøre	hyllerhøg	Hildre(hesten)?	grib	Grip	agde[n]jes	Agdenæs
dols[ø?]bø	Dolstenen?	Lyngwer	Lyngvær	Langesund	Langesund	fosen	Storfosen
Skorpen	Skorpa	ROMSDAL	Romsdal	Quernes K.	Kvernæs	K[r?]ageuog	Krækvåg
				Bremnes	Bremsnæs	TOVTERØEN	Tarvø

Tab. 10.

† døde navne, dead names. * kun fundet i samtidige dokumenter (Rigsarkivet i København)¹⁾, only found in contemporary documents (Royal Archives in Copenhagen)¹⁾. B = William Borough (Hakluyt, The Principal Navigations I, 1599). H = Sigm. Herberstein, Rerum Moscoviticarum commentarii 1549. M = Ger. Mercator, Nova et aucta orbis terræ descriptio, 1569. S = Thomas Southam (Hakluyt, The Principal Navigations I, 1599). W = Waghenaer, Spiegel der Zeevaert 1584—1585 & Thresoor der Zee-Vaert 1592.
O = R. & I. Ottens, Carte de Moscovie, Amsterdam s. a. [ca. 1730].

Schagen	Skagen (W)	Bergen In	} Bergen	Sehlangnerfiort	Salangenfjord	ta ***	Tanafjord
laholm	Laholm (W)	[No]rwegen		Zette	Sætte	taenebuy	Tanen
halmstede	Halmstad (W)	brugge	Bergens Brygge	Reisen	Reisen	kongsløppenbuy	† Kongsløppen-
valckeberg	Falkenberg (W)	slot	Bergenshus	woxefiort	Vågsfjord	warthousen	nes By
buyhuis	} Bohus (W)	dobr vell	} Dovre	Suerfiort	Sørfjord	warþoe	Vardøhus
bahaus		Varberg (V)		dobrefiell	Eudefiort	Øifjord	Warräger
warþbergen	Mønster (W)	Sommerleen	Søndmøre (W)	Mallangerfiort	Malangerfjord	neauuffdoma	Varangerfjord
monster	Kungsbacka (W)	normer Leen	Nordmøre (W)	ballingfiort	Balsfjord	néeuffdama	{ Näytäjä, Njavid-
konsbach	Nya Lödöse (W)	Dronthem	Trondhjem	oulsfiort	Ulfsfjord	néeuffdama	dam (Neidenelv)
löes	Ålfsborg (W)	fonsen	Fosen (W)	Troemzenleen	Tromsø	fynder	} Näytäjä-Finner
Elsborch	Marstrand (W)	Nomedalerleen	Namdal	tromen	Tromma	Jn Jerren	
maestrant	Kungälf (W)	helgelanden	} Helgeland	tromse kierke	Tromsø	Jn Jerner See	Enare
kongel	Mollösund (W)	Helle Landt		Tren	tromoe	Troms Ø	enere traþk
Mollesont	Hermansund (W)	trehen	Fuglø	Liungstouen	Lyngstuen	opþ[w?]etz	?
harmēsont	Uddevall (W)	vogelloe	Melfjord	vogeloe	Fuglø	paytzena	Petchenga
adewaell		Mellifiort	? fjorden	Vinmarcken	} Finmarken	eynoe	Henø
NORWEGIA [bis]	Norge	***** orden	Saltenfjord	Leen		Kvænangenfjord	monckafiort
NORWE-	} Akershus (W)	Saltenfiort	Nordfolden	Quenengenfjord	Andsnæs	Kiorwagevels	{ C. Njemetskij
GIAE [bis]		Holmestrand (W)	Salteenleen	andennes	Tromsøund	Litza	{ (*Kierwags Næs)
aggershauþ	Langesund (W)	Stegh	Stegen	tromoesunt	Loppen	bommenes	Litsa
aggershauþ	Soon (W)	Stegerfiort	Stegestadsund	lope	Oxfjord	ourafiort	Bomeni
holm	Sandefjord (W)	Grutangerfiort	Gratangenfjord	oxefiort	? fjorden	PARS NOR-	Oura Bay
langesont	(De vos vā	thuitesfiort	Tysfjord	fiorden	Kåfjord?	WEGIA	} Lapland
Soenwater	mardu (W)	Louffouten	Lofoten	kongsfiort (?)	Kautokeino	LAPPIA PARS	
Santfiort		thingwehr	(*Tingvær)	Kaudeken	(*Ravnholt)	NORWEGIA	
De voþ	Mærdø (W)	Kiollen oder	} Kølen	rooholt (?)	Elvebakken	malmesfiort	{ Guolle Vuodna —
mardau	Homborgsund	vell Ruggen		Senjen	Elbacken	Alten	(† Malmisfjord)
ammersont	(W)	Sannienleen	Ædfjord	alten	Laxefjord	mallmes	Kola († Malmis)
wolffsont	Ulvøund (W)	Edenfiort	} Ofoten	laxefiort	Ingø	Gockagher See	Gockjavr
vleckeroe	Flekkerø (W)	Ouffouten		Tjaldsund	Jngē	Lappjavre	Gockger
[M]jandaell	Mandal	Ouffouten	Astafjord	lopiar	Adjvarra	peres Iauer	Kildin
linsnes	Lindesnæs	tieldesont	Senjehosten	adwer	{ Utsjoki († Ar-	kilden oe	} Malyj Olenij
vehsteen	Feisten (W)	astefiort	Vesterålen	arsbui	{ ridsby)	ollen oder rynnnoe	
Staffanger	Stavanger (W)	Semhesten	? fjord	eskelbuy	(*Eskildsby)		Island)
karsonnt	Karmsund	westerholl		Nortkin	Nordkyn		
vogh	Bergens Våg	fiort					

¹⁾ Cfr. Simon von Salingens Bericht von der Landschaft Lappia 1591 (Büschings Magazin für die neue Historie und Geographie VII, Halle 1773, p. 337—346) Norske Rigs-Registratorer III, Christiania 1865, p. 537—541.

tiriberneβ (?)	C. Teriberka	Suyen	Shuja	Bernau	} Pernau (W)	Lodmucka	Loimijoki
Sowerbeer oder rolbe	(C. Sowrbear B. M.)	Soroka	Soroka Bay	pernou		Hüichis	Hvittis
groot ryn Oe	{ Bolshoj Olenij (Big Reindeer Island)	biella more	{ Hvide Hav — White Sea	Runen	Runö (W)	ackar	Akkas
Rinda	Rynda	kousewa	Kusov Island	Oesell	Ösel (W)	Nerpis	Närpes
Seuen eylanden	Sem Ostrovov	Soleffki	Solovetski Island	Swalewer oert	Swalfer Ort (W)	Korβholm	Korsholm
karioock [bis]	Kurejok	Hasenoe	{ (Ansk Island?)	Honter oert	Hunds Ort (W)	Locta	Lochtea
nokoi	Nokujev	vigga	Vyk (Owiga S)	wyck	Kassar-Wiek (W)	Piroeh	Perho
Droβnewa	Drozdovka	urma	Virma? (OwnaB?)	Selezont	Sölasund	Salo	Salo
arsena (?)	Arsina	Soma	} Suma	Dager oert	Dagerort (W)	Ostbodem	} Österbotten
Sanct Johās neβ	Jokansk	Some eylanden		grasholm	Suernes	Simpnäs?	
Jockinga	Jokonga	onoga Jes	Onega	Laell	Leal (W)	Wla	Uleåborg
wyc	(Bugt — Bay)	onesra monastier	} (Turschasowa O)?	hallsall	Hapsal (W)	Ire	Ijo?
hilgenes	Svjatoi Nos	touru		odesholm	odesholm	Odenholm (W)	chim
norriis	{ (Njargaj c: Næs, Promontory)? (*Norgis)	touru	Dvina	Neroe	Nargö (W)	thorn	Torneå
Lombiski oen	{ Lumbovski Island	winna sa *** archangelli	Arkhangelsk	Reuell	Reval (W)	Kayenshe Finnen	} Kajana-Finner
gorredetka piessianka	Gorodetski Bay	Reuβische monastier	St. Michaelis monasterium	wolff oe	Wulfö (W)	Querrnen Finnen	
Kayetska pessiianka	Katchkov Bay	RVSSIA PARS [bis]	Rusland — Russia	vrangē	Wrangelsholm (W)	Quellener	Kuolajärvi?
adelerneβ	C. Orlov	*** Strog	Vostroi??	kochous	Kosch (W)	SWETSIA [bis]	} Sverige
treneser vleben	Ponoi († Trenæs)	Stem *** en	{ (Stanuwische H, M — c: Lejr-plads, campground)?	weekholm	Ekholm? (W)	Sweden	
Loyeuer	Lu-Javr	Mesen Jes	} Mesen	wesenborch	Wesenberg (W)	SVEDEN	} Siëëjavre??
Zoyls iauer	Sul-Javr	Mesen		houfften	hochland	Tolsburg (W)	
trehneβ	{ Terskoi Nos — † Trenæs	pars bermelant	} Bjarmaland	houfften	{ (Groote } Huften (Clene } W)	Lulla Vinnen	Luleå-Finner
danelshuuc	C. Danilov	Bermelant		Mon säcte	Nerua	Narva (W)	Nortbottem
Krasoe	Krasni Point	Bermelant	Dorpt	Juanougorodt	?	chalis	Kalix
poulag Jes	Pulonga	Kainin Neβ	Kanin Nos	Mon säcte	?	Peta (?) Vinnen	Piteå-Finner?
Strilna Jes	Strjelna	Morseuwitz	Morshovets	Dorpt	Dorpat	Laul	Luleå
tetrinā	Tetrina	Kollgoyen	Kolgujev	Jeamagordt	Jamburg? (W)	Leueanger	Löfänger
pielitza	Pjalitsa	Noua Siemla Pars	Novaja Semlja	Ruβehaken	(Ruβe haeke W)	Vngerman Lant	Ångermanland
warzega	Varsucha	Vaigatz	Vaigats	Copouria	Koporja	westbodem	Västerbotten
cas	Kus	petziora Jes	Petchora	oreshack	Oresdesh (W)	Melpa	Medelpad
solthusen	?	poustoser	Pustozersk	Notenborch	† Nöteborg	Helsing Landt	Helsingland
omba	Umba	tor	Tura	Nouagerodt	velica	Novgorod	Jämtland
omboser sehe	{ Ump-javr (Umbozero)	vologda	Vologda	Ladega buy	Ladoga	Kongsgardt	Kungsgården
Sumdergeill	{ Songela († Sondengjeld)	biello osero monastier-closter	Bjeloje Ozero	Ladiga lacus	Ladoga	Stocholm	} Stockholm (W)
Nakiar	Nuottejavre	Slaha	(Slaha M)	Cargopol	Kargopol	slot	
poriaguba	Porjeguba	*** na	?	Soleheuseren	?	Nortcopen	Norrköping (W)
mourmanska more	{ Hvide Hav — White Sea	Pibus	Peipus	keholm	Kexholm	Suircopen	Söderköping (W)
Ster	} Terskoj Volok?	plesco	Pleskau	Wiborch	Viborg	Steckborch	Stegeborg (W)
cloe		Dommesnes	Lifland	Domesnäs (W)	OST FINLANDIA	Östra Finland	housbuy
coy	Kandalaks	Eervale	Erwahlen (W)	Powenetzzer See	Povjenets	Westerwyk	Västervik (W)
kandalax	Akkala	tuckum	Tukkum (W)	pouenetz	Helsingfors (W)	Wimerbuy	Wimmerby
akill	Karelen	Dünamun	Dünamünde (W)	helsenvoβ	Raseborg (W)	calmer	Kalmar (W)
KARELLIA [ter]	Kovda	ryga	Riga (W)	helsenvos	Åbo (W)	car	?
koëuda	Keret	vxill	Üxküll (W)	Rasbuug [!]	Raseborg (W)	Swetze Jonfrow	Jungfrun (W)
kerreth	?	lemsael	Lemsal (W)	abo	Åbo (W)	Gotlandia	Gotland
Solt huyβen	Kem	Sales	Salis (W)	Brounkala	Brunkkala	Wisbuy	Visby (W)
kiem				OEST FINLANDIA c: VEST FINLANDIA	Västra Finland	godske sant	{ Gottska Sandön (W)

Tab. 11.

† døde navne, dead names. B = Ivar Baardsen. D = John Davis. H = James Hall. M = Jens Munk. T = Gudbrand Thorlacius. W = William Baffin.

Ioris Carolus 1626	Ioris Carolus 1634 ¹⁾	Ioris Carolus 1626	Ioris Carolus 1634	Ioris Carolus 1626	Ioris Carolus 1634	
	Ferro	Færøerne	Iukulfiord	Iökulfirðir (T)	pooerlant	Portland
	{ Enchuyser Eylant ontdeckt A° 1617		Aunarfiord	Arnarfjörður (T)	Poortlans bay	} Kirkjubær (T)
Yslandt	YSLANDT	Island (T)	patrifjord	Patreksfjörður (T)	Kirkebar Clooster	
	Vrolans Eyer	{ Hrollaugseyjar (T)	Bredefjord	Bredefjord	I. Gonberma	{ † Gunnbjarnarsker (B)
Engelshoof	Engelshoof	Ingólfshöfði (T)	Sneebergh	Sneeberg	Mr. Ioris al Ian Mayen ¹⁾ Eylant	{ Jan Mayen
papey	Papey	Papey (T)	Bergerfiord	Burgerfiord	GROENLANDIAE PARS	{ Grønland — Greenland
Langenes	Langenes	Langanes (T)	Beβsted	Bessastadir (T)	Dit is altemael ysende groote Ysbergen	
	Schagen	Skagafjörður (T)	hanifiord	Hanfjörður (T)		
Grims. Ey	Grims Ey	Grimsey (T)	Rockenes	Reykjanes (T)	Koors-hooghde	} Krossey } †
Hola	C. Nord	Hólar (T)		Voglscheren	Findebuder	
		Cap Nord		Westmanna		
				{ Vestmannaeyjar (T)		

¹⁾ Ioris Carolus, Het nieuw vermeerde Licht, ghenaemt de Sleutel van't Tresoor, Spiegel, Gesicht, ende Vieriche Colom des Grooten Zeevaerts. Amsterdam 1634, No. 21.

Tab. 11 (fortsat, continued).

Ioris Carolus 1626	Ioris Carolus 1634		Ioris Carolus 1626	Ioris Carolus 1634		Ioris Carolus 1626	Ioris Carolus 1634	
Alunglentfiord		Allum lengri		Vrouwen Eylanden	{ Upernivik († Women Islands W)	Geen Ba[y]		?
Beerenfiord	Boerenfiord	Berufjörðr	FRETVM DAVIDS	FRETUM DAUIDS	{ Davis Strait	Ordin		?
hornelos. Nes	Hornelos Nes	Herjólfnes	{ AMERI-CAE SEPTENTRIONALIS [PARS]	AMERICÆ PARS	{ North America	{ Leeg lant en flacke [**]		
Rodes fiord	Rodes fiordt	Ketilsfjörðr			{ C. Walsingham (D)	Dirx Eylant		Digses Eyland(M)
Schagenfiord	Schagenfiord	Skagafjörðr			{ Cumberland Sound (D)	Susters		† Systeme (M)
{ wartsdalzee } { wartsdall }	{ Warts dall zee } { Warts dall }	Vatsdall	C. walsingham	C. Welsingam		ys Eylanden		† Iszuer (M)
Rompnesfiord	Rompnesfiord	Hrafnsfjörðr	Comberlants Bay	Cumberlants bay		Den Zuyd-hoeck		† Sydernes (M)
Eymestnesfiord	Eyme snest fiordt	Einarsfjörðr				Alkenes		† Alkenes (M)
Ramshoogde	Rams hooghde	Hreinsey	† (B) { hier was Salm en varsche visch [?] en witte voßen }	{ Hier is varsche visch, doode Walvisch, Witte Vossen, hier is oock Salm }		{ Met dagelyx } { tye 6. vaden }		
Daleton	Daleton	Dalr				Snee Eylant		† Sneer Øland(M)
voßensond	Vossen sondt	Fossasund				Munckenes		† Munckenes (M)
	Breidafiordt	Breidafjörðr	{ hier coecten } { traen }			Terra De Labrador		} Labrador
Swalstorfiord	Swalster fiordt	{ Hvalseyjarfjörðr }	{ hier Een- } { hoorn 30 * }			Terra Cortereales		
Erix haven	Erix haven	Eiriksfiörðr	{ hier pelterie. } { Doch cleyne stux (?) }			Swartenhoeck		
	Skegul kerck	{ Kirkja undir } { Sólar fjöllum }				2. Rode eylanden		
{ Nydenfiord } { Nidenfiord }	Nydingfiord	Miðfirðir	Walvis. veel			Schiltpadde		
Weydenfiord	Weydenfiord	Mjóvafjörðr	Comberlants Eylanden			Cardinaels hoed		
Forbißchers Straet	Martijn Forbißchers Straet	† Frobisher Bay (D)	Bilets Bay	†		Steylehoeck		
Statenhoeck (?)	Statenhoeck	{ C. Farewell (D) } { (Statenhuk) }	{ Eenhoornen40 } { in een vlot }			Sadel. Eylant		
Mauritig Bay	B: Mauritius	†	Warwykes Voorlant			voßen Eylant		
	C. Maelsou		Gebroken Landt			Gansebay		
M ^r Ioris hoeck	M ^r Ioris bay		{ hier spraken } { zy menschen }			vast lant		†
wilde Bay	Wilde bay		Rensondt			Slapershaven		
c. brill	C. Brill		Karsondt			Noothaven		
C. Desolation	C. Desolation	C. Desolation (D)	Fretum Christianæ			warderhoeck		
Briels haven	Brielsche haven		Koldenhoeck			C: z. oost		
Delfsche haven	Delfsche haven	†	Beerenhoeck			Cameels-hoeck		
Bals Rivier	R. Bals	Balls River (H)	{ hier hebbens } { overwintert }			Leegenhoeck		
	London Cust	{ † London Coast } { (D) }	{ MARE CRISTIANE }			shoon Eylant		
						Iacob. wendels haven		

Appendix.

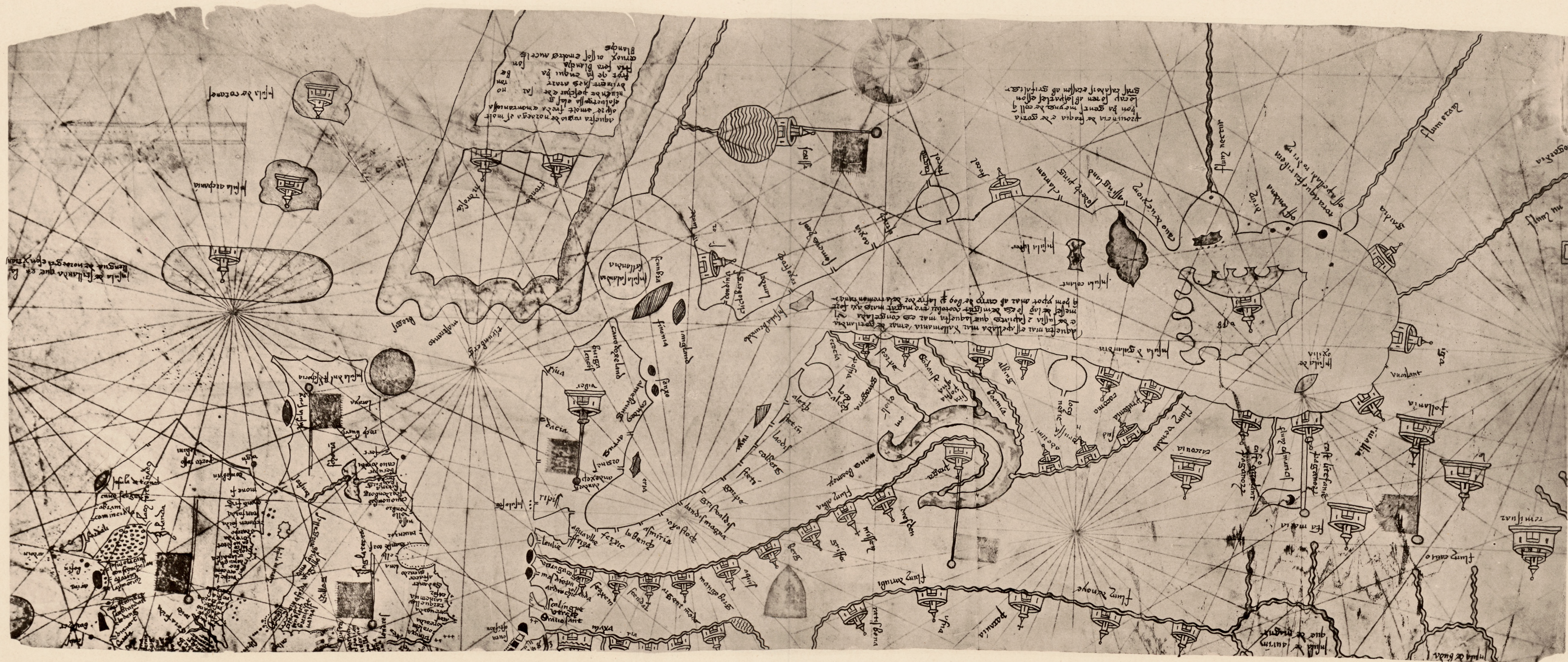
Navnene på den sydlige halvdel af facs. XI — The names on the southern half of facs. XI
 ☉: Ioris Carolus 1626.

Roo koll	forte ventura	fierluci(?)	C: Dauphin	Nova Francia	I: verte	R: norembeg[ic?]	Cranebay
S ski ***	Asores Insulæ	C: Bonavista	C: laigle	R: de moy	Sesembec	I: Grave	Nieuwe-Rivier
I. Stak ***	Corvo	B. S. clara	Stala autre	I. S. Barnabe	R. S. margareta	C: corneile	porto mallabare
Blacrock	fiores	I: Baccalaos	R. S: maria	C: chare	p. de have	I: de. mont desert	vlacken hoeck
Slinhid	Gracioza	B: de conception	CANADA	Calonosq3 (?)	C: de la hove	R. premoveton	Roock Eylant
I: Aran	fayall	C: fresare	R: des. 3. Rivieres	Antiscoti (!)	p: Rosuignol	maraaci (?)	Cabellaus Eylant
Blasques	S: Iorge	I. S: Ioan	R. S. Susanna	Gaspe	C: negro	costademon	Texell
Mezanhid	Tercera	frinouse	monte Reall	I: perece	C: de Sable	B: S. luca	Cristiaens Eylant
Brazyll	pico	I. des puis	{ De grote afval. } { ofte het Storten } { van de Rivier } { ☉: Niagara }	I: Bonaventure	ille aux loups mari- nis	quinebequi	Stopbay
C. finiste ***	S: Michiel	C. Razo		les. illettes	R: courante	I: Iettees	ooster Rivier
Barles ***	S: Maria	C: S: maria		B: de. chaleve (!)	C. forcu	T. schip	Varse Rivier
Roxen ***	Terra Nova	plecence		I: Brioc	B: S. maria	schiltpadde	vars Rivier
C. Vince ***	C. grat	I. S. petro	lac: trecois (?)	I: castangues	p: Roiael	wyngaerts Eylant	Adriaen Blocx Ey- lant
Insulæ Canarie	C. fichot	p. aux. Basques	combatide	I: S. ioan	B: gomes	R. chovacol	vißchers hoeck
Salvagos	C. Rouge	B: S. clara	caplain	paßage de glaic	R: S. louis	Graef willems bay	Matouwers
Palma	Goya	C. Rage	R. de gennes	C: laurens	C. mino (?)	p. auxilles	Swarthoeck (?)
Gomera	Belle. ille	Golfo d' St. Laureyns	R: de paint (?)	I: S. paulo	R. S. ioan	den gebroken hoeck	*** uates
ferro	Couche	Chicedor [bis]	R: S. crois	C: Breton	Rodigodi	scone haven	*** van Naßau
tenerifa	Baia dorge	R: S: margareta	môtagnais	p. Anglois	I: minelies	Graeff Heyndrix Bay	*** lant
Canaria	C. S: Ioan	Tandousack	I: dorleans	p: Savalette	R. S. † ☉: R. S. crois	Statenhoeck	
Lanceroata	Illos de fonques	R. Saguenay	Nuxcandres (?)	p: Rouge			

Facs. I.

Anonymt katalansk Søkort, 14. årh. [udsnit]. | Anonymous Catalanian Sea-Chart, 14th C. [section].
(Biblioteca Nazionale, Museo Borbonico, Napoli)

Facs. II.

Henricus Martellus Germanus: Kort over Norden, ca. 1490. | Henricus Martellus Germanus: Map of the North, ca. 1490.
(Universiteitsbibliotheek, Leiden)

Facs. III.

Henricus Martellus Germanus: Kort over Skandinavien, ca. 1490. | Henricus Martellus Germanus: Map of Scandinavia, ca. 1490.
 (British Museum, London)

Facs. IV.

Anonymt Kort over Atlanterhavet, ca. 1504 [udsnit]. | Anonymous Chart of the Atlantic Ocean, ca. 1504 [section].
(Kgl. Bayerische Armeebibliothek, München)

Facs. V.

Cornelis Anthonisz.: Kort over Danmark og omliggende Lande, ca. 1550—1565. | Cornelis Anthonisz.: Map of Denmark and Adjacent Countries, ca. 1550—1565.

(Ehemal. Universitätsbibliothek, Helmstedt)

Ein künstlich Calendarium vñ alle thofumpftige Jar denselick Darinne alle Festtage Der Sünnen gradt vñ Bilden tall etc. vortelent.

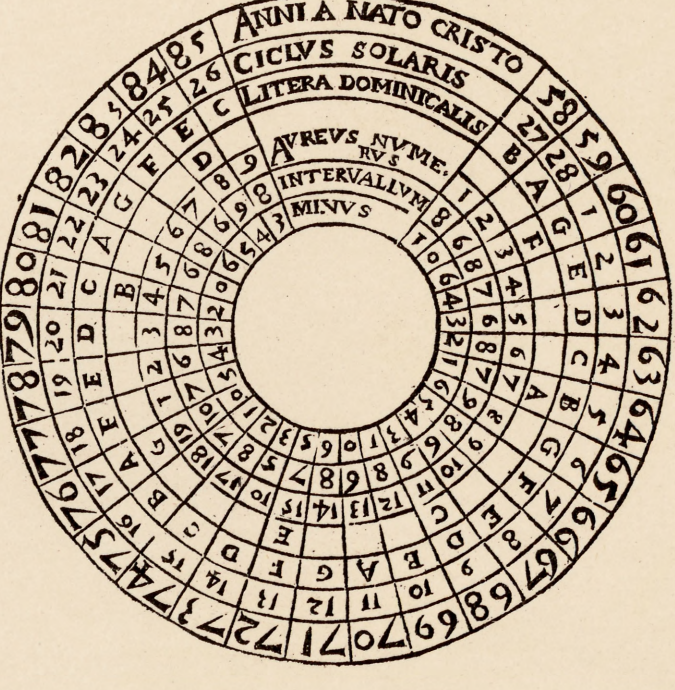
CALENDARIVM GENE-
rale continens gradus & signa Zodiaci, dies mens-
ium, festi, longitudines dierum cum aurore mens-
mero, ex quo per omnes sequentes annos cons-
tandiones solis & lunæ, siue nouissima facile cog-
noscipotunt, effigiem a Marco Iordano.
Anno post natiuitatem Christi millesimo
quingentesimo quinquage-
simo nono.

In huius Calendarii videri
possunt signa & gradus
Zodiaci, dies mensium
festi, longitudines dierum
cum aurore mensuro, ex
quo per omnes sequentes
annos constandiones solis
& lunæ, siue nouissima
facile cognoscipotunt,
effigiem a Marco Iordano.
Anno post natiuitatem
Christi millesimo
quingentesimo quinquage-
simo nono.

Ausschritt vñ vor-
teckunge der beider Oberstb-
schloß Holsten
Stoern vñ Dits-
mergen.
M. D. Iff.

Primum & extremum duo sen spaciū conuenit
nomina (ignorum. 2. numerus graduum.
3. gradus. 4. Semigradus. 5. Nomina mensis.
6. Numerum dierum mensium.
7. Litera Hebdomadales. 8. Calendar, nonas
& idus. 9. Festi et dierum longitudines.
10. Celsitatum et vocant. 11. Aureum numerum.
12. Horas conuentionum solis & lunæ quantum
ad medium motum attinet.
13. Minuta horarum. 14. Horas Dei.
15. Quarta horarum. 16. Numerus graduum
Horizontis. 17. Gradus Horizontis.
Interius spaciū descriptionem ducatus Holste-
næ & Slesuicæ magna ex parte continet.

M. Marcus Iordanus
Lectori.
Sic phæbeo sub celo dicitur motus
Forte in uent. maris uices mutabilis zut.
Que fit festorum ratio dicitur quoniam
Quone dies numero ueritas figuranda per
uocant.

Et quibus hyberne momentis credereluces
Incipiant nam non paribus per tempora cuncta
Precedant spaciis. Pareus Capricornus in horas
Incrementa capi Canceri decet. in æquas
Sunt Arietis & Libra dicitur uariationibus horis
Lucis inæqualis uicibus fugacibus ipsa

Illos mensura diti spacio mutata recedit.
Aureus hinc numerus quando conuentionis solis
Cum Luna fuerit, mouit: ita: ita: ita: ita: ita: ita:
Alpicit oppositum coruscans lumine solem
Hinc etiam integrum surgentia signa per annum
Inuenies: quando Delphinus ab æquore surgat.

Quando Delaton, Orpheus & Cassiopeia,
Anophilar, Hædi, percus & Gorgons ora,
Andromeda & Cignæ, prociou, Centauri & argo.
Pleades, Hyades, Ophiucus, mortifer anguis.
Hæc quibus occumbunt uel surgunt signa diebus
Allignata uides, hinc dices iudicia quales

Diffundant uario exortientia tempore uices.
V A L E.
Georicko tho Hamborch borch Joachims
Louwen. Anno. M. D. Iff.

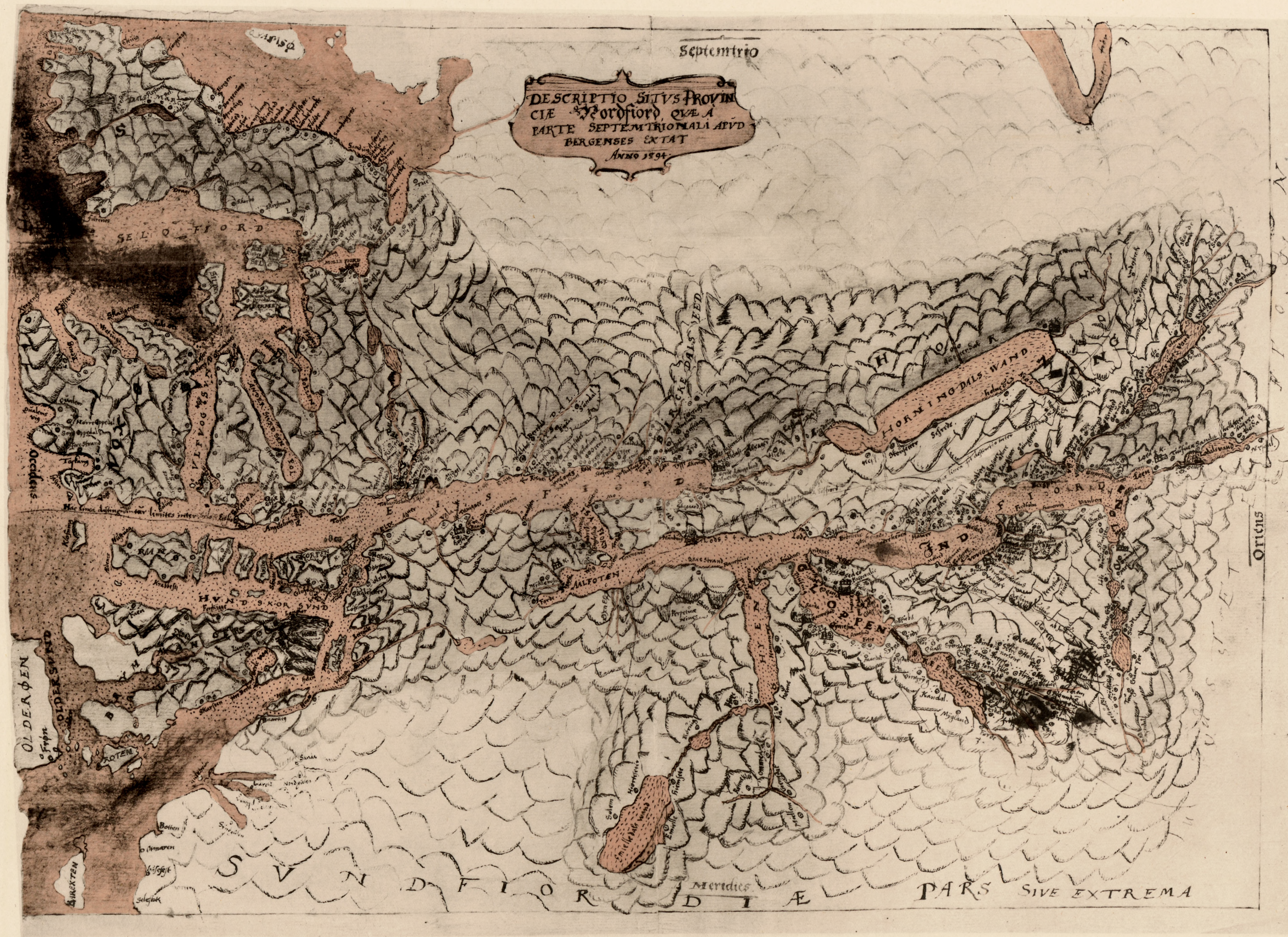

Facs. VII.

Anonymt Kort over den indre Østersø, 1550—1600. | Anonymous Map of the Inner Baltic, 1550—1600.

(Universiteitsbibliotheek, Leiden)

Facs. VIII.

Anonymt Kort over Nordfjord, 1594. | Anonymous Map of North Fjord, 1594.

(K. K. Hofbibliothek, Wien)

Fac. IX.

Anonym Kortskizze over Norges sydlige Vestkyst, 1586—1600. | Anonymous Sketch for a Map of the Southern Part of the West Coast of Norway, 1586—1600.
(K. K. Hofbibliothek, Wien)

Facs. X.

Simon van Salinghen: Kort over det nordligste Europa, 1601. | Simon van Salinghen: Map of the Northernmost Parts of Europe, 1601.

(Riksarkivet, Stockholm)

Facs. XI.

Joris Carolus: Kort over Island, Grønland og det nordøstlige Amerika, 1626. [Joris Carolus: Map of Iceland, Greenland and the Northeastern Part of America, 1626. (Algemene Rijksarchief, 's Gravenhage)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

KONGELIG HOFBOGHANDEL ANDR. FRED. HØST & SØN

BY SPECIAL APPOINTMENT BOOKSELLERS TO

HER MAJESTY QUEEN ALEXANDRA

KØBENHAVN

LEIPZIG

1908